

JAGTTIDSREVISION 2014

Vurdering af jagtens bæredygtighed i forhold til gældende jagttider

Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

nr. 66

2013

AARHUS
UNIVERSITET

DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

[Tom side]

JAGTTIDSREVISION 2014

Vurdering af jagtens bæredygtighed i forhold til gældende jagttider

Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

nr. 66

2013

Thomas Kjær Christensen
Tommy Asferg
Aksel Bo Madsen
Johnny Kahlert
Preben Clausen
Karsten Laursen
Peter Sunde
Lars Haugaard

Aarhus Universitet, Institut for Bioscience

AARHUS
UNIVERSITET

DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Datablad

Serietitel og nummer:	Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 66
Titel:	Jagttidsrevision 2014
Undertitel:	Vurdering af jagtens bæredygtighed i forhold til gældende jagttider
Forfattere:	Thomas Kjær Christensen, Tommy Asferg, Aksel Bo Madsen, Johnny Kahlert, Preben Clausen, Karsten Laursen, Peter Sunde og Lars Haugaard
Institution:	Aarhus Universitet, Institut for Bioscience
Udgiver:	Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi ©
URL:	http://dce.au.dk
Udgivelsesår:	2013
Redaktion afsluttet:	Juni 2013
Redaktion:	Tommy Asferg
Faglig kommentering:	Morten Elmeros og Karsten Laursen
Finansiell støtte:	Naturstyrelsen
Bedes citeret:	Christensen, T.K., Asferg, T., Madsen, A.B., Kahlert, J., Clausen, P., Laursen, K., Sunde P., Haugaard, L. 2013. Jagttidsrevision 2014. Vurdering af jagtens bæredygtighed i forhold til gældende jagttider. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 108 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 66. http://dce2.au.dk/pub/SR66.pdf
	Gengivelse tilladt med tydelig kildeangivelse
Sammenfatning:	Denne rapport indeholder en præsentation af den nyeste viden om bestandsudvikling og jagtudbytte af 42 arter af jagtbare pattedyr og fugle. Rapporten er bestilt af Naturstyrelsen og indgår som en væsentlig del af Vildtforvaltningsrådets og Naturstyrelsens faglige beslutningsgrundlag for den endelige indstilling til miljøministeren forud for revisionen af jagttider i 2014. Konklusionen på gennemgangen af de 42 arter er at opretholde anbefalingerne fra den forrige revision (2010), og at der derudover er bestandsmæssige grunde til at overveje den fremtidige forvaltning, herunder jagttiden, af sædgås. I rapporten gives forslag til konkrete forvaltningsmæssige tiltag for denne.
Emneord:	Jagttidsrevision, jagttider, vildtudbytte, bestandsudvikling, bæredygtighed, jagt, pattedyr, fugle.
Layout:	Grafisk Værksted, AU-Silkeborg
Foto forside:	Blisgæs. Foto: Torben Andersen
ISBN:	978-87-7156-017-6
ISSN (elektronisk):	2244-9981
Sideantal:	108
Internetversion:	Rapporten er tilgængelig i elektronisk format (pdf) som http://dce2.au.dk/pub/SR66.pdf

Indhold

Sammenfatning	5
1 Indledning	6
2 Materiale	7
2.1 Vildtudbyttestatistik og vingeundersøgelser	7
2.2 Bestandsopgørelser	8
2.3 Tendensanalyser	8
2.4 Geografisk fordeling af udbyttet	10
3 Artsgennemgang	11
3.1 Pattedyr	11
3.2 Fugle	29
4 Konklusion og anbefalinger	102
5 Referencer	103

[Tom side]

Sammenfatning

Siden 1994 er de danske jagttider blevet taget op til revision hvert tredje år. Til disse revisioner udarbejdes der faglige rapporter eller notater, der indgår som en væsentlig del af Vildtforvaltningsrådets og Naturstyrelsens faglige beslutningsgrundlag for den endelige indstilling om jagttider til miljøministeren. Forud for revisionen i 2010 blev der udarbejdet en større rapport (Noer m.fl. 2009), hvori jagtens bæredygtighed blev vurderet for 42 arter, der på det tidspunkt havde en jagttid. Derudover indeholdt rapporten en vurdering af det bestandsbiologiske potentiale for en bæredygtig jagt på yderligere 33 arter af fugle og pattedyr, som på det tidspunkt ikke havde en jagttid.

Forud for revisionen af jagttider i 2014 har Naturstyrelsen bedt DCE/Institut for Bioscience, Aarhus Universitet vurdere bestandsudviklingen og jagtens bæredygtighed for de 42 arter, der blev gennemgået i kapitel 4 i 2009-rapporten, dvs. arter med jagttid. I rapporten præsenteres opdaterede kurver og kort over jagtudbyttets størrelse og geografiske fordeling til og med jagtsæsonen 2011/12. Som et objektivt, statistisk mål for udviklingen i afskydningen præsenteres desuden tendensanalyser af udviklingen i jagtudbyttet gennem de seneste hhv. 5 år, 10 år og 20 år. For enkelte arter, hvor dette er skønnet at være et væsentligt supplement til de øvrige data, er der suppleret med kurver og tendensanalyser for bestandsudviklingen.

De seneste ændringer af jagttider som følge af revisionen i 2010 er først trådt i kraft i jagtsæsonen 2011/12. Det betyder, at der til brug for denne rapport kun foreligger vildtudbyttestatistik for en enkelt sæson, hvor de nye bestemmelser har været gældende, så mulighederne for at påvise eventuelle effekter af ændringerne er begrænsede. I et enkelt tilfælde var der dog en tydelig effekt. Det drejer sig om jagtudbyttet af ringduer, der med forbuddet mod oktoberjagt måtte forventes at ville falde markant, og udbyttet faldt da også med ca. 30 % i forhold til sæsonen 2010/11.

Konklusionen på gennemgangen af de 42 arter er at opretholde anbefalingerne fra den forrige revision (2010), og at der derudover er bestandsmæssige grunde til at overveje den fremtidige forvaltning, herunder jagttiden, af sædgås. I rapporten gives forslag til konkrete forvaltningsmæssige tiltag for denne.

1 Indledning

Jagttiderne i Danmark fastlægges af miljøministeren efter indstilling fra Vildtforvaltningsrådet. Siden 1994 er de danske jagttider blevet taget op til revision hvert tredje år. Til hver anden af disse revisioner er der som fagligt grundlag udarbejdet udførlige rapporter, der vildtart for vildtart beskriver det biologiske grundlag og vurderer jagtens bæredygtighed i forhold til de gældende jagttider (fx Noer m.fl. 2009). Disse rapporter giver et overblik over den seneste udvikling i jagtudbyttet og den nyeste viden om bestandsstørrelser og -udvikling, men opsummerer desuden andre jagtfaglige og biologiske forhold, som er relevante i relation til fastsættelse af jagttider. Sådanne forhold kan fx være ændrede lovgivningsmæssige rammer for jagt og jagttider i EU, tilpasning af nationale forpligtigelser i relation til internationale konventioner, effekter af klimaforandringer, behov for regulering af skadevoldende vildt osv.

Ved de mellemliggende revisioner har der til brug for drøftelserne i Vildtforvaltningsrådet været udarbejdet mindre statusnotater, som kort opsummerer den seneste udvikling i bestande og afskydning af de jagtbare vildtarter. Kun i tilfælde af markante eller kritiske ændringer i arternes status er der udarbejdet mere uddybende beskrivelser og vurderinger i disse notater.

Nærværende rapport fremlægger det biologiske grundlag for den jagttidsrevision, der skal finde sted i 2014. Ifølge bestilling fra Naturstyrelsen omfatter rapporten udelukkende de 42 jagtbare arter, der er behandlet i kapitel 4 ("Arter, der aktuelt har jagttid") i den forrige rapport (Noer m.fl. 2009). Rapporten behandler således ikke vildsvin og muflon og heller ikke de 8 invasive arter nilgås, sort svane, amerikansk skarvand, bisamrotte, sumpbæver, vaskebjørn, mårhund og mink, som har fået en egentlig jagttid fra og med sæsonen 2011/2012.

Som i de tidligere rapporter og notater præsenteres opdaterede kurver og kort over jagtudbyttets størrelse og geografiske fordeling. Som noget nyt præsenteres herudover tendensanalyser af udviklingen i jagtudbyttet gennem de seneste hhv. 5 år, 10 år og 20 år. Formålet med dette er at give et objektivi, statistisk mål for udviklingen i afskydningen. Kurver og tendensanalyser for bestandsudviklingen præsenteres også for enkelte arter, hvor dette er skønnet at være et væsentligt supplement til de øvrige data.

De seneste ændringer af jagttider som følge af revisionen i 2010 er først trådt i kraft i jagtsæsonen 2011/12. Det betyder, at der til brug for denne rapport kun foreligger vildtudbyttestatistik for en enkelt sæson, hvor de nye bestemmelser har været gældende, så mulighederne for at påvise eventuelle effekter af ændringerne er begrænsede.

2 Materiale

2.1 Vildtudbyttestatistik og vingeundersøgelser

Den danske vildtudbyttestatistik er baseret på lovpligtig, årlig indberetning af personligt nedlagt vildt fra alle jagttegnslødere. Den landsdækkende vildtudbyttestatistik blev påbegyndt i 1941, men ikke alle vildtarter var med fra begyndelsen. For perioden 1941-1954 foreligger der kun landstotaler, men fra og med 1955 er data fordelt på 14 amter og fra og med 2006 på 98 kommuner.

Jægerne kan indberette deres personlige vildtudbytte enten på et papirskema eller via internettet. På papirskemaet indberettes nogle af vildtarterne i såkaldte samlegrupper. Det gælder p.t. for "Andre svømmeænder" (6 arter), "Andre dykænder" (9 arter), "Gæs" (5 arter) og "Måger" (3 arter). Siden 2006 har det været muligt for jægerne at indberette alle vildtarter enkeltvis på det elektroniske vildtudbytteskema, og det er der flere og flere jægere, der benytter sig af. I sæsonen 2011/12 blev op mod 25 % af udbyttet af arterne i samlegrupperne indberettet på enkeltartsniveau (Asferg 2012). Af hensyn til sammenligneligheden bagud i tiden er estimater for afskydningstal for arterne i samlegrupperne i denne rapport dog beregnet på baggrund af resultaterne fra AU's vingeundersøgelser (bios.au.dk/vinger).

Vingeundersøgelserne er en frivillig ordning, hvor jægere indsender vinger fra nedlagte ænder, gæs, måger og vadefugle. Vingeundersøgelserne startede for de fleste arters vedkommende i 1982. På baggrund af fordelingen på arter af de indsendte vinger beregnes den samlede afskydning af de enkelte arter i samlegrupperne. I beregningen tages der højde for geografiske forskelle i arternes udbredelse og forekomst ved at korrigere ud fra regionale/amtsvise forskelle i afskydning.

Antallet af vinger, der indsendes til vingeundersøgelserne, har de seneste år varieret mellem 10.000 og 12.000. For de største artsgrupper, "Andre svømmeænder" og "Andre dykænder", skønnes antallet og fordelingen af vinger at være rimeligt repræsentative. Det vurderes dog for grupperne "Gæs" og "Måger", at der er så få vinger, at beregningen af de arts-specifikke udbytter er behæftet med nogen usikkerhed. For at minimere usikkerheden i udbytteberegningerne for disse to grupper har beregningerne, i de tilfælde der ikke har været indsendt vinger fra enkelte amter, været baseret på artsfordelingen i de respektive amter over de seneste 5 sæsoner. Beregning af udbyttet før 1982 skete for de fleste fuglearter på baggrund af spørgebrevsundersøgelser for perioden 1965-1975 (Joensen 1978), mens udbyttet i perioden 1976-1981 er beregnet på baggrund af en kombination af gennemsnitsfordelinger for perioden 1966-1975 og resultater af vingeundersøgelserne (Clau-sager 1997).

I forbindelse med tidligere ændringer af proceduren for indberetning af vildtudbyttestatistik er der konstateret markante stigninger i andelen af jægere, der undlader at indberette. Det har medført et behov for løbende justeringer af de korrektionsfaktorer, der benyttes, når vildtudbyttet skal korrigeres for manglende indberetninger. Sådanne justeringer er sket på baggrund af spørgebrevsundersøgelser (Asferg 1996, Asferg & Lindhard 2003) og en særlig rykkerprocedure i forhold til manglende indberetninger i sæsonen 2007/08 (Markus 2009).

2.2 Bestandsopgørelser

For de arter af pattedyr, der er jagtbare i Danmark, findes der ingen systematiske bestandsopgørelser. Generelt vurderes bestandsændringer for disse arter derfor ud fra ændringer i vildtudbyttet, men for enkelte arter foreligger der data, som kan supplere vildtudbyttestatistikken. Det gælder resultaterne af Dansk Ornitologisk Forenings punkttællinger (rådyr, hare og ræv) (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012) og de årlige bestandsopgørelser af kron dyr og dådyr i Danmarks Jægerforbunds medlemsblad Jæger (fra og med 2012 baseret på vurderinger sammenstillet af de regionale hjortevildtgrupper (Flinterup 2012)).

For en lang række fuglearter er udviklingen i både ynglebestanden og vinterbestanden i Danmark ligeledes beskrevet via indeksberegninger baseret på data fra DOF's punkttællingsprogram, som for ynglefugle startede i 1976 og for vinterfugle i 1975 (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). For vinterfuglenes vedkommende er der i danske farvande desuden gennemført midvintertællinger, senest under NOVANA-programmet, i 2000, 2004 og 2008 (Pihl m.fl. 2001, Pihl m.fl. 2013, Petersen m.fl. 2006, Petersen m.fl. 2010). For enkelte af de optalte arter er der på baggrund af optællingsresultaterne lavet rumlige modeller til estimering af totalforekomster. Disse modelberegninger omfatter af de jagtbare arter foreløbig kun ederfugl, sortand, havlit og toppet skallesluger (Petersen & Nielsen 2011). Disse arter er hovedsageligt tilknyttet fiskeriterritoriet i både kystzonen og i mere åbne havområder, hvor de primært optælles fra flyvemaskine.

Ændringer i udviklingen for de større sammenhængende bestande af jagtbare vandfugle og vadefugle, de såkaldte flyway-bestande, vurderes på baggrund af de nyeste bestandsopgørelser og tendensanalyser sammenstillet af Wetlands International til Bonn-konventionens Vandfugleaftale (AEWA) og Ramsarkonventionen (Wetlands International 2012a, 2012b og referencer heri). Andre datakilder med informationer om bestandsudvikling af både vandfugle og terrestriske arter i Vest-, Nord- og Østeuropa omfatter indeksberegninger fra European Bird Census Council, RSPB, Birdlife International og Statistics Netherlands, som samlet rækker frem til 2008 (se data og referencer i Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012).

Siden sidste jagttidsrevision er der publiceret enkelte undersøgelser af relevans for jagttidsvurderinger. Disse omfatter vurderinger af udviklingen af bestande af enkeltarter og artsgrupper og af udviklingen i regionale eller lokale områder, som kan være relevante i relation til vurdering af bestandsudviklingen. For vandfugle er der nyligt kommenteret på forekomsten og fordelingen i Østersøområdet (Skov m.fl. 2011), sammenstillet en opgørelse over udviklingen i den Baltiske/Vadehavsbestand af ederfugle gennem de sidste 20 år (Ekroos m.fl. 2012) og sket en vurdering af udviklingen i de Vesteuropæiske gåsebestande (Fox m.fl. 2010).

2.3 Tendensanalyser

For at få et objektivt, statistisk mål for udviklingen i vildtudbyttet er der som noget nyt i denne rapport beregnet tendenser for udviklingen i udbyttet gennem de seneste hhv. 5, 10 og 20 år. Tendenserne er beregnet ved standard lineær regression på log-transformerede udbyttetal (GLM procedure, SAS Enterprise 4.2). Regressionslinjernes hældningskoefficient r ($=\ln(\lambda)$) bruges til beregning af λ ($=\exp(r)$), som er den gennemsnitlige årlige ændring i udbyttet. De angivne tendenser (% årlig ændring)

for de enkelte perioder i statustabellerne er beregnet på tilbagetransformerede udbyttetal, mens de i figurerne angivne regressionslinjer er baseret på de logartimetransformerede tal. Forskellen er minimal og ikke afgørende, hverken for resultatet eller for forståelsen af data. I vurdering af de årlige ændringer angiver signifikansniveauerne *: $p < 0,05$, **: $p < 0,01$, ***: $p < 0,001$ den stigende statistiske sikkerhed, mens ns (non-signifikant) angiver, at der ikke med statistisk sikkerhed kan påvises en udvikling i jagtudbyttet, hverken stigende eller faldende. I Tabel 2.1 og i statustabellen ved de enkelte arter vises resultaterne af tendensanalyserne som årlig ændring i procent. For at tydeliggøre eventuelle systematiske forskelle, er der i Tabel 2.1 benyttet en farvekode, som refererer til størrelsen af ændringen, og hvorvidt ændringen er statistisk signifikant:

1. Signifikant positiv udvikling
 - a. mørkeblå: $> 5\%$ årlig fremgang
 - b. lyseblå: $< 5\%$ årlig fremgang
2. Signifikant negativ udvikling
 - a. mørkegrøn: $> 5\%$ årlig tilbagegang
 - b. lysegrøn: $< 5\%$ årlig tilbagegang
3. Ingen statistisk signifikant ændring
 - a. hvid.

Tabel 2.1. Resumé af resultater af tendensen i jagtudbyttet gennem de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring i teksten.

Art	Tendens 1992-2011		Tendens 2002-2011		Tendens 2007-2011	
	% ændring / år	Signif.	% ændring / år	Signif.	% ændring / år	Signif.
Krondyr	5,7	***	9,7	***	16,4	*
Dådyr	1,7	**	5,5	***	8,4	*
Sika	-0,5	ns	3,0	**	5,5	ns
Rådyr	1,7	***	2,5	***	2,4	ns
Hare	-6,4	***	-2,3	*	-0,4	ns
Vildkanin	-5,0	**	-11,5	*	-9,4	ns
Ræv	0,0	ns	-0,9	ns	1,0	ns
Husmår	-0,4	ns	-2,5	**	-1,6	ns
Agerhøne	-7,6	***	-4,3	ns	5,6	ns
Fasan	-0,4	ns	0,9	ns	-2,3	ns
Ringdue	-0,9	ns	-4,0	ns	9,6	ns
Tyrkerdue	-6,2	***	-10,6	***	-6,9	ns
Gråand	-2,0	***	-2,4	***	-2,8	ns
Ederfugl	-4,8	***	-6,0	***	-9,0	*
Blishøne	-1,7	ns	-6,4	*	-18,5	**
Dobbeltbekkasin	-3,9	***	-4,4	**	-9,7	*
Skovsneppe	2,8	*	1,1	ns	-19,8	ns
Krage	1,5	*	-1,0	ns	-1,6	ns
Husskade	-1,2	*	-3,1	***	-5,2	*

Art/Artsgruppe*	Tendens 1992-2011		Tendens 2002-2011		Tendens 2007-2011	
	% ændring / år	Signif.	% ændring / år	Signif.	% ændring / år	Signif.
A. svømmeænder*						
Atlingand	-10,3	***	-1,7	ns	-1,9	ns
Knarand	6,5	*	10,7	*	6,9	ns
Krikand	0,3	ns	-3,3	**	-3,9	ns
Pibeand	-1,4	ns	-0,4	ns	1,2	ns
Skeand	-3,8	**	3,9	ns	15,3	ns
Spidsand	-1,7	ns	3,0	ns	17,0	ns
A. dykænder*						
Bjergand	-8,5	***	2,2	ns	-2,5	ns
Fløjlsand	-1,8	ns	4,9	ns	-13,1	ns
Havlit	-8,6	***	-12,7	ns	-1,5	ns
Hvinand	-1,9	**	-1,7	ns	4,3	ns
Sortand	-0,3	ns	6,6	**	0,0	ns
Stor skallesluger	-3,2	ns	-6,0	ns	-21,4	ns
Taffeland	-8,5	***	-13,5	*	-23,5	*
Toppet skallesluger	-6,2	***	-2,2	ns	-8,2	ns
Troldand	-0,4	ns	3,3	ns	2,4	ns
Gæs*						
Blisgås	12,8	***	18,5	*	51,7	ns
Canadagås	7,6	***	3,0	ns	-13,2	ns
Grågås	8,9	***	12,2	***	20,0	ns
Kortnæbbet gås	5,9	***	18,2	***	17,4	ns
Sædgås	2,0	ns	0,9	ns	74,0	ns
Måger*						
Sildemåge	-0,5	ns	18,0	*	3,1	ns
Svartbag	-1,8	ns	-0,2	ns	7,8	ns
Sølvmåge	-4,4	***	-2,8	ns	-3,8	ns

2.4 Geografisk fordeling af udbyttet

I den efterfølgende gennemgang af arterne bringes et kort over den geografiske fordeling af udbyttet. Fra og med sæsonen 2006/07 har jægerne skullet indberette vildtudbyttet på kommuneniveau, så i modsætning til tidligere rapporter, hvor udbyttet er vist på amtsniveau, vises det i denne rapport på kommuneniveau. For arter, der indrapporteres selvstændigt på vildtudbytteskemaet, angives udbyttet som det gennemsnitlige udbytte per km² i sæsonerne 2007/08-2011/12, mens udbyttets fordeling for arter, der indgår i vingeundersøgelsen, vises som procentvis fordeling på kommuner af vinger indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12. For arter, der primært skydes på fiskeriterritoriet, er udbyttet registreret som værende nedlagt i nærmeste kommune.

I nogle tilfælde vil der forekomme markering af udbytte i kommuner, hvor den pågældende vildtart faktisk ikke findes. Det skyldes, at en del jægere undlader at specificere deres udbytte ud på kommuner, og det bliver efterfølgende registreret som værende nedlagt i jægerens bopælskommune. Da det ikke er praktisk muligt at rense data helt for denne type fejl, er det valgt at præsentere de rå data her.

3 Artsgennemgang

3.1 Pattedyr

Foto: Horst Arndt.

Krondyr

Bestands- og jagtforhold	Status		
Bestand i Danmark	Ca. 19.000. Stigende.		
Gældende jagttid	Hjorte	Fra 1982:	1 sep – 31 jan
	Hinder	Fra 1982:	1 okt – 31 jan
	Kalve	Fra 1987:	1 okt – 31 jan
Tidligere jagttid	Hjorte	1941-1981:	1 sep – 29 feb
	Hinder	1967-1981:	1 okt – 31 dec
	Kalve	1982-1986:	1 sep – 31 jan
Årligt jagtudbytte i Danmark	Ca. 7.500; heraf ca. 500 fra dyrehaver.		
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år	Signifikans	
1992-2011	5,7 %	***	
2002-2011	9,7 %	***	
2007-2011	16,4 %	*	
Jagtens indflydelse	Bæredygtig. Lokalt begrænsende for spredning.		

Forekomst og bestandsudvikling

Den fritstående bestand af krondyr vokser stadig. Ifølge den årlige oversigt i "Jæger" var der pr. 1. februar 2012 en forårsbestand på omkring 19.000 dyr på den frie vildtbane, dvs. kun bestande som ikke er under hegn (Flinterup 2012). Oversigten er baseret på vurderinger sammenstillet af de regionale hjortevildtgrupper. Arten findes nu næsten overalt i Jylland, og der er opbygget bestande i Nordsjælland og på Vest- og Midtsjælland (Flinterup 2012, Kanstrup m.fl. 2012). Det samlede antal krondyr i dyrehaver blev opgjort til ca. 1.400 i foråret 2007 (Olsen 2007).

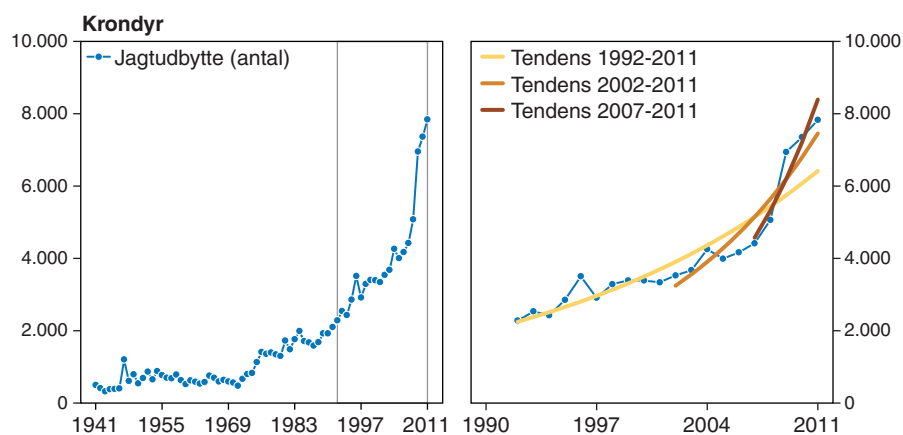
Væksten i bestanden afspejles i jagtudbyttet, som har været signifikant stigende gennem de seneste 20 år og særlig markant gennem de seneste 5 år, hvor den gennemsnitlige, årlige stigning har været på 16,4 % (Fig. 3.1.1).

Forskelle i jagtudbyttet på kommuneplan er i vid udstrækning en afspejling af forskelle i bestandstætheder, med de største udbytter i Vest- og Nordjylland samt på Djursland (Fig. 3.1.2).

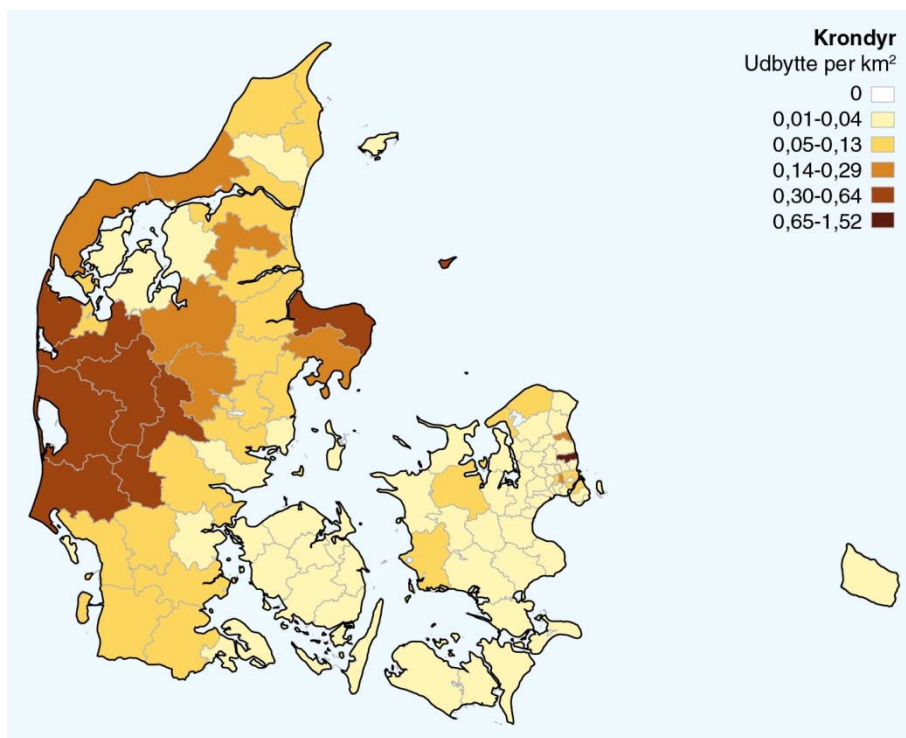
Vurdering af gældende jagttid

Udviklingen i afskydning og bestand gennem de seneste år giver ikke anledning til at ændre vurderingen af jagten som værende bæredygtig. Efter anbefaling fra de regionale hjortevildtgrupper er der de senere år iværksat en række forsøg med forskellige ændringer af jagttiden på regionalt niveau, især med begrænsning af jagttiden på hjorte og uændret eller længere jagttid på hinder og kalve, men også med fredning af udvalgte grupper, fx spidshjorte eller "mellemhjorte" (hjorte mellem spidshjorte og 9-endere). Disse ordninger har været gældende så kort tid, at der endnu ikke kan uddrages endelige anbefalinger i forhold til den fremtidige forvaltning.

Figur 3.1.1. Jagtudbyttet af kron-
dyr i jagtsæsonerne 1941/42-
2011/12 og tendenser i jagtudbyt-
tet af kron dyr i de seneste 20, 10
og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.1.2. Geografisk fordeling
af jagtudbyttet af kron dyr vist som
gennemsnitligt udbytte på kom-
muneplan for sæsonerne
2007/08-2011/12.

Dådyr

Bestands- og jagtforhold	Status		
Bestand i Danmark	Ca. 10.000. Stigende.		
Gældende jagttid	Hjorte	Fra 1982:	1 sep – 31 jan
	Dåer	Fra 1982:	1 okt – 31 jan
	Kalve	Fra 1987:	1 okt – 31 jan
Tidligere jagttid	Hjorte	1941-1981:	1 sep – 29 feb
	Dåer	1967-1981:	1 okt – 31 dec
	Kalve	1982-1986:	1 sep – 31 jan
Årligt jagtudbytte i Danmark	Ca. 5.700, heraf ca. 1.000 fra dyrehaver.		
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år	Signifikans	
1992-2011	1,7 %	**	
2002-2011	5,5 %	***	
2007-2011	8,4 %	*	
Jagtens indflydelse	Bæredygtig. Lokalt begrænsende for spredning.		

Forekomst og bestandsudvikling

Ifølge den seneste oversigt i "Jæger" var den fritstående forårsbestand af dådyr pr. 1. februar 2012 ca. 16.600 dyr på den frie vildtbane (Flinterup 2012). Det samlede antal dådyr i dyrehaver blev opgjort til ca. 2.500 i foråret 2007 (Olsen 2007).

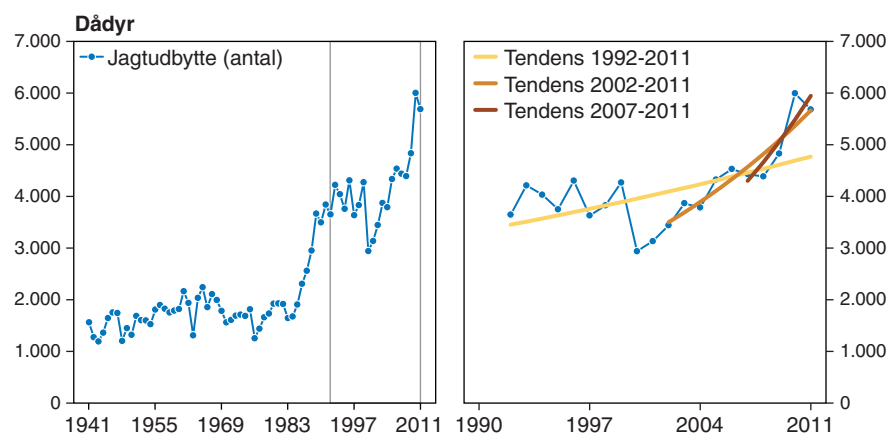
Væksten i bestanden afspejles i jagtudbyttet, som har været signifikant stigende gennem de seneste 20 år, og særlig markant gennem de seneste 10 år, hvor den gennemsnitlige, årlige stigning har været på 8,4 % (Fig. 3.1.3). Væksten i de jyske bestande afspejles ikke umiddelbart i en ændret fordeling af udbyttet mellem landsdelene, idet den jyske andel af det samlede udbytte gennem de seneste 10 år har ligget ret stabilt omkring 25 %.

Den geografiske fordeling af jagtudbyttet på kommuneplan afspejler, at der generelt er stor forskel på bestandsniveauet i Jylland og på Øerne (Fig. 3.1.4).

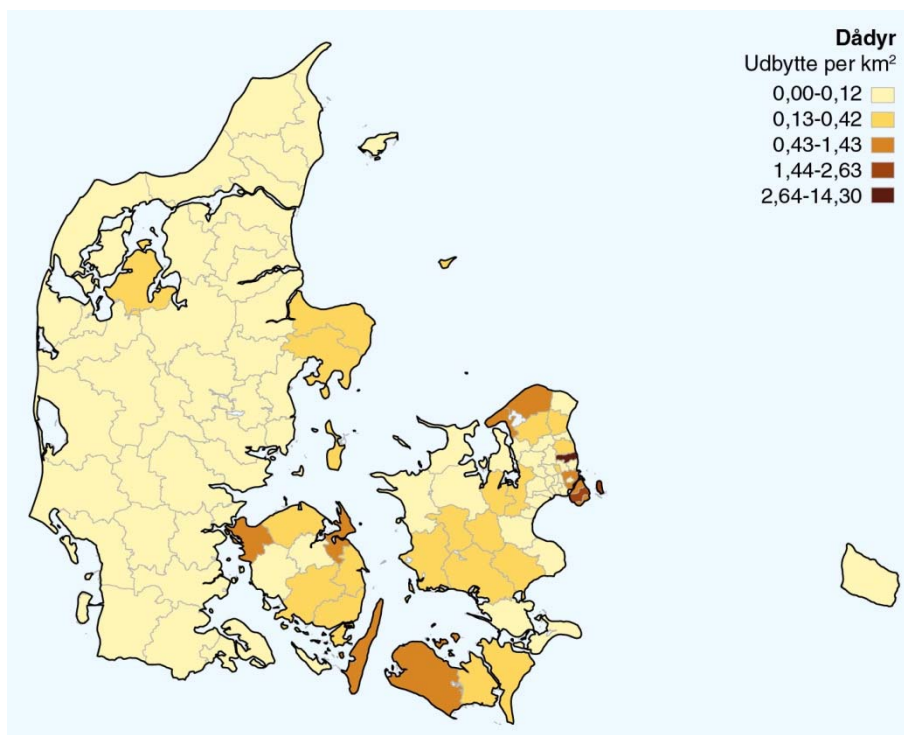
Vurdering af gældende jagttid

Udviklingen i afskydning og bestand gennem de seneste år giver ikke anledning til at ændre vurderingen af jagten som værende bæredygtig. Efter anbefaling fra de regionale hjortevildtgrupper er der de senere år iværksat en række forsøg med forskellige ændringer af jagttiden på regionalt niveau. Disse ordninger har været gældende så kort tid, at der endnu ikke kan drages endelige konklusioner i forhold til den fremtidige forvaltning.

Figur 3.1.3. Jagtudbyttet af dådyr i jagtsæsonerne 1941/42-2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af dådyr i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.1.4. Geografisk fordeling af jagtudbyttet af dådyr vist som gennemsnitligt udbytte på kommuneplan for sæsonerne 2007/08-2011/12.

Sika

Bestands- og jagtforhold	Status		
Bestand i Danmark	Ca. 900. Stigende?		
Gældende jagttid	Hjorte	Fra 1982:	1 sep – 31 jan
	Hinder	Fra 1982:	1 okt – 31 jan
	Kalve	Fra 1987:	1 okt – 31 jan
Tidligere jagttid	Hjorte	1941-1981:	1 sep – 29 feb
	Hinder	1967-1981:	1 okt – 31 dec
	Kalve	1982-1986:	1 sep – 31 jan
Årligt jagtudbytte i Danmark	Ca. 400; heraf ca. ¼ fra dyrehaver.		
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år	Signifikans	
1992-2011	- 0,5 %	ns	
2002-2011	3,0 %	**	
2007-2011	5,5 %	ns	
Jagtens indflydelse	Bæredygtig. Lokalt begrænsende for spredning.		

Forekomst og bestandsudvikling

Ifølge den seneste oversigt i "Jæger" var den fritstående forårsbestand af sika pr. 1. februar 2007 ca. 900 dyr, og bestanden så ud til at være voksende (Olsen 2007). Det samlede antal sika i dyrehaver blev opgjort til ca. 150 i foråret 2007 (Olsen 2007).

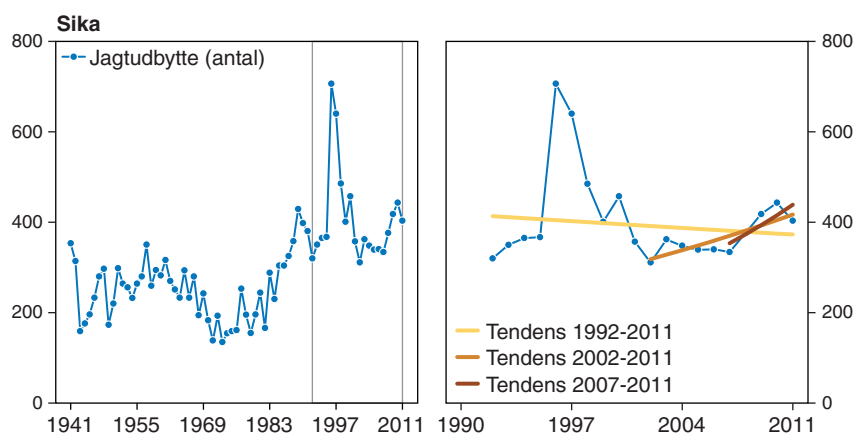
Jagtudbyttet har været signifikant stigende gennem de seneste 10 år, hvor den gennemsnitlige, årlige stigning har været på 3,0 % (Fig. 3.1.5). Der bør ses bort fra beregningen af udviklingen over de seneste 20 år, idet de meget høje udbyttetal for sæsonerne 1996/97 og 1997/98 skyldes fejl i forbindelse med optisk registrering af vildtudbytteindberetningerne.

Den geografiske fordeling af jagtudbyttet på kommuneplan skal tages med stort forbehold på grund af de små udbyttetal (Fig. 3.1.6).

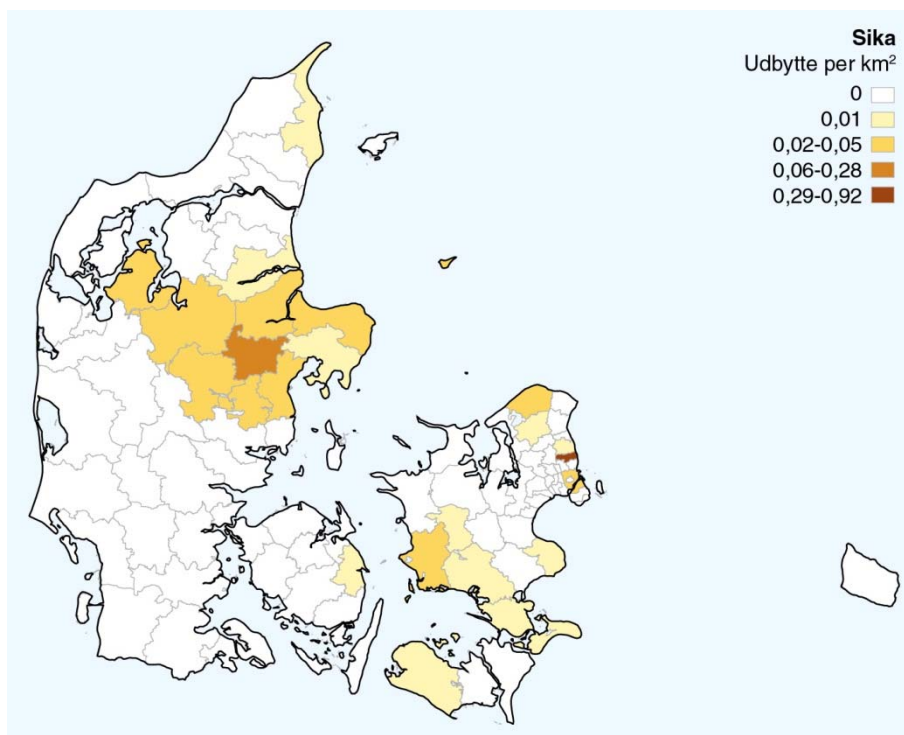
Vurdering af gældende jagttid

Udviklingen i afskydning og bestand gennem de seneste år giver ikke anledning til at ændre vurderingen af jagten som værende bæredygtig.

Figur 3.1.5. Jagtudbyttet af sika i jagtsæsonerne 1941/42-2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af sika i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8. Udbyttetallene for sæsonerne 1996/97 og 1997/98 er formentlig for høje på grund af fejl i registreringen af vildtudbyttet.

Figur 3.1.6. Geografisk fordeling af jagtudbyttet af sika vist som gennemsnitligt udbytte på kommuneplan for sæsonerne 2007/08-2011/12.

Rådyr

Bestands- og jagtforhold	Status		
Bestand i Danmark	Forårsbestand: 300.000-400.000. Stabil?		
Gældende jagttid	Bukke, forår	Fra 1967:	16 maj – 15 jul
	Bukke, efterår	Fra 2011:	1 okt – 31 jan
	Råer	Fra 2011:	1 okt – 31 jan
	Lam	Fra 2011:	1 okt – 31 jan
Tidligere jagttid	Bukke, forår	1941-1966:	15 maj – 14 jul
	Bukke, efterår	1997-2010:	1 okt – 15 jan
	Råer	1997-2010:	1 okt – 15 jan
	Lam	1997-2010:	1 okt – 15 jan
Årligt jagtudbytte i Danmark	Ca. 126.000		
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år	Signifikans	
1992-2011	1,7 %	***	
2002-2011	2,5 %	***	
2007-2011	2,4 %	ns	
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.		

Forekomst og bestandsudvikling

Rådyrbestanden har været i stærk vækst gennem de seneste 3-4 årtier. I det seneste årti er der dog sket en reduktion af bestanden på Fyn på grund af en endnu ukendt sygdom. Lokalt meldes der om op til 85 % nedgang i bestanden, men det er ikke bekræftet gennem systematiske bestandsopgørelser. Jagtudbyttet på Fyn blev i perioden fra 1996 til 2010 reduceret fra ca. 15.000 til 7.000, dvs. mere end en halvering. I samme periode steg udbyttet på landsplan fra ca. 100.000 til knap 130.000. Syge dyr med tilsvarende symptomer som de fynske er også konstateret enkelte steder på Vestsjælland og i Østjylland i det seneste par år.

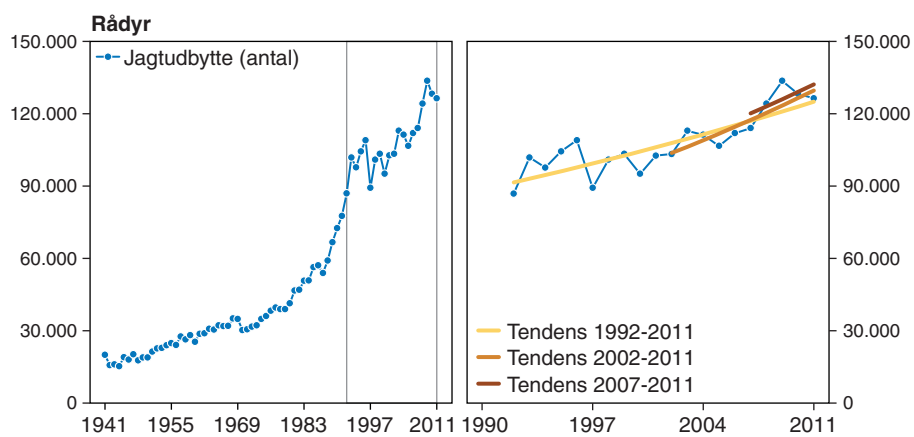
Væksten i bestanden som helhed afspejles ligeledes i jagtudbyttet, som har været signifikant stigende gennem de seneste 20 år, dog kun med ganske små årlige stigninger på omkring 2 % (Fig. 3.1.7). Indekset for rådyr i DOF's punkttællinger i perioden 1984-2011 viser signifikante stigninger på godt 2 % per år for både forårsindeks og vinterindeks (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012).

Forskelle i jagtudbyttet på kommuneplan formodes at være en ret nøje afspejling af forskelle i bestandstætheder (Fig. 3.1.8).

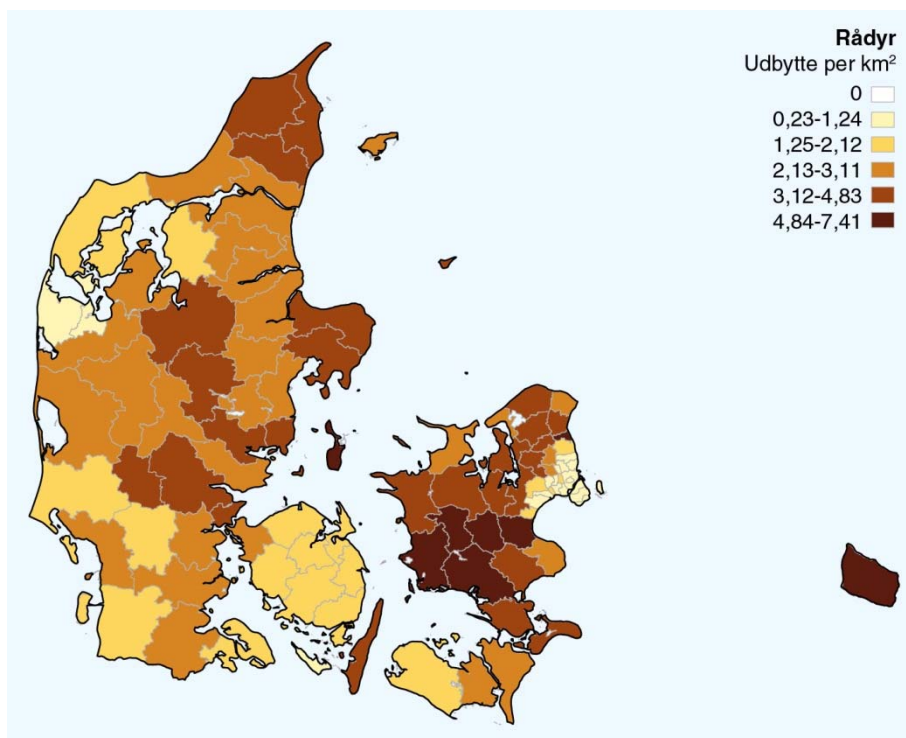
Vurdering af gældende jagttid

Udviklingen i afskydning og bestand gennem de seneste år giver ikke anledning til at ændre vurderingen af jagten som værende bæredygtig.

Figur 3.1.7. Jagtudbyttet af rådyr i jagtsæsonerne 1941/42-2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af rådyr i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.1.8. Geografisk fordeling af jagtudbyttet af rådyr vist som gennemsnitligt udbytte på kommuneplan for sæsonerne 2007/08-2011/12.

Hare

Bestands- og jagtforhold	Status
Bestand i Danmark	Haren er p.t. opført som "Sårbar" på den danske Rødliste, fordi bestandstilbagegangen ud fra vildtudbyttestatistikken blev vurderet til mere end 30 % over en 10 års periode, samt at bestandstætheder og rekrutteringsrater i dele af Jylland er så lave, at der er mere end 10 % sandsynlighed for, at større harebestande vil uddø inden for de næste 100 år.
Gældende jagttid	Fra 2004: 1 okt – 15 dec
Tidligere jagttid	1994-2003: 1 okt – 31 dec
Årligt jagtudbytte i Danmark	Ca. 56.000
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	- 6,4 % ***
2002-2011	- 2,3 % *
2007-2011	- 0,4 % ns
Jagtens indflydelse	Jagtens indflydelse: Usikker, men sandsynligvis ikke bæredygtig i områder, hvor bestandstætheden er under 3 harer per km ² . Det betyder, at jagten sandsynligvis ikke bæredygtig i dele af Jylland og bæredygtig de fleste steder på Øerne.

Forekomst og bestandsudvikling

Haren er udbredt over hele landet, men bestanden er gået konstant tilbage siden 1960 (Noer m.fl. 2009). Indekset for hare i DOF's punkttællinger i perioden 1984-2011 viser en signifikant tilbagegang for forårsindekset, men ikke nogen signifikant udvikling for vinterindekset (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012).

Jagtudbyttet har i de seneste 20 og 10 år vist signifikant faldende tendenser på hhv. 6,4 % og 2,3 % per år, mens det i de sidste 5 år har vist et ikke-signifikant fald på 0,4 % per år (Fig. 3.1.9). Der nedlægges harer i alle landets kommuner (indtil særfredningen i Himmerland fra 2011, se nedenfor); jagtudbyttet er generelt størst på Sydsjælland, Lolland og Falster samt på Bornholm (Fig. 3.1.10).

Vurdering af gældende jagttid

Fra og med 2010 er der indført en 3-årig særfredning af harer i Himmerland for at undersøge, om jagtfredning har en positiv effekt på tynde bestande. Himmerland blev valgt som forsøgsområde, fordi harebestandene efter jagtudbyttet at dømme er lavere i det nordlige Jylland end de fleste andre steder i landet. Fredningens effekt på bestanden følges gennem et projekt baseret på frivillige, ledet af Naturstyrelsen (NST) og med bistand til databehandling fra Aarhus Universitet. Projektet går ud på at sammenligne, hvordan harebestande udvikler sig i områder med og uden harejagt. Dette gøres ved at sammenligne udviklingen i harebestanden i fredningsområdet med omkringliggende referenceområder uden særfredning.

Resultatet af særfredningen skal evalueres på grundlag af tællinger foretaget i foråret 2011, 2012 og 2013. Omregnes de indsamlede indekstal fra foråret 2011 til omtrentlige tætheder, fås et estimat på henholdsvis 9 harer/100 ha i Himmerland og 11 harer/100 ha i referenceområderne ved brug af en 'høj' omreg-

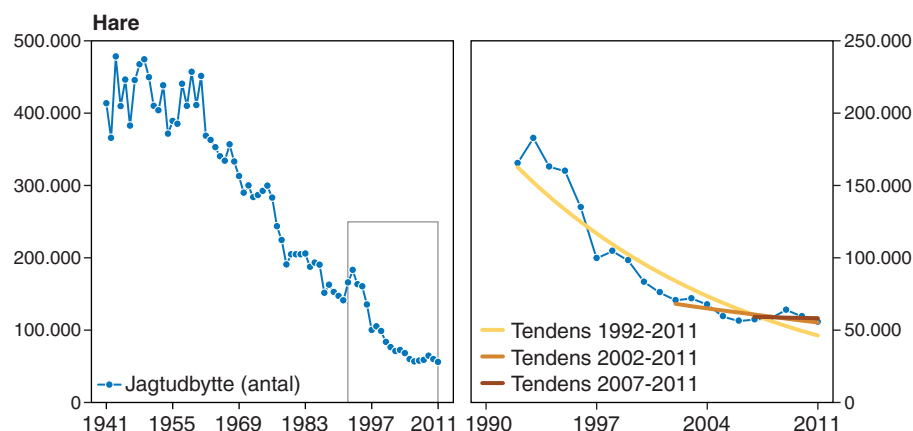
ningsfaktor. Ved anvendelse af en 'lav' omregningsfaktor bliver det henholdsvis 4,3 harer/100 ha i Himmerland og 5,6 harer/100 ha i referenceområderne (Sunde 2011). Den foreløbige konklusion er, at den gennemsnitlige hyppighed af harer er så godt som ens i frednings- og referenceområderne.

Parallelt med denne undersøgelse gennemfører Danmarks Jægerforbund (DJ) selvstændigt optællinger af harer i Himmerland (Olesen & Rasmussen 2011). Optællingerne er foretaget i forbindelse med jagt på råbukke i maj 2010 fra faste positioner i det særfredede område. På baggrund af det indsamlede materiale opgives en gennemsnitlig bestandstæthed på 15,2 harer/100 ha.

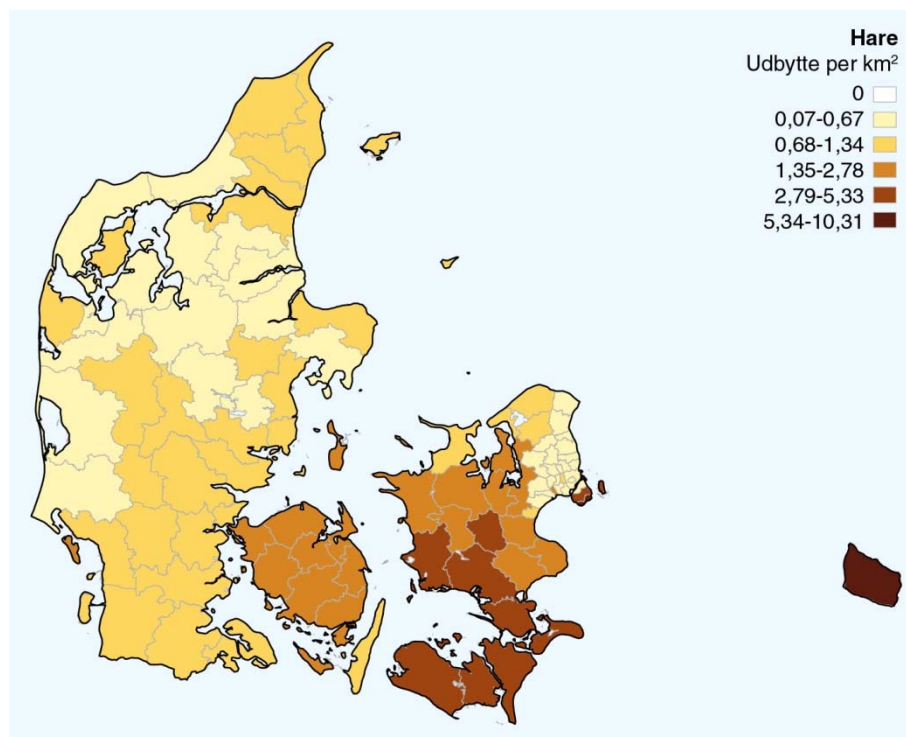
I statusrapporten for 2012 (Sunde 2012) blev begge datakilder lagt sammen i en analyse af forskelle i bestandsudviklingerne i de to områder. Denne analyse viste, at der fra 2011 til 2012 ikke kunne påvises nogen statistisk signifikant ændring i harebestandene i hverken reference- eller fredningsområdet, og bestandsudviklingerne i de to områder var så godt som identiske. Men der blev i begge år talt signifikant flere harer per punkt (NST's tællinger) og per tælletransekt (DJ's tællinger) om foråret end om efteråret. Dette skyldes givetvis, at flere harer opholder sig på markarealerne om foråret end om efteråret.

Det vurderes, at jagten sandsynligvis er bæredygtig på Øerne og i dele af Jylland, og at der derfor ikke er grund til at ændre den gældende jagttid på landsplan. Samtidig vurderes det, at bestandstætheden andre steder i Jylland – bedømt ud fra jagtudbyttet – sandsynligvis ikke er bæredygtig. Det må dog erkendes, at jagtudbyttet – på grund af frivillige fredninger på mange revirer med lav bestandstæthed – ikke længere er så entydig en indikator for bestandsniveauet af hare som tidligere. Bestandstætheden varierer meget, såvel fra landsdel til landsdel som fra sted til sted inden for landsdelene. Netop de store forskelle i bestandstæthed er baggrunden for, at AU i sit oplæg til forvaltningsplan foreslog, at afskydningen (på frivillig basis) afstemmes lokalt i forhold til bestandstætheden. Forslaget er videreført i den netop offentliggjorte "Forvaltningsplan for hare" (Naturstyrelsen 2013). Planen anbefaler endvidere, at der ikke drives jagt på bestande med færre end 3 harer per km². Det vil formentlig være tilfældet i en række områder i Jylland. En sådan forvaltningstilgang med gradueret jagttryk forudsætter en troværdig estimering af tætheden af lokale harebestande. Det kræver systematiske og ensartede tællinger. Forvaltningsplanen anviser en praktisk anvendelig metode til sådanne tællinger.

Figur 3.1.9. Jagtudbyttet af hare i jagtsæsonerne 1941/42-2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af hare i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.1.10. Geografisk fordeling af jagtudbyttet af hare vist som gennemsnitligt udbytte på kommuneplan for sæsonerne 2007/08-2011/12.

Vildkanin

Bestands- og jagtforhold	Status
Bestand i Danmark	Ukendt. Stærkt svingende bestande.
Gældende jagttid	Fra 1990: 1 sep – 31 jan
Tidligere jagttid	1941-1989: Hele året
Årligt jagtudbytte i Danmark	Ca. 3.500
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	- 5,0 % **
2002-2011	- 11,5 % *
2007-2011	- 9,4 % ns
Jagtens indflydelse	Usikker, især i perioder med meget små bestande.

Forekomst og bestandsudvikling

Vildkaninens udbredelse synes at være meget stabil, men fra tid til anden forekommer der markante udsving i størrelsen af de enkelte bestande, oftest på grund af udbrud af kaninpest (Myxomatose). Når sådanne udbrud rammer bestandene på Fanø eller Endelave (i Horsens Kommune), som rummer landets største forekomster af vildkaniner, så sætter det sig oftest tydelige spor i det totale jagtudbytte. Det seneste større udbrud skete på Endelave i 2008, hvor kaninerne ifølge lokale jægere næsten forsvandt, og al jagt ophørte (Larsen 2012). Men som det oftest er tilfældet for kaninbestande, så vil et mindre antal dyr overleve, og bestandene vil snart begynde at vokse igen. Således anføres det i notitser fra Endelave (bl.a. Larsen 2012), at allerede i 2011 var bestanden vokset så meget, at der igen blev drevet jagt på kaninerne, hvilket også viste sig ved en stigning i det samlede jagtudbytte (Fig. 3.1.11). Bestanden på Fanø blev ramt af Myxomatose i midten af 1990'erne, og her faldt udbyttet med ca. 2/3 til et niveau omkring 500. Udbyttet ligger fortsat omkring dette niveau, sandsynligvis som følge af at sygdommen ikke er forsvundet helt. Den forekommer stadig, men nu kolonivis, så kun mindre dele af bestanden rammes og reduceres, mens andre vokser (J. Haurum, pers. medd.).

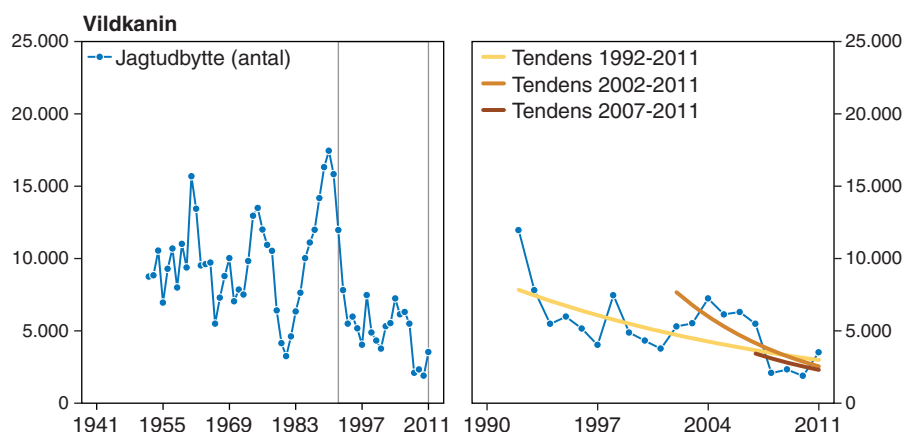
Svingningerne i bestandsstørrelsen afspejles tydeligt i svingninger i jagtudbyttet. I begyndelsen af 1990'erne nåede udbyttet af vildkanin op over 16.000, men faldt i sæsonerne 2008/09-2010/11 til det laveste niveau, der er registreret siden 1952, hvor vildkanin kom med i Vildtudbyttestatistikken (Fig. 3.1.11). Set over de seneste 20, 10 og 5 års-perioder har udbyttet vist faldende tendenser, som dog i vid udstrækning skyldes de meget lave udbyttetal i sæsonerne 2008-2010. Det vides ikke, hvor stor en del af udbyttet der stammer fra regulering, fx i sommerhusområder. I 1991, hvor det totale udbytte lå omkring 16.000, var det samlede udbytte fra Fanø og Endelave ca. 10.000. I perioden 2007-2011 blev de største udbytter nedlagt på Fanø og Endelave (Fig. 3.1.12).

Vurdering af gældende jagttid

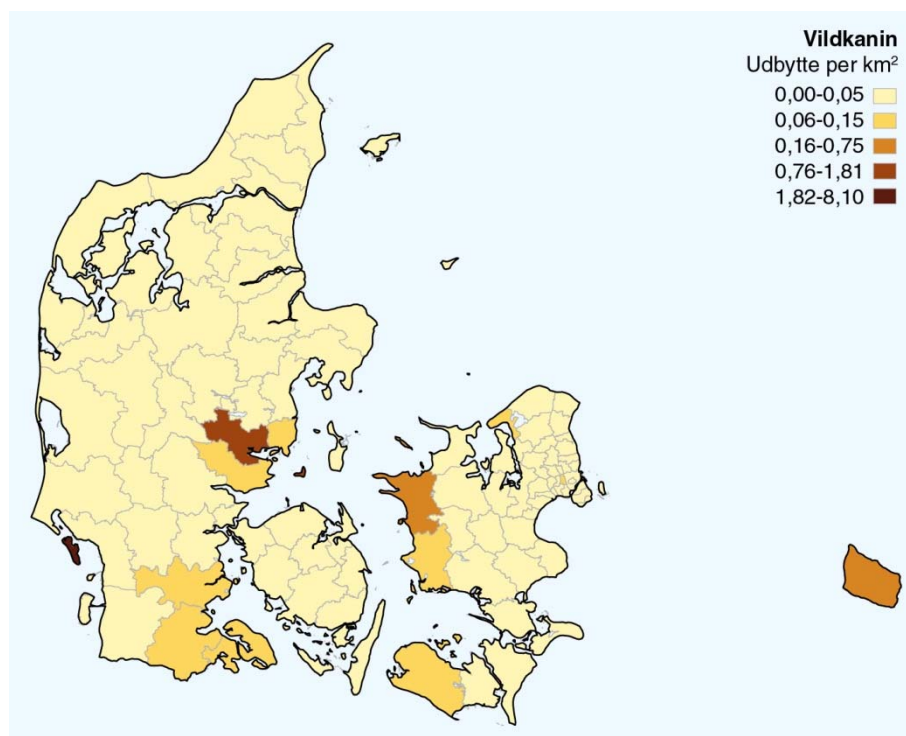
Ved den seneste jagttidsrevision i 2010 blev jagtens indflydelse på vildkaninen vurderet som sandsynligvis bæredygtig (Noer m.fl. 2009). Det er imidlertid meget vanskeligt at fastsætte et bæredygtigt bestandsniveau for en art

som vildkanin, hvor naturlige hændelser som fx sygdomsudbrud jævnligt reducerer bestandene med mere end 90 %, uden at de uddør. Det er en langt større beskatning af bestandene end den, der sker ved normal jagt, men det må erkendes, at der mangler viden om jagtens betydning for bestandsudviklingen i al almindelighed, og i særdeleshed i perioder hvor bestandene er små. Det bør overvejes, hvordan det kan sikres, at den jagtlige udnyttelse i sådanne situationer er bæredygtig. I praksis ser det imidlertid ud til, at jægerne helt eller delvis indstiller jagten, når bestandene er små, og det er svært umiddelbart at pege på forvaltningsmæssige tiltag (ud over totalfredning), der kan hjælpe bestandene til en hurtigere genetablering end den, der tilsyneladende allerede sker uden formelle restriktioner.

Figur 3.1.11. Jagtudbyttet af vildkanin i jagtsæsonerne 1952/53-2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af vildkanin i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.1.12. Geografisk fordeling af jagtudbyttet af vildkanin vist som gennemsnitligt udbytte på kommuneplan for sæsonerne 2007/08-2011/12.

Ræv

Bestands- og jagtforhold	Status	
Bestand i Danmark	Ukendt. Stabil. Uddød på Bornholm på grund af skab.	
Gældende jagttid	Fra 1994:	1 sep – 31 jan
Tidligere jagttid	1982-1993:	16 jun – 15 feb
Årligt jagtudbytte i Danmark	Ca. 37.000	
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år	Signifikans
1992-2011	0,0 %	ns
2002-2011	- 0,9 %	ns
2007-2011	1,0 %	ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.	

Forekomst og bestandsudvikling

De fleste danske rævebestande har været ramt af ræveskab inden for de sidste tre årtier, på Bornholm og i Jylland fra midten af 1980'erne og på Sjælland fra 2003. Sygdommen er nu næsten forsvundet fra Jylland, men der forekommer stadig sporadiske tilfælde, især i Nordjylland. Målt på jagtudbyttet har udbruddet på Sjælland indtil videre kun haft mærkbare effekter på bestanden i de nordligste kommuner.

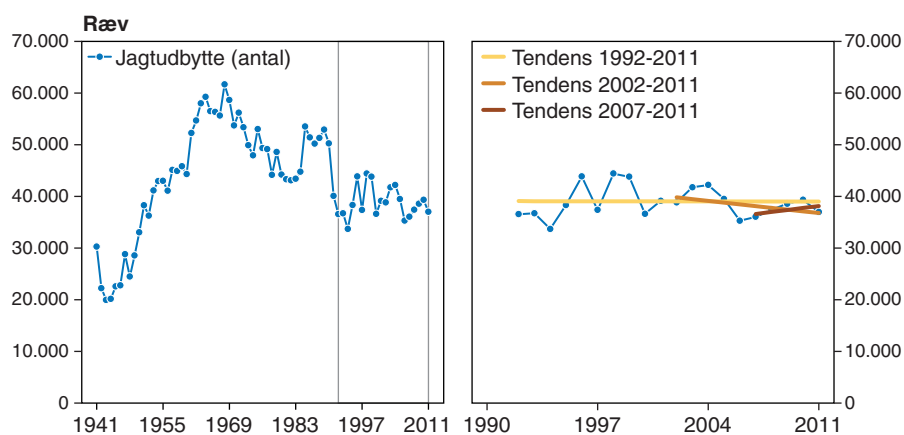
Indekset for ræv i DOF's punkttællinger i perioden 1984-2011 viser en signifikant tilbagegang for forårsindekset, men ikke nogen signifikant udvikling for vinterindekset (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012).

Set over de seneste 20 år har jagtudbyttet været særdeles stabilt uden statistisk signifikante fald eller stigninger (Fig. 3.1.13). Der nedlægges ræve i alle landets kommuner med undtagelse af Bornholm. Jagtudbyttet er størst i den nordvestlige del af Sjælland og lavest i den nordvestlige del af Jylland, samt Lolland og Falster (Fig. 3.1.14).

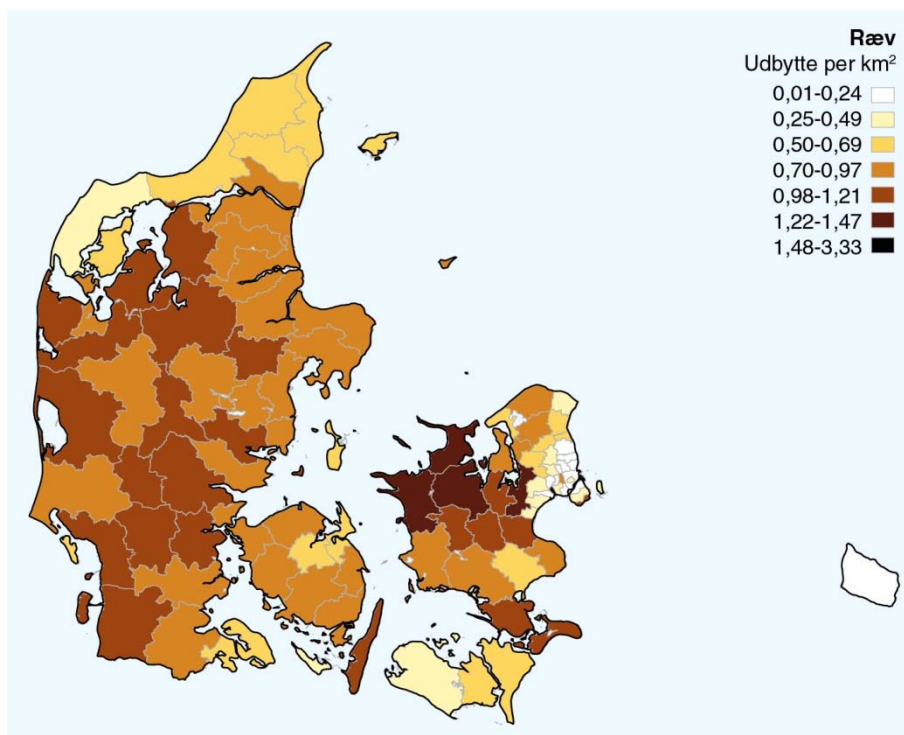
Vurdering af gældende jagttid

Ræven må jages gennem hele den egentlige jagtsæson, og der er mange muligheder for regulering uden for jagttiden. Det er sandsynligt, at jagten og reguleringen kan have en begrænsende effekt på bestanden i lokale områder, hvis den drives intensivt og vedvarende, hvilket der især er åbnet mulighed for på bl.a. ejendomme med biotopplaner. På landsplan vurderes rævebestanden at kunne bære det aktuelle jagt- og reguleringstryk.

Figur 3.1.13. Jagtudbyttet af ræv i jagtsæsonerne 1941/42-2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af ræv i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.1.14. Geografisk fordeling af jagtudbyttet af ræv vist som gennemsnitligt udbytte på kommuneplan for sæsonerne 2007/08-2011/12.

Husmår

Bestands- og jagtforhold	Status	
Bestand i Danmark	Ukendt. Stabil.	
Gældende jagttid	Fra 1994:	1 sep – 31 jan
Tidligere jagttid	1982-1993:	16 jun – 15 feb
Årligt jagtudbytte i Danmark	Ca. 3.600	
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år	Signifikans
1992-2011	- 0,4 %	ns
2002-2011	- 2,5 %	**
2007-2011	- 1,6 %	ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.	

Forekomst og bestandsudvikling

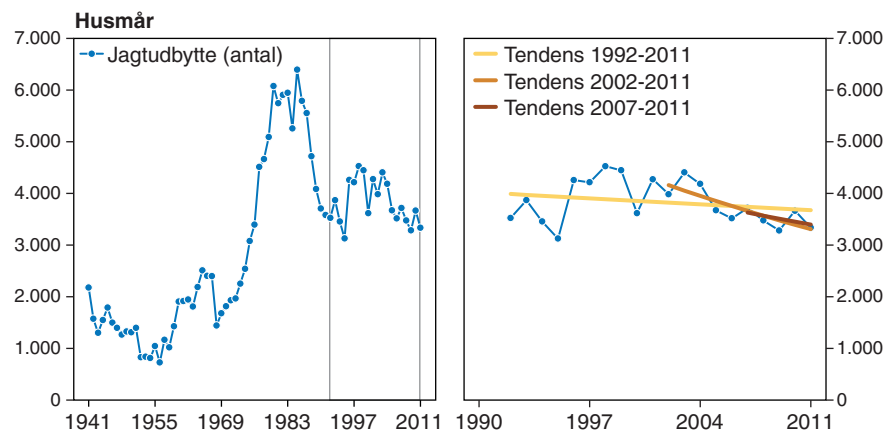
Husmåren er almindeligt forekommende over det meste af landet, og den færdes i meget forskellige biotyper fra åbne landbrugs- og naturområder over parcelhus- og sommerhusområder til egentlig bymæssig bebyggelse. Tidligere undersøgelser har vist, at langt den største del af jagtudbyttet af husmår – omkring 80 % – tages i fælder i og ved bygninger, hønsegårde og indhegninger, dvs. oftest i situationer og på steder, hvor husmåren kan volde problemer.

Jagtudbyttet har i de seneste 20, 10 og 5 år vist faldende tendenser, dog kun statistisk signifikant i perioden 2002-2011, hvor udbyttet faldt 2,5 % per år (Fig. 3.1.15). Tilbagegangen i jagtudbyttet afspejler ikke nødvendigvis en tilsvarende tilbagegang i bestanden; den kan også skyldes en stadig aftagende fangstindsats. Tilsvarende skal det relativt høje udbytte i 2010/11 ikke nødvendigvis tages som udtryk for en stigning i bestanden, men skyldes måske snarere, at de lange perioder med sne i vinteren 2010-2011 afslørede mårens færden og dermed inspirerede flere jægere til at sætte en fælde eller forsøge sig med en "gammeldags" mårjagt (Asferg 2011). Jagtudbyttet er højest på Ærø, Samsø, Langeland og Fyn (Fig. 3.1.16).

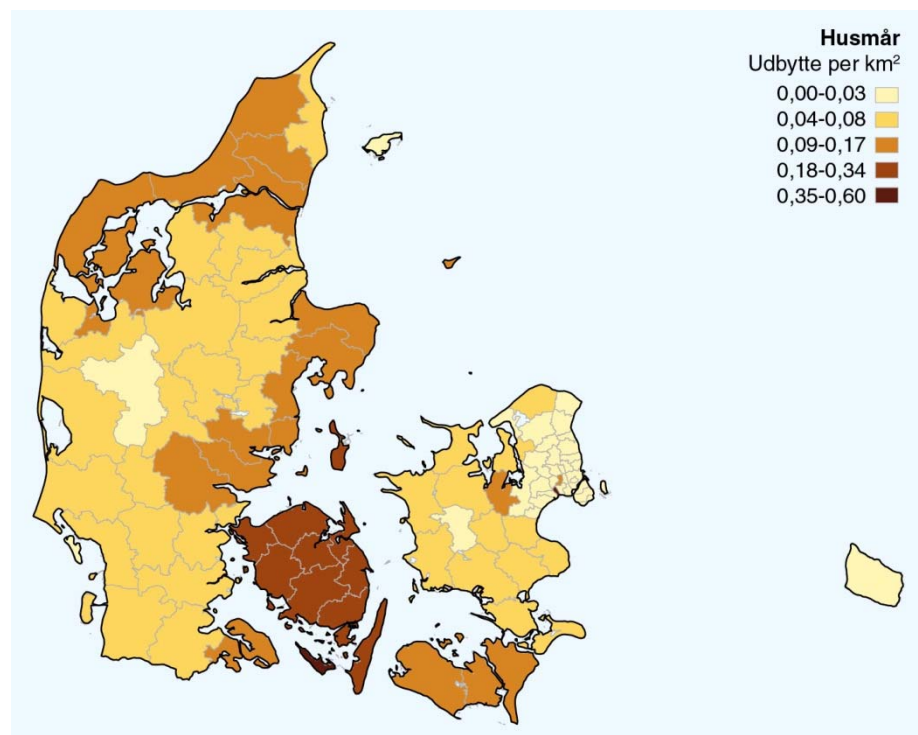
Vurdering af gældende jagttid

Husmåren må jages gennem hele den egentlige jagtsæson, og der er flere muligheder for regulering uden for jagttiden ved beboelseshuse og opdræt af fjerkræ og ænder. Derudover er der de seneste år også konstateret problemer i Danmark med husmårer, som ødelægger kabler i biler ('automår'). Det er sandsynligt, at jagten og reguleringen kan have en begrænsende effekt på bestanden i lokale områder, hvis den drives intensivt og vedvarende. På landsplan vurderes husmårbestanden at kunne bære det aktuelle jagt- og reguleringstryk.

Figur 3.1.15. Jagtudbyttet af husmår i jagtsæsonerne 1941/42-2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af husmår i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.1.16. Geografisk fordeling af jagtudbyttet af husmår vist som gennemsnitligt udbytte på kommuneplan for sæsonerne 2007/08-2011/12.

3.2 Fugle

Foto: John Frikke.

Grågås

Bestands- og jagtforhold	Status
Bestand i Danmark	Seneste skøn (2000): 6000-10.000 par og sandsynligvis stigende siden da
Flyway-bestand	610.000 individer og stigende
Gældende jagttid	Fra 2011: 1 sep – 31 dec samt 1 – 31 jan på fiskeriterritoriet
Tidligere jagttid	1994-2010: 1 sep – 31 dec samt 1 – 15 jan på fiskeriterritoriet
Årligt jagtudbytte i Danmark	21.300-45.100 individer (seneste fem sæsoner)
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	8,9 % ***
2002-2011	12,2 % ***
2007-2011	20,0 % ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig

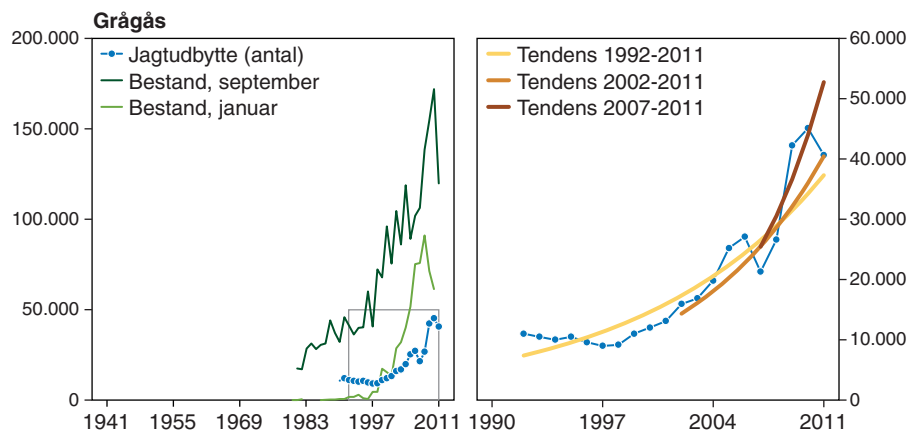
Forekomst og bestandsudvikling

Ynglebestanden af grågæs i Danmark er uden tvivl i vækst. DOF's punkttællinger fra ynglesæsonen angiver en årlig og signifikant vækstrate på 6,30 % per år fra 1980-2011 (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012) – og antallet af atlaskvadrater med yngleforekomst blev forøget med 75% fra 1971-74 til 1993-96 (Grell 1998). Ynglebestanden blev skønnet til 6.000-10.000 par i 2000 (BirdLife International 2004). Udviklingen i Danmark afspejler en generel tendens for den nordvesteuropæiske flyway-bestand, der er steget fra 200.000 til 610.000 fugle fra midten af 1990'erne til 2007/2008 (Fox m.fl. 2010, Wetlands International 2012b), hvilket også ses i størrelsen af de rastende bestande, der optælles i Danmark i september og januar (Fig. 3.2.1). Jagtudbyttet har været signifikant stigende fra 1992 til i dag (Fig. 3.2.1) – og denne udvikling er stort set parallel med udviklingen i de rastende bestande om efteråret. Grågæssene nedlægges især i Nord- og Vestjylland samt på Øerne (Fig. 3.2.2).

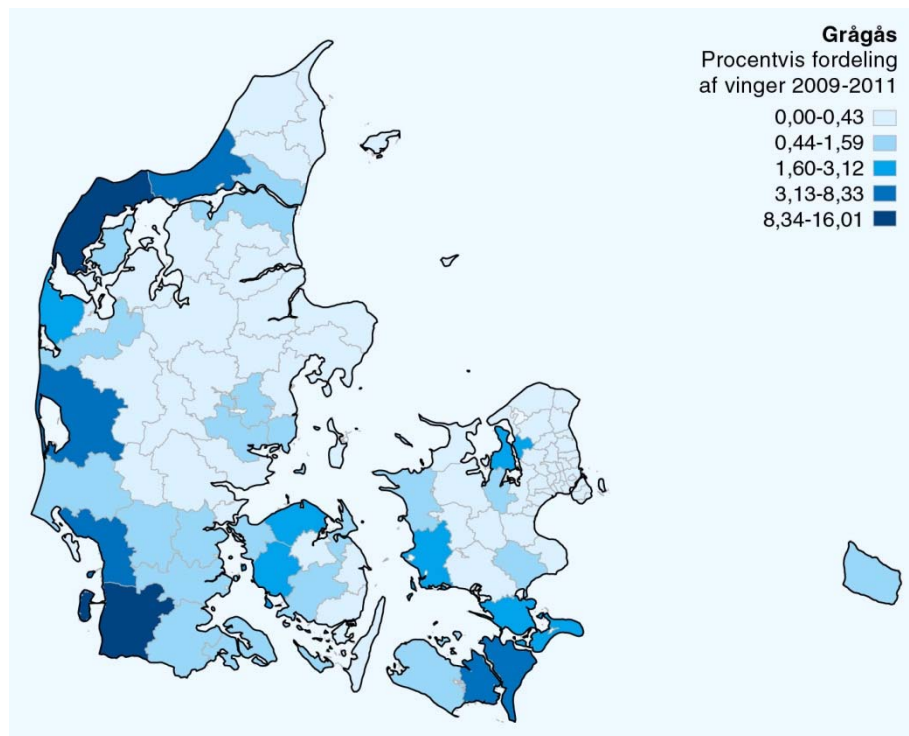
Vurdering af gældende jagttid

I træktiden og om vinteren opholder der sig et stadigt stigende antal grågæs i Danmark, der især kommer fra ynglebestande i Norge, Sverige og Danmark (Bønløkke m.fl. 2006). Ynglebestandene i Sverige og Danmark er i vækst (Lindström m.fl. 2011, Heldbjerg m.fl. 2011), og det samme gælder formentlig i Norge, hvor arten dog ikke er hyppig nok til at blive opfanget af det norske punkttællingsprogram. Der er intet, der tyder på, at det stigende jagtudbytte i Danmark har påvirket bestandsudviklingen i negativ retning, hvorfor jagten vurderes som værende bæredygtig. Effekten på jagtudbyttet forårsaget af den seneste udvidelse af jagttiden på fiskeriterritoriet i sæsonen 2011/12 kan ikke vurderes endnu.

Figur 3.2.1. Udviklingen i antallet af rastende grågæs optalt ved landsdækkende optællinger i Danmark i henholdsvis september og januar 1980-2011 (data fra NOVANA programmet; Pihl m.fl. 2013) samt tendenser i jagtudbyttet af grågås i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.2. Den geografiske fordeling (i procent) af 1.380 vinger af grågås indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Blisgås

Bestands- og jagtforhold	Status
Bestand i Danmark	Arten yngler ikke i Danmark.
Flyway-bestand	Ca. 1.2 mio. individer. Stigende.
Gældende jagttid	Fra 2011: 1 sep – 31 dec samt 1 – 31. jan på fiskeriterritoriet. Særfredet Nordfyns kommune og EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 76.
Tidligere jagttid	1994-2010: 1 sep – 31 dec samt 1 – 15 jan på fiskeriterritoriet. Særfredet Nordfyns kommune og EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 76.
Årligt jagtudbytte i Danmark	600-3000 individer (seneste fem sæsoner)
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	12,8 % ***
2002-2011	18,5 % *
2007-2011	51,7 % ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig

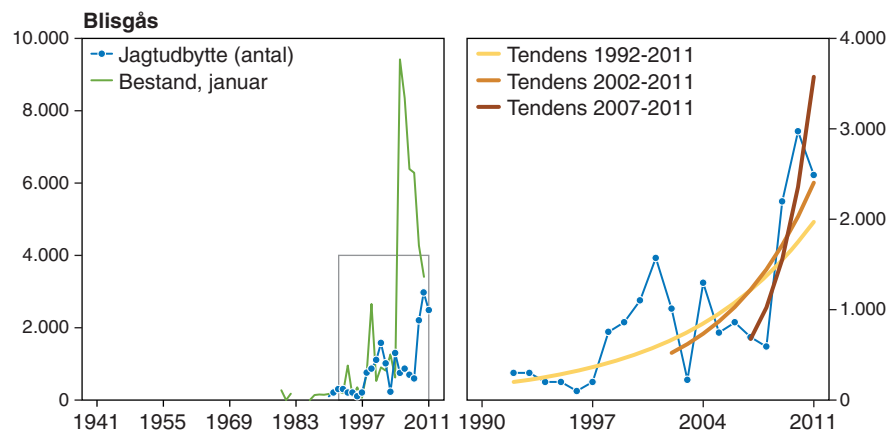
Forekomst og bestandsudvikling

Blisgås yngler ikke i Danmark. Rastebestanden i Danmark er steget markant inden for de seneste 10 år (Fig. 3.2.3), hvilket sandsynligvis afspejler en fortsat vækst i flyway-bestanden, der er steget fra 600.000 til 1.2 mio. fugle fra 1990'erne til 2007/2008 (Fox m.fl. 2010, Wetlands International 2012b). Jagtudbyttet har vist en stigende tendens på lang sigt (Fig. 3.2.3), men der ses en betydelig variation i udbyttet, og usikkerheden på det estimerede udbytte er høj på grund af det begrænsede antal vinger, der indsendes af arten. De foreliggende data indikerer dog, at udviklingen i jagtudbyttet stort set er parallel med udviklingen i de rastende bestande om vinteren. De fleste blisgæs nedlægges i den sydlige del af landet (Fig. 3.2.4).

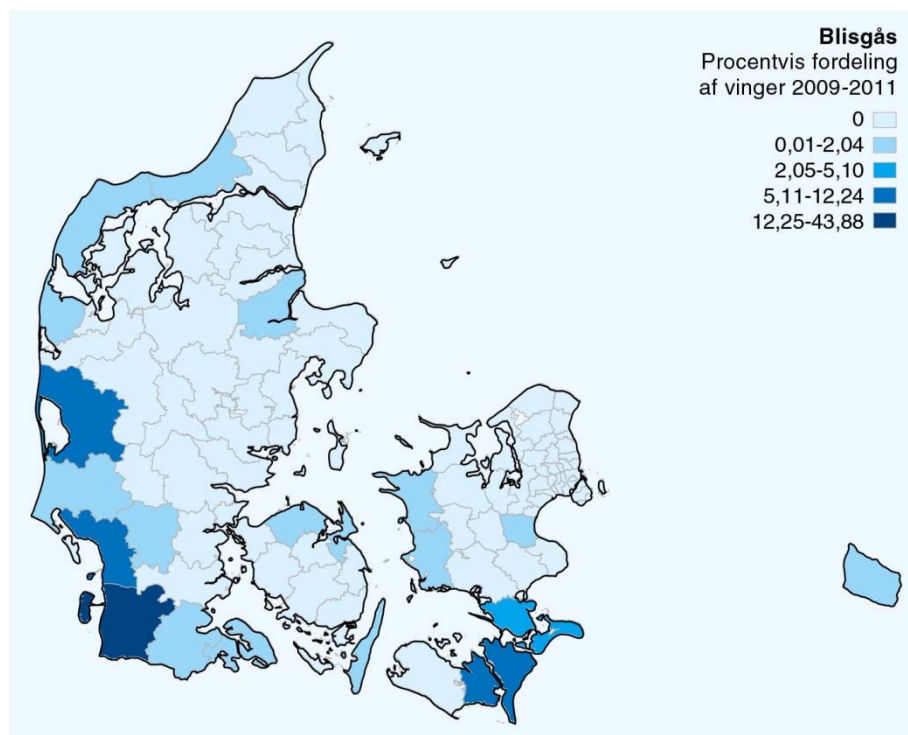
Vurdering af gældende jagttid

Hovedparten af flyway-bestanden af blisgæs raster syd for Danmark (Madsen m.fl. 1999), og det er kun den lille del, som forekommer i den sydlige del af landet, der er eksponeret for jagten i Danmark. Der er intet, der tyder på, at det stigende jagtudbytte i Danmark har påvirket bestandsudviklingen i negativ retning, hvorfor jagten vurderes som værende bæredygtig. Særfredningen på Nordfyn opretholdes af hensyn til den lille bestand, der altid har forekommet der. Effekten på jagtudbyttet forårsaget af den seneste udvidelse af jagttiden på fiskeriterritoriet i sæsonen 2011/12 kan ikke vurderes endnu.

Figur 3.2.3. Udviklingen i antallet af rastende blisgæs optalt ved landsdækkende optællinger i Danmark i januar 1980-2011 (data fra NOVANA programmet; Pihl m.fl. 2013), samt tendenser i jagtudbyttet af blisgås i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.4. Den geografiske fordeling (i procent) af 98 vinger af blisgås indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Sædgås

Bestands- og jagtforhold	Status
Bestand i Danmark	Arten yngler ikke i Danmark.
Flyway-bestand	To-tre bestande fordelt på to racer forekommer i Danmark Skovsædgås: 42.000 individer. Faldende. Tundrasædgås: 550.000. Stigende.
Gældende jagttid	Fra 2011: 1 sep – 31 dec samt 1 – 31 jan på fiskeriterritoriet. Særfredet i region Nordjylland og region Midtjylland.
Tidligere jagttid	2007-2010: 1 sep – 31 dec samt 1 – 15 jan på fiskeriterritoriet. Særfredet i region Nordjylland og i Viborg og Skive kommuner i region Midtjylland.
Årligt jagtudbytte i Danmark	200-4900 individer (seneste fem sæsoner)
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	2,0 % ns
2002-2011	0,9 % ns
2007-2011	74,0 % ns
Jagtens indflydelse	Usikker

Forekomst og bestandsudvikling

Sædgås yngler ikke i Danmark. Udredningen af artens forekomst, jagtudbytte og forvaltning i Danmark er særdeles kompleks. Det skyldes: i) at der forekommer to racer, der er svære at adskille selv for erfarne ornitologer og stort set umulige at adskille under udøvelse af jagt (sikker bestemmelse fordrer teleskopkikkert, gode lysforhold, grundigt artskenndskab), ii) at den ene race er i tilbagegang og den anden i fremgang (Fox m.fl. 2010, Wetlands International 2012a,b), og iii) at den relative fordeling i jagtudbyttet af de to racer er ukendt.

Det samlede antal af sædgæs i Danmark om vinteren er meget varierende (Fig. 3.2.5). Førhen var alle sædgæs, der sås i landet, af racen skovsædgås (*A.f. fabalis*), mens tundrasædgås (*A.f. rossicus*) var en meget sjælden gæst. I de senere år er der imidlertid indrapporteret et stadigt stigende antal tundrasædgæs (Fig. 3.2.5).

Bestanden af skovsædgæs, der overvintrer i Sverige, Danmark, Tyskland, Holland og Storbritannien, kommer fra yngleområder i tajgazonen i Skandinavien, Finland og Rusland. I Danmark forekommer de fleste skovsædgæs på Øerne, men faste rastepladser findes også i den nordlige halvdel af Jylland. Bregnballe m.fl. (2003) gav en grundig udredning af baggrunden for den eksisterende særfredning af delbestanden af sædgæs, der forekommer i det nordlige Jylland. Særfredningen blev dels begrundet med faldende antal i denne del af landet, men især fordi der synes at være tale om en lille og selvstændig delbestand (< 2000 individer), der forekommer i det nordlige Jylland og England om vinteren. Den samlede flyway-bestand af skovsædgæs er i tilbagegang og er faldet fra 100.000 fugle i midten af 1990'erne til

63.000 i 2008/2009 (Fox m.fl. 2010). Siden er bestanden faldet yderligere, og det nyeste estimat er på 42.000 fugle i 2011 (Wetlands International 2012b).

Bestanden af tundrasædgæs kommer fra yngleområder i arktisk Rusland og overvintrer i Tyskland, Holland og Belgien. De fleste tundrasædgæs forekommer på Øerne og især på Lolland og Falster, der er de eneste steder, hvorfra der regelmæssigt indrapporteres tusindtallige flokke. Antallene der ses i januar (Fig. 3.2.5), er lavere end om efteråret (Reservatovervågningen (DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet og DOFbase-indrapporteringer)). Den samlede flyway-bestand af tundrasædgæs er i fremgang, og blev opgjort til 522.000 fugle i 2007/2008 (Fox m.fl. 2010) og 550.000 i 2011 (Wetlands International 2012b).

Jagtudbyttet af sædgæs har været stabilt siden 1990, og en mulig stigning de senere år er ikke signifikant (Fig. 3.2.5). Fordelingen imellem de to racer er ukendt – og det estimerede udbytte af sædgæs er behæftet med betydelig usikkerhed på grund af det begrænsede antal vinger, der indsendes af arten. De fleste sædgæs nedlægges i den sydøstlige del af landet (Fig. 3.2.6).

Den aktuelle geografiske fordeling af tundrasædgæs i Danmark viser en udpræget sydøstdansk dominans. Et udtræk fra DOFbasen af racebestemte sædgæs indrapporteret fra efterårsmånederne 2000-2011 viser: i) at 98 % af alle tundrasædgæs er registreret i det tidligere Storstrøms Amt, og ii) at 25 % af skovsædgæssene er registreret i samme område. Der er således et betydeligt geografisk overlap mellem de to racer i denne del af Danmark, hvorimod sædgæs fra resten af landet stort set udelukkende er skovsædgæs. Samme udtræk fra DOFbasen viser, at under 5 % af skovsædgæssene i det tidligere Storstrøms Amt registreres før december måned. Jørgensen m.fl. (1994) viste, at skovsædgæssene i Sydøstdanmark stort set udelukkende forekom i området i december-marts i begyndelsen af 1990'erne. Der er således intet, der tyder på, at det fænologiske mønster for skovsædgåsen i denne del af landet er forandret siden da. Antallet af skovsædgæs er ofte højere i kolde vintre – fordi gæs, der raster i Skåne, i normale vintre trækker til Danmark, når det bliver koldt, hvorfor det må formodes, at den relative andel af skovsædgæs stiger i de koldeste vintermåneder.

Vurdering af gældende jagttid

Der er behov for forøget fokus på udviklingen og fordelingen af bestandene af sædgæs. Der er ligeledes brug for mere systematiske optællinger og kortlægninger af de to racers forekomst samt en klarlægning af jagtudbyttets præcise omfang og fordeling på racerne. Præcisionen på jagtudbyttet af sædgæs kan kun forbedres, hvis betydeligt flere gåsejægere indsender vinger fra alle gæs, der nedlægges. Fordelingen mellem de to racer kan dog kun fremskaffes, hvis flere jægere samtidig medsender hovederne fra nedlagte sædgæs, eller hvis der udvikles genetiske markører til raceadskillelse, så vingematerialet kan undersøges med DNA-metoder.

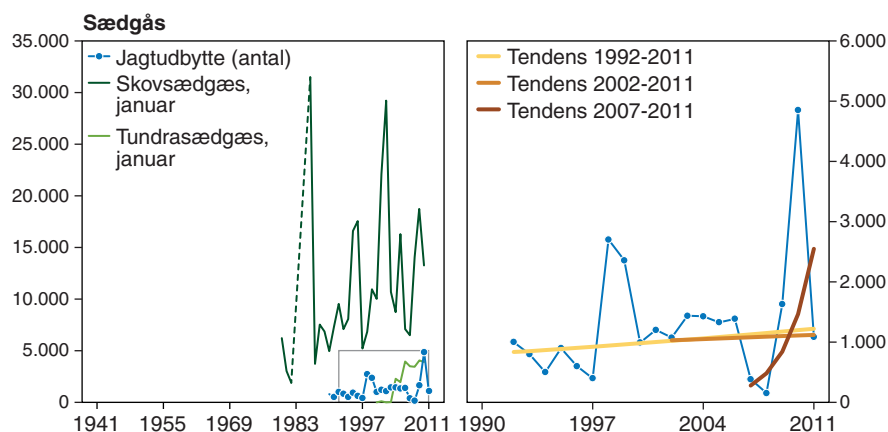
Baggrunden for skovsædgåsens tilbagegang er ukendt – bl.a. fordi der, i modsætning til de fleste andre gåsebestande i Vesteuropa, ikke findes tidsserier med ynglesucces og/eller er foretaget overlevelseseberegninger (Fox m.fl. 2010). Givet at bestanden af skovsædgæs har en ugunstig udvikling, vurderes der at være behov for øget beskyttelse af denne race. På grund af usikkerheden på estimerne af jagtudbyttet kan det ikke udelukkes, at en betydelig andel af de nedlagte sædgæs er skovsædgæs, og at det er en betydelig andel af bestanden, der nedlægges. Ud fra forsigtighedsprincippet og

med henvisning til, at det er umuligt at adskille racerne under jagt, foreslås følgende ændringer i jagttider for sædgås i Danmark:

Den generelle jagttid for sædgås ændres til 1. september – 30. november for at beskytte skovsædgæssene i de koldeste måneder.

Særfredningen af sædgås udvides til at omfatte hele landet med undtagelse af Vordingborg, Guldborgsund og Lolland kommuner. Herved kan der udøves en jagt på tundrasædgæssene i de egne af landet, hvor de især forekommer, uden at skovsædgæssene berøres.

Figur 3.2.5. Udviklingen i antallet af rastende sædgæs optalt ved landsdækkende optællinger i Danmark i januar 1980-2011 (data fra NOVANA programmet; Pihl m.fl. 2013). Der sondres mellem skovsædgæs og tundrasædgæs, samt tendenser i jagtudbyttet af sædgås i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.6. Den geografiske fordeling (i procent) af 48 vinger af sædgås indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

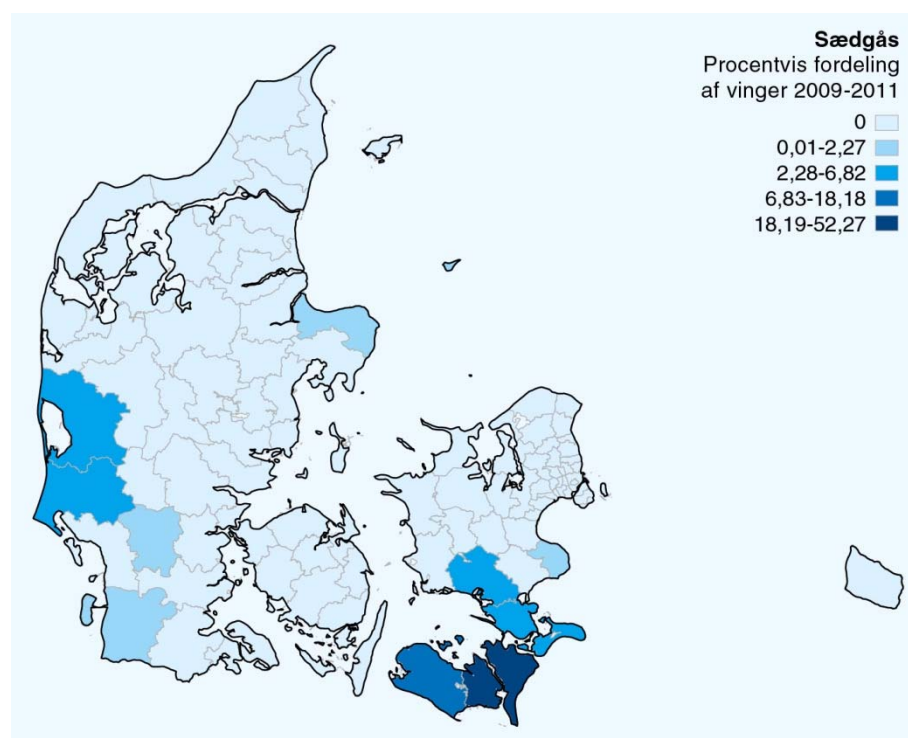

Foto: Leif Ahlmann Olesen.

Kortnæbbet gås

Bestands- og jagtforhold	Status
Bestand i Danmark	Arten yngler ikke i Danmark.
Flyway-bestand	80.000 individer og stigende
Gældende jagttid	Fra 2011: 1 sep – 31 dec samt 1 – 31 jan på fiskeriterritoriet
Tidligere jagttid	1994-2010: 1 sep – 31 dec samt 1 – 15 jan på fiskeriterritoriet
Årligt jagtudbytte i Danmark	3500-8800 individer (seneste fem sæsoner)
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	5,9 % ***
2002-2011	18,2 % ***
2007-2011	17,4 % ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig

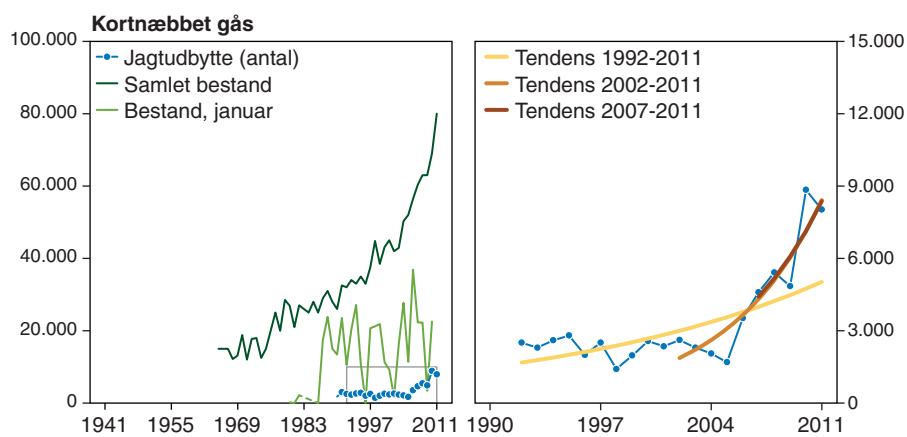
Forekomst og bestandsudvikling

Kortnæbbet gås yngler ikke i Danmark. Bestanden af kortnæbbede gæs overvåges ikke systematisk i Danmark om efteråret, men hovedparten af bestanden opholder sig her i landet i oktober og syd for Danmark i november (Holland-Belgien). I de seneste 5 år er en stigende andel af bestanden dog forblevet i Vestjylland gennem hele efteråret, og allerede i løbet af december returnerer større antal af gæs fra de sydlige områder. Antallet i januar er stærkt varierende og vejrafhængigt (Fig. 3.2.7). Den samlede bestand af kortnæbbede gæs er mindst fordoblet inden for de sidste 20 år (Fig. 3.2.7). Bestanden blev senest opgjort til 69.000 fugle i november 2010, men foreløbige tal for 2011 indikerer en yderligere vækst og en bestand på mindst 80.000 gæs (Jesper Madsen, upubl. data). Jagtudbyttet har vist en stigende tendens på lang sigt (Fig. 3.2.7), men der ses en betydelig variation i udbyttet, og usikkerheden på det estimerede udbytte er høj på grund af det begrænsede antal vinger, der indsendes af arten. De foreliggende data indikerer dog, at udviklingen i jagtudbyttet stort set er parallel med udviklingen i flyway-bestanden, men også, at udbyttet er steget dramatisk i de seneste år, sandsynligvis fordi gæssene er forblevet længere og i stigende antal om efteråret. De fleste kortnæbbede gæs blev førhen især nedlagt i Vestjylland (Madsen m.fl. 1996). I dag nedlægges stadigt stigende andele i Thy og Hanherred samt i de centrale dele af Limfjordsområdet (Fig. 3.2.8).

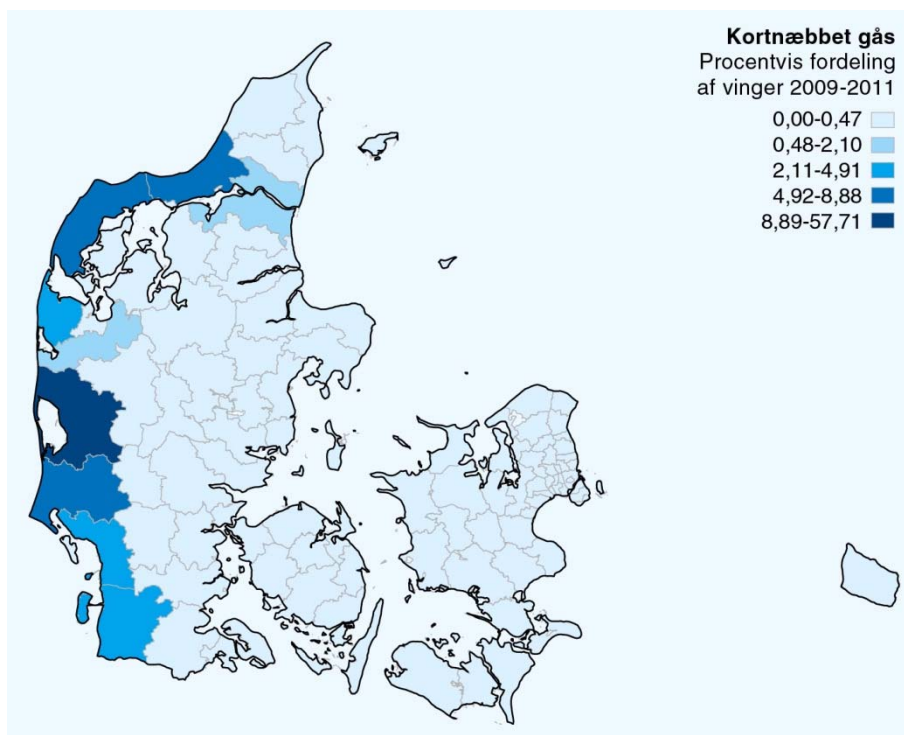
Vurdering af gældende jagttid

Om efteråret og vinteren opholder der sig et stadigt stigende antal kortnæbbede gæs i Danmark. Der er intet, der tyder på, at det stigende jagtudbytte i Danmark har påvirket bestandsudviklingen i negativ retning, hvorfor jagten vurderes som værende bæredygtig. Som nævnt ovenfor er der dog betydelige usikkerheder i opgørelsen af jagtudbyttet af arten, fordi for få jægere indsender vinger. Der er grund til at være opmærksom på, om det markant højere udbytte de sidste par år, afspejler en reel udvikling. Effekten på jagtudbyttet forårsaget af den seneste udvidelse af jagttiden på fiskeriterritoriet i sæsonen 2011/12 kan ikke vurderes endnu. Der forventes implementeret en adaptiv forvaltning af bestanden af kortnæbbet gås i 2013/14, hvor jagtregulering vil blive aftalt i samarbejde med de norske myndigheder (Madsen & Williams 2012).

Figur 3.2.7. Udviklingen i antallet af rastende kortnæbbede gæs optalt ved landsdækkende optællinger i Danmark i januar 1980-2011 (data fra NOVANA programmet; Pihl m.fl. 2013). Figuren viser også udviklingen i den samlede flyway-bestand opgjort siden 1965 ved internationalt koordinerede optællinger (kilde Jesper Madsen, upubl. data), samt tendenser i jagtudbyttet af kortnæbbet gås i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.8. Den geografiske fordeling (i procent) af 428 vinger af kortnæbbet gås indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Canadagås

Bestands- og jagtforhold	Status
Bestand i Danmark	25-50 par. Udvikling ukendt.
Flyway-bestand	90.000 og stigende
Gældende jagttid	Fra 2007: 1 sept – 31 jan
Tidligere jagttid	2004-2006: 1 sep – 31 dec samt i 1 – 31 jan udenfor EF-fugle- beskyttelsesområderne
Årligt jagtudbytte i Danmark	1200-8900 individer (seneste fem sæsoner)
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	7,6 % ***
2002-2011	3,0 % ns
2007-2011	-13,2 % ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig

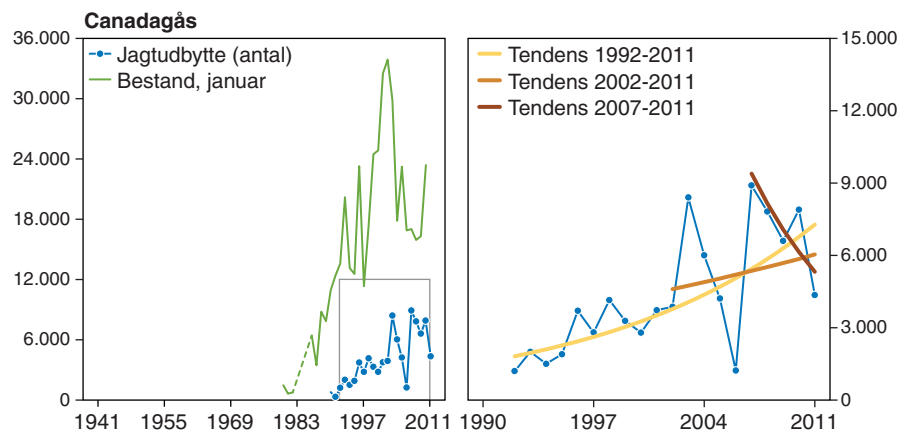
Forekomst og bestandsudvikling

Canadagås yngler årligt med et begrænset antal par i Danmark (Grell 1998), men udviklingen i bestanden siden midten af 1990'erne er ikke kendt. Antallet af rastende fugle om vinteren har været stigende siden tællingerne begyndte i 1980'erne (Noer m.fl. 2009), men er måske stagnerende (Fig. 3.2.9). Den samlede flyway-bestand er i fremgang og er steget fra 60.000 gæs i 1990'erne til 90.000 i 2008/2009 (Fox m.fl. 2010) (Wetlands International 2012b behandler ikke bestanden). Jagtudbyttet har vist en statistisk signifikant fremgang over de seneste 20 år (Fig. 3.2.9). Canadagæssene nedlægges især på Sydsjælland, Lolland-Falster og Møn, på Djursland, i Himmerland og Vendsyssel (Fig. 3.2.10).

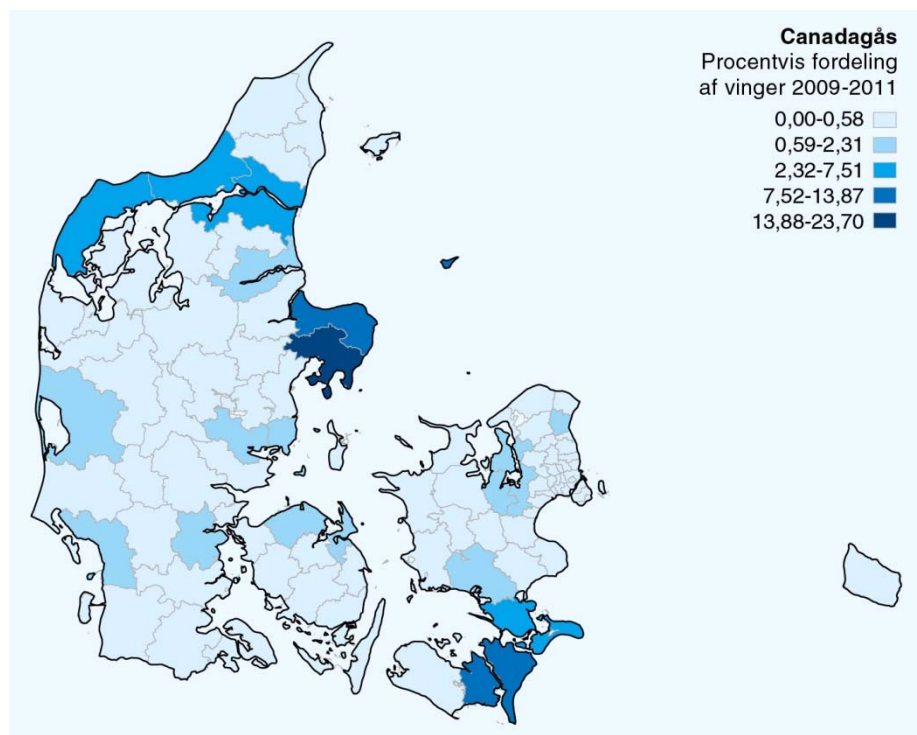
Vurdering af gældende jagttid

Canadagåsen betragtes som en invasiv, ikke-hjemmehørende art i Danmark, men er ikke en af de arter, man tilstræber at udrydde i henhold til handlingsplanen for invasive arter. Heraf fremgår det, at canadagås "kan bekæmpes lokalt til acceptabelt niveau, men kan ikke udryddes nationalt" (Miljøministeriet 2008). Arten har derfor også en mere liberal jagttid end de hjemmehørende gåsearter. Da flyway-bestanden er i fremgang vurderes jagten som bæredygtig.

Figur 3.2.9. Udviklingen i antallet af rastende canadagæs optalt ved landsdækkende optællinger i Danmark i januar 1980-2011 (data fra NOVANA programmet; Søgaard m.fl. 2010, opdateret med nye data, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet), samt tendenser i jagtudbyttet af canadagås i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.10. Den geografiske fordeling (i procent) af 173 vinger af canadagås indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Gråand

Bestands- og jagtforhold	Status
Bestand i Danmark	Seneste skøn (2000): 20.000-50.000 par. Sandsynligvis stigende
Flyway-bestand	Ca. 4.5 mill. individer. Bestandsudvikling usikker
Gældende jagttid	2011: 1 sep – 31 dec desuden: 1 – 31 jan på fiskeriterritoriet
Tidligere jagttid	1994-2010: 1 sep – 31 dec desuden: 1 – 15 jan på fiskeriterritoriet
Årligt jagtudbytte i Danmark	Ca. 500.000 individer
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-2,0 % ***
2002-2011	-2,4 % ***
2007-2011	-2,8 % ns
Jagtens indflydelse	Kan ikke vurderes
Udsætning	Vurderet til ca. 400.000 individer

Forekomst og bestandsudvikling

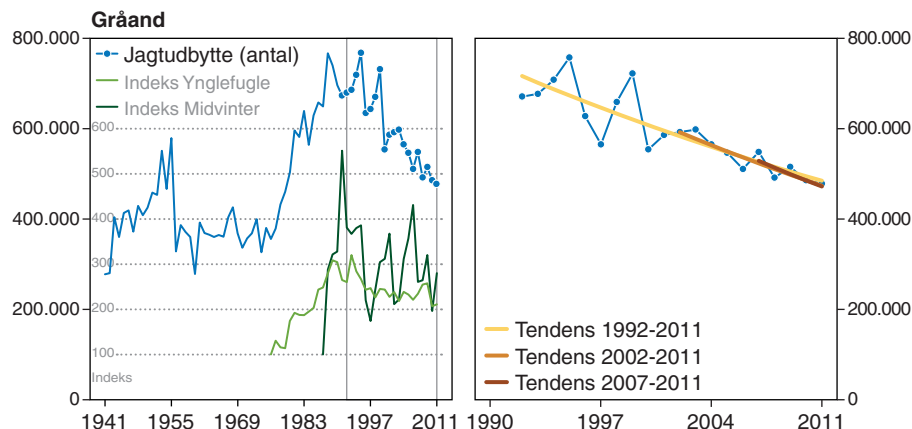
DOF's punkttællinger tyder på, at ynglebestanden af gråand i Danmark er i fremgang (1,4 % årligt) (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). Midvinterindekset for gråand baseret på NOVANA-programmets 48 faste optællingsområder i Danmark viser en fluktuerende, men stabil bestand (Fig. 3.2.11). Det er mere usikkert, hvordan udviklingen er i den nordvesteuropæiske flyway-bestand. De seneste opgørelser på flyway niveau tyder på et fald (Wetlands International 2012a), mens flere monitoringsprogrammer i de nordiske lande generelt både sommer og vinter viser stabile-stigende bestande, hvilket kunne tyde på, at stigende andele af den samlede bestand overvintrer nordligere (Dalby m.fl. 2013). Jagtudbyttet har vist en nedgang både på lang og kort sigt (Fig. 3.2.11). På lang sigt (1992-2011) skyldes en del af nedgangen formentlig en ændring i korrektionen for manglende udbytteindberetninger i årene efter 1999. På kortere sigt skyldes nedgangen i jagtudbyttet måske færre udsætninger som følge af et nyt regelsæt for udsætning af gråænder (se Noer m.fl. 2009). I Danmark påvirker ændringer i antallet af udsætninger sandsynligvis jagtudbyttet. Således er det relative jagtudbytte (individer/km²) størst på øerne (Fig. 3.2.12), hvor også de fleste gråænder sættes ud (Noer m.fl. 2008). I træktiden og om vinteren opholder der sig et større antal gråænder i Danmark fra Nordvest- og Østeuropa. Jagten foregår derfor på gråænder fra et større geografisk område.

Vurdering af gældende jagttid

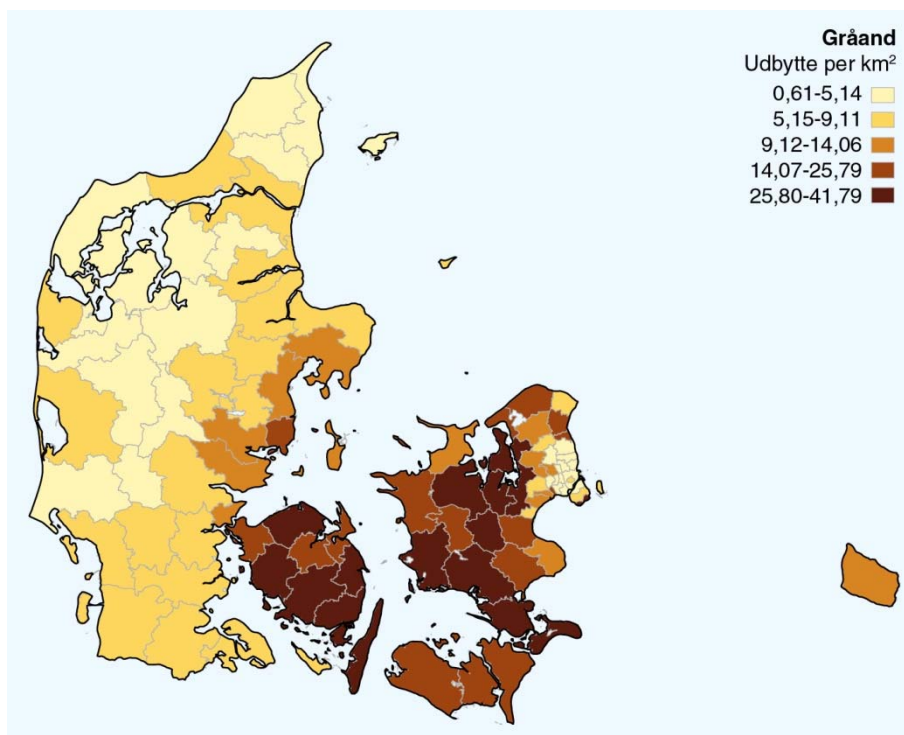
Jagtens indflydelse på de vildtlevende gråænder lader sig vanskeligt vurdere pga. et betydeligt antal udsætninger. Effekten på jagtudbyttet forårsaget af den seneste udvidelse af jagttiden på fiskeriterritoriet i sæsonen 2011/12 kan ikke vurderes endnu. Andelen af flyway-bestanden, der opholder sig i Danmark i januar, er dog givetvis afhængig af temperaturen. Med prognoser om mildere klima i fremtiden må det derfor antages, at gråand og de fleste andre svømmeænder fremover vil få større forekomster i Danmark i den sidste del af jagtsæsonen, fordi flere fugle formodes at blive i landet. På nu-

værende tidspunkt er det imidlertid vanskeligt at forudsige, hvilken effekt det vil have for det samlede jagttryk på flyway-bestandene, hvis fuglene flytter overvintringsområderne nordpå eller ankommer tidligere på forårstrækket, da der også drives jagt på bestandene i de nuværende hovedovervintringsområder syd for Danmark (fx i Frankrig er der jagt til 31. januar; FDC 2012).

Figur 3.2.11. Jagtudbyttet af gråand i jagtsæsonerne 1941/42 – 2011/12, ynglefugleindeks 1976-2011 (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012) samt midvinterindeks 1987-2011 (Pihl m.fl. 2013), samt tendenser i jagtudbyttet af gråand i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.12. Geografisk fordeling af jagtudbyttet af gråand vist som gennemsnitligt udbytte på kommuneplan for sæsonerne 2007/08-2011/12.

Atlingand

Bestands- og jagtforhold	Status	
Bestand i Danmark	Seneste skøn (2000): 300-500 par. Bestandsudvikling ukendt	
Flyway-bestand	Ca. 2 mill. individer. Faldende	
Gældende jagttid	Fra 2011	1 sep – 31 dec desuden: 1 – 31 jan på fiskeriterritoriet
Tidligere jagttid	1994-2010:	1 sep – 31 dec desuden: 1 – 15 jan på fiskeriterritoriet
Årligt jagtudbytte i Danmark	100-200 individer	
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år	Signifikans
1992-2011	-10,3 %	***
2002-2011	-1,7 %	ns
2007-2011	-1,9 %	ns
Jagtens indflydelse	Usikker, men sandsynligvis bæredygtig	

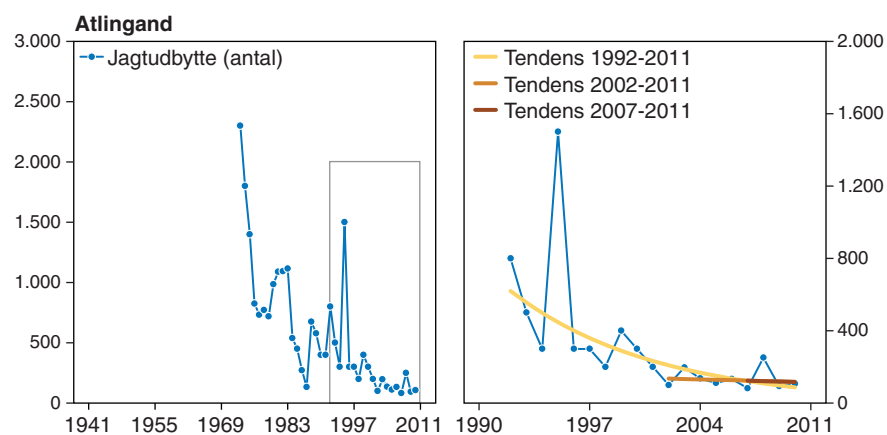
Forekomst og bestandsudvikling

Bestanden i Danmark varierer formentlig meget fra år til år. På vigtige ynglelokaliteter som Ydre Koge og Margrethe Kog (begge Tøndermarsken) samt på Tipperne har bestanden været faldende eller stabil siden 1980'erne (Clausen & Kahlert 2010, Thorup & Laursen 2011). I Danmark er arten blandt andet afhængig af den lokale nedbørsmængde om foråret (Kjeldsen 2008). Desuden spiller tilgængeligheden af vand i overvintringsområderne i Afrika sandsynligvis også en rolle for flyway-bestanden, der muligvis er i tilbagegang (Wetlands International 2012a,b). Jagtudbyttet har vist en vigende tendens både på lang og kort sigt (Fig. 3.2.13). Hovedparten af flyway-bestanden trækker syd om Danmark (Grell 1998), således at det kun er en lille del af bestanden, der er eksponeret for jagt i Danmark. Den geografiske fordeling af jagtudbyttet viser endvidere, at jagt på atlingand hovedsageligt er begrænset til de sydlige dele af landet (Fig. 3.2.14).

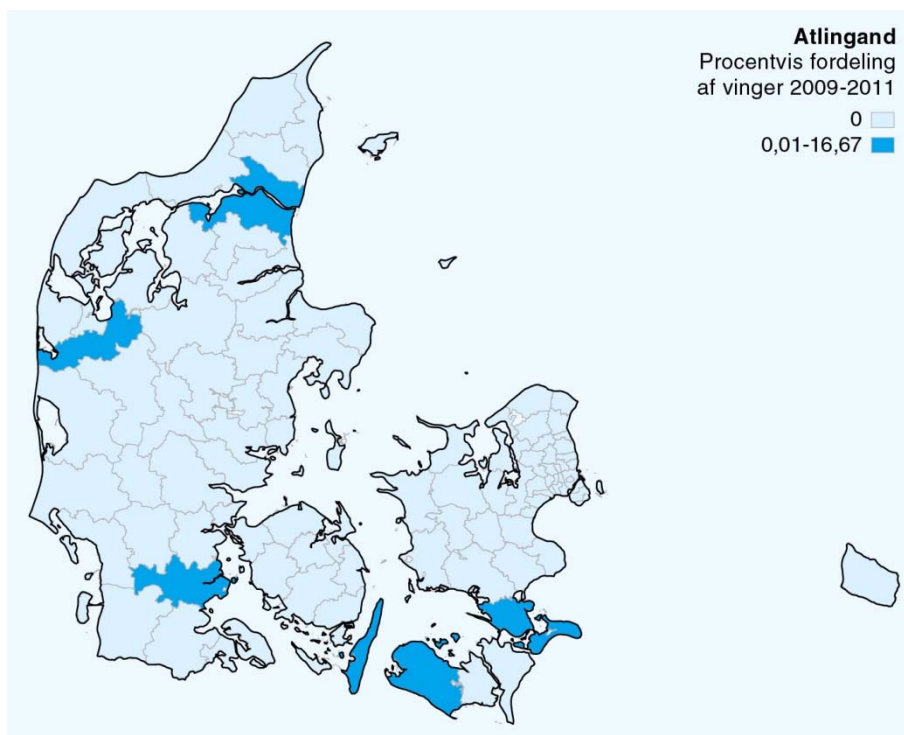
Vurdering af gældende jagttid

Det vurderes, at jagten sandsynligvis er bæredygtig, om end tilbagegangen i flyway-bestanden gør det vanskeligt med sikkerhed at bedømme jagtens indflydelse. De nyeste oplysninger om bestandsudvikling og jagtudbytte giver ikke anledning til ændring i tidligere bedømmelser, hvor det senest er vurderet, at der ikke er grund til at ændre jagttiden på atlingand (Noer m.fl. 2009). Den seneste udvidelse af jagten på fiskeriterritoriet vil ikke få betydning for jagtudbyttet, da arten ikke overvintrer i Danmark.

Figur 3.2.13. Jagtudbyttet af atlingand i jagtsæsonerne 1973/74-2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af atlingand i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8. Der blev ikke indsendt vinger af atlingand i sæsonen 2011/12.

Figur 3.2.14. Den geografiske fordeling (i procent) af 6 vinger af atlingand indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Krikand

Bestands- og jagtforhold	Status	
Bestand i Danmark	Seneste skøn (2000): 50-250 par. Bestandsudvikling ukendt	
Flyway-bestand	> 500.000 individer. Stigende	
Gældende jagttid	Fra 2011:	1 sep – 31 dec desuden: 1 – 31 jan på fiskeriterritoriet
Tidligere jagttid	1994-2010:	1 sep – 31 dec desuden: 1 – 15 jan på fiskeriterritoriet
Årligt jagtudbytte i Danmark	60.000-80.000 individer	
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år	Signifikans
1992-2011	0,3 %	ns
2002-2011	-3,3 %	**
2007-2011	-3,9 %	ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig	

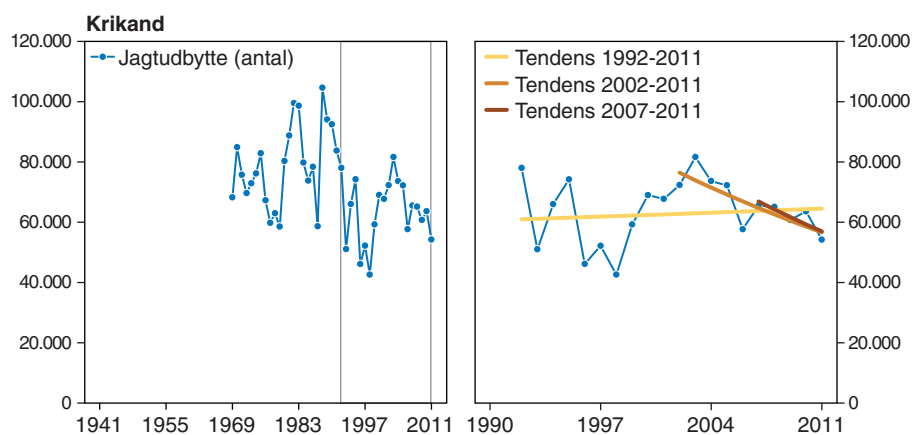
Forekomst og bestandsudvikling

Der er ikke noget, der tyder på en tilbagegang i forekomsterne af krikand, hverken i Danmark eller i flyway-bestanden (Wetlands International 2012a, Pihl m.fl. 2013). Antallet af krikænder om efteråret er stærkt afhængig af den årlige ynglesucces i Nordeuropa (Laursen & Frikke 2006, Meltofte & Clausen 2011). Det årlige jagtudbytte er relativt stabilt (Fig. 3.2.15). Den signifikante tilbagegang fra 2002 til 2011 formodes at være et resultat af et ekstraordinært stort jagtudbytte i starten af 2000'erne, mere end det er udtryk for en langsigtet tilbagegang i bestanden. Krikænder nedlægges især i Vestjylland, Vestsjælland og på Lolland-Falster (Fig. 3.2.16).

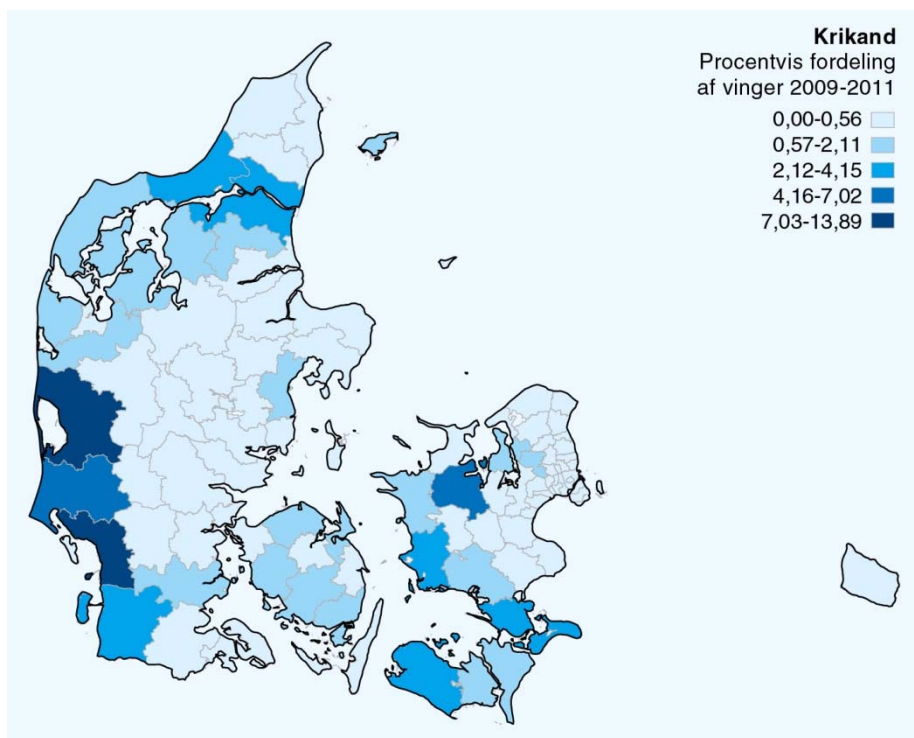
Vurdering af gældende jagttid

Jagten vurderes som bæredygtig, og der er ikke faglige aspekter, der kan begrunde ændringer i jagttiden. Den seneste udvidelse af jagten på fiskeriterritoriet i januar vurderes ikke at få væsentlig betydning for jagtudbyttet. Det skyldes, at der normalt kun overvintrer relativt få krikænder i Danmark, således ca. 2.000 ved midvintertælling i 2004 med en normal middeltemperatur i optællingsmånederne (+0,8 grader). Ved den seneste tælling i 2007/08, hvor middeltemperaturen var unormalt høj (+3,0 grader), sås dog et større antal krikænder. Vedr. klimaændringer – se diskussion under gråand.

Figur 3.2.15. Jagtudbyttet af krikand i jagtsæsonerne 1969/70-2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af krikand i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.16. Den geografiske fordeling (i procent) af 6.300 vinger af krikand indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Spidsand

Bestands- og jagtforhold	Status	
Bestand i Danmark	Seneste skøn: 50-100 par. Sandsynligvis tilbagegang	
Flyway-bestand	To bestande forekommer i Danmark Nordvesteuropæisk bestand: 60.000 individer. Stigende Østeuropæisk bestand: 750.000 individer. Fluktuerende	
Gældende jagttid	Fra 2011:	1 sep – 31 dec desuden: 1 – 31 jan på fiskeriterritoriet
Tidligere jagttid	1994-2010:	1 sep – 31 dec desuden: 1 – 15 jan på fiskeriterritoriet
Årligt jagtudbytte i Danmark	3.000-9.000 individer	
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år	Signifikans
1992-2011	-1,7 %	ns
2002-2011	3,0 %	ns
2007-2011	17,0 %	ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig	

Forekomst og bestandsudvikling

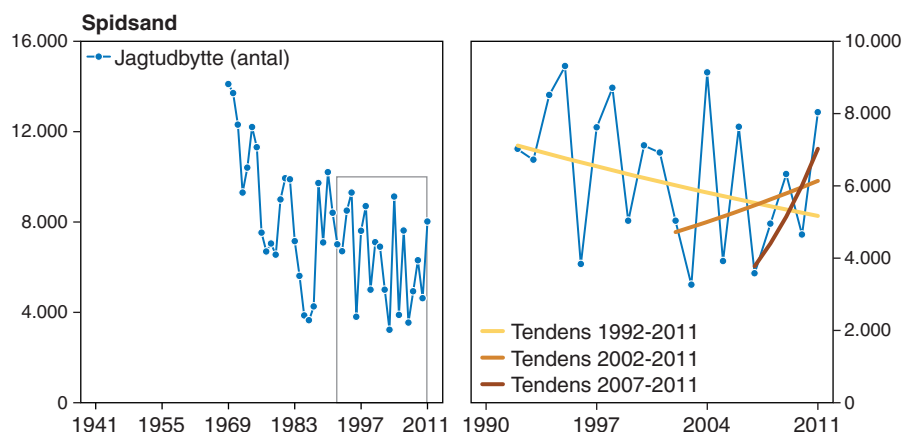
Der er konstateret bestandstilbagegang på nogle af de vigtige lokaliteter (Margrethe Kog i Tøndermarsken, Tipperne og Nyord Enge) i Danmark siden 1990'erne, hvor arten nu ikke længere yngler årligt. Denne udvikling er formentlig en fortsættelse af en længerevarende tilbagegang i hele landet siden 1970'erne (Grell 1998). Derimod har antallet af rastende fugle om efteråret i Danmark været stabilt eller stigende over en længere årrække (Pihl m.fl. 2013). Dette er i overensstemmelse med de seneste midvinterestimater for Nordvest- og Centraleuropa, hvorfra der angives stigende indeks for den bestand, der især berører Danmark, og fluktuerende indeks for en østligere trækvejsbestand (Wetlands International 2012a,b). Jagtudbyttet i Danmark varierer meget fra år til år med en nedadgående tendens, der dog ikke er statistisk sikker over den seneste 20-års periode (Fig. 3.2.17). Spidsand nedlægges fortrinsvis i Vest- og Sydvestjylland samt på Sydsjælland (Fig. 3.2.18) – landsdele, hvor spidsand er særligt talrige (Clausen m.fl. 2010).

Vurdering af gældende jagttid

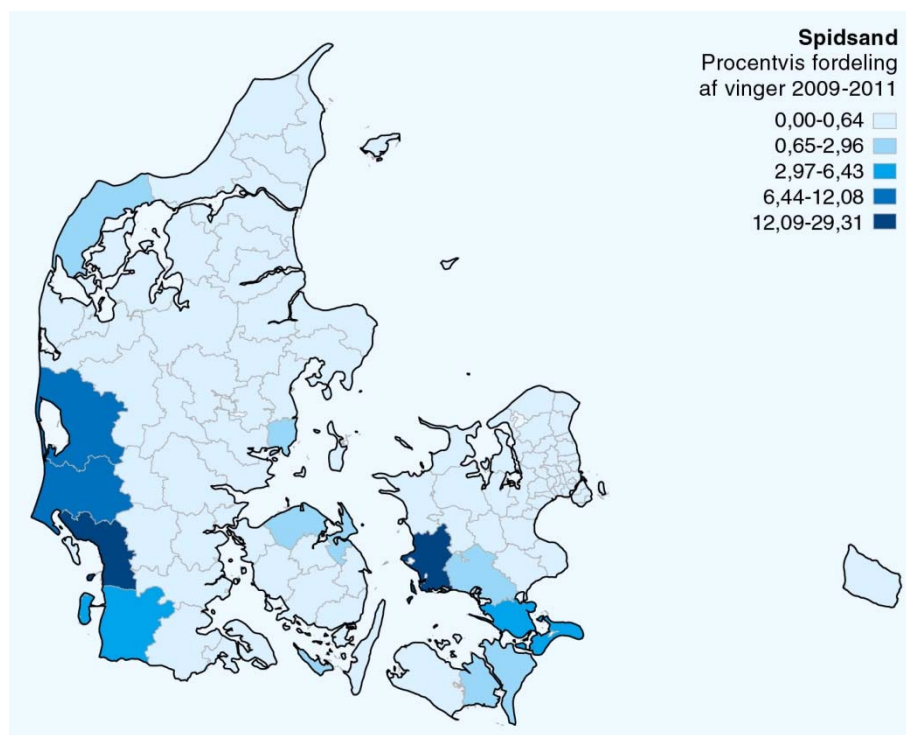
Den nuværende jagt vurderes som bæredygtig, fordi efterårsforekomsterne i Danmark og midvinterforekomsterne i Nordvest- og Centraleuropa har et stabilt eller stigende niveau. Der er dog risiko for, at individer fra den lille ynglebestand i Danmark nedlægges under trækket såvel hertilands som i udlandet. Jagtfredninger i Danmark og langs trækvejen er dog ingen garanti for at kunne hjælpe de danske yngleforekomster, da habitatforringelse formentlig er den væsentligste årsag til den langsigtede tilbagegang i den danske ynglebestand. Derudover har der været et stigende antal prædatorer på nogle af kernelokaliteterne, fx Tøndermarsken og Tipperne (Clausen & Kahlert 2010, udtræk fra vildtudbyttestatistik, AU-Bioscience upubl.), som heller ikke kan udelukkes at have påvirket bestanden. Den seneste udvidelse af jagten på fiskeriterritoriet vurderes ikke at få væsentlig betydning for jagtudbyttet. I de fleste vintre overvintrer få spidsænder i Danmark, og selv om der blev talt 4.780 fugle ved den seneste optælling i vinteren 2007/08, så

fundtes langt størstedelen af disse i Vadehavet, hvor jagten er udfaset på mudderfladerne, eller i reservater i de Vestjyske eller Østdanske fjorde (Petersen m.fl. 2010). Vedr. klimaændringer – se diskussion under gråand.

Figur 3.2.17. Jagtudbyttet af spidsand i jagtsæsonerne 1969/70-2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af spidsand i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.18. Den geografiske fordeling (i procent) af 778 vinger af spidsand indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Pibeand

Bestands- og jagtforhold	Status	
Bestand i Danmark	Seneste skøn (1993-1996): 4-15 par. Sandsynligvis stabil fåtallig	
Flyway-bestand	1.5 mio. individer. Stabil	
Gældende jagttid	Fra 2011:	1 sep – 31 dec desuden: 1 – 31 jan på fiskeriterritoriet
Tidligere jagttid	1994-2010:	1 sep – 31 dec desuden: 1 – 15 jan på fiskeriterritoriet
Årligt jagtudbytte i Danmark	33.000-41.000 individer de seneste 5 jagtsæsoner	
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år	Signifikans
1992-2011	-1,4 %	ns
2002-2011	-0,4 %	ns
2007-2011	1,2 %	ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig	

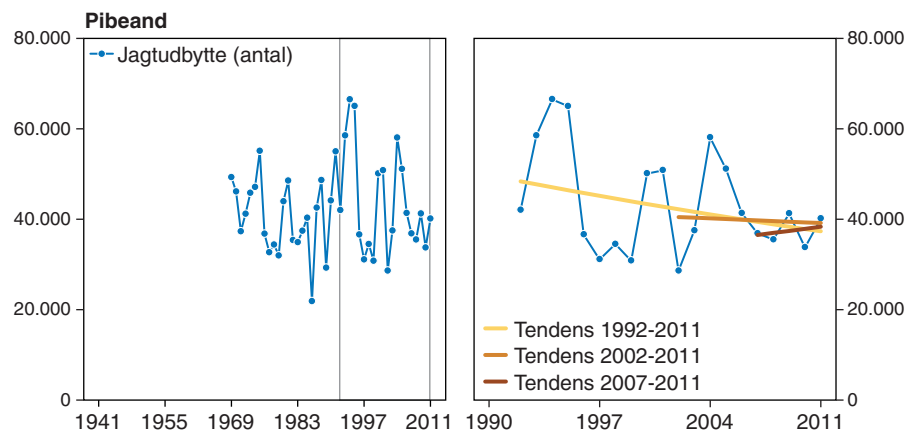
Forekomst og bestandsudvikling

Pibeand yngler årligt med nogle få par i Danmark. Forekomsten af rastende fugle om efteråret har været stigende (Pihl m.fl. 2013), og flyway-bestanden er stabil (Wetlands International 2012a). Jagtudbyttet har derimod vist en tilbagegang over de seneste 20 år (Fig. 3.2.19), der dog ikke er statistisk sikker. Pibeand nedlægges især i Vest- og Sydvestjylland samt i den østlige del af Limfjorden og på Sydsjælland og Lolland-Falster (Fig. 3.2.20). Pibeand forekommer i stor udstrækning i disse landsdele om efteråret (Clausen m.fl. 2010).

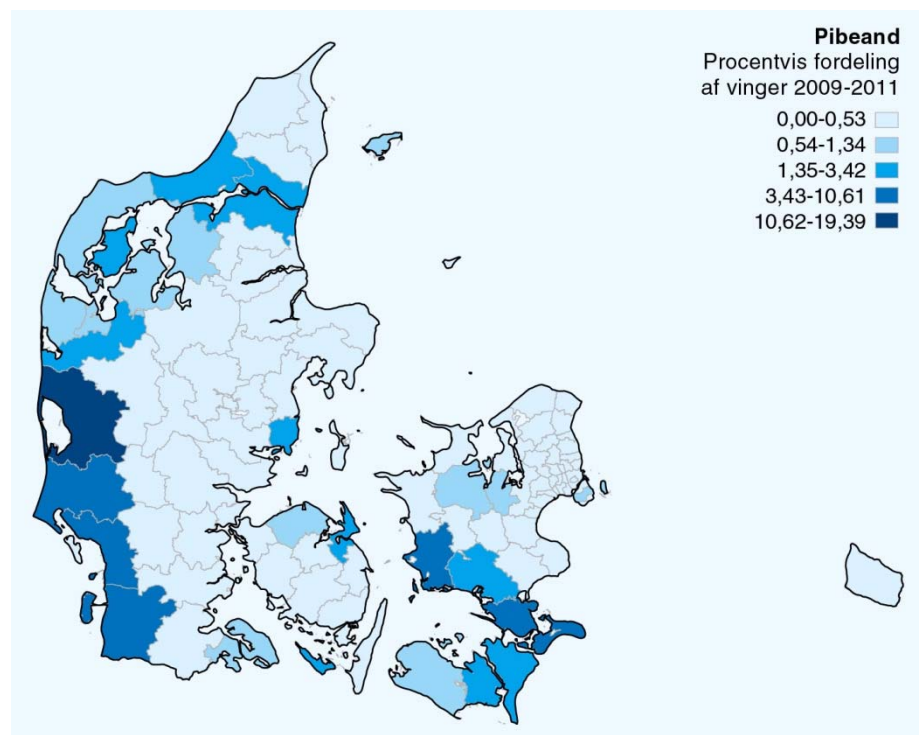
Vurdering af gældende jagttid

Da flyway-bestanden er stabil, vurderes jagten som bæredygtig. Individer fra den fåtallige danske ynglebestand har risiko for at blive nedlagt i Danmark og langs trækruten i Vesteuropa. I lighed med tidligere vurderinger (Noer m.fl. 2009) skønnes der ikke at være egnede tiltag, der kan sikre at denne risiko minimeres. I 2004 blev der registreret ca. 17.000 pibeænder ved midvintertælling i Danmark. Da det er begrænset, hvor mange af disse pibeænder, der bliver nedlagt i løbet af en 14-dages periode om vinteren, vurderes den seneste udvidelse af jagten på fiskeriterritoriet i januar ikke at få væsentlig betydning for jagtudbyttet. Vedr. klimaændringer – se diskussion under gråand.

Figur 3.2.19. Jagtudbyttet af pibeand i jagtsæsonerne 1969/70-2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af pibeand i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.20. Den geografiske fordeling (i procent) af 3.955 vinger af pibeand indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Skeand

Bestands- og jagtforhold	Status
Bestand i Danmark	Seneste skøn (2000): 800-1.000 par. Bestandsudvikling usikker, men sandsynligvis langsigtet tilbagegang
Flyway-bestand	To bestande forekommer i Danmark Nordvest- og Centraleuropæisk bestand: 40.000 individer. Stigende Østeuropæisk bestand: 450.000 individer. Stigende
Gældende jagttid	Fra 2011: 1 sep – 31 dec desuden: 1 – 31 jan på fiskeriterritoriet
Tidligere jagttid	1994-2010: 1 sep – 31 dec desuden: 1 – 15 jan på fiskeriterritoriet
Årligt jagtudbytte i Danmark	1.370-1.715 individer de seneste 5 jagtsæsoner
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-3,8 % **
2002-2011	3,9 % ns
2007-2011	15,3 % ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig

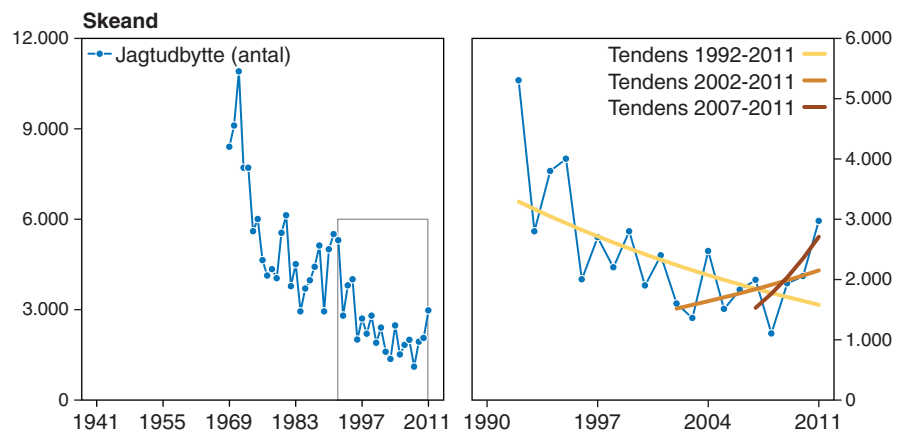
Forekomst og bestandsudvikling

Tællinger fra vigtige ynglelokaliteter som Tipperne, Nyord Enge og dele af Tøndermarsken tyder på, at arten er gået tilbage siden 1980'erne (Andreasen 1997, 2008, Clausen & Kahlert 2010, Thorup & Laursen 2011). Indeksberegninger for flyway-bestandene i Europa viser tydelige stigninger i midvinterforekomsterne i NV-Europa (Wetlands International 2012a), uden det dog har ført til opdatering af bestandsestimaterne (Wetlands International 2012b). Et stigende antal skeænder er også optalt i Danmark og særligt i vildtreservaterne i Danmark om efteråret (Pihl m.fl. 2013). Jagtudbyttet er til gengæld gået signifikant tilbage siden starten af 1990'erne, hvor der blev nedlagt mellem 3.000 og 4.000 skeænder (Fig. 3.2.21). Siden er der sket mere end en halvering af jagtudbyttet, hvorefter niveauet synes at have stabiliseret sig. Skeand nedlægges fortrinsvis i Vest- og Sydvestjylland, i Limfjordskommunerne samt på Syd- og Vestsjælland og Lolland-Falster (Fig. 3.2.22).

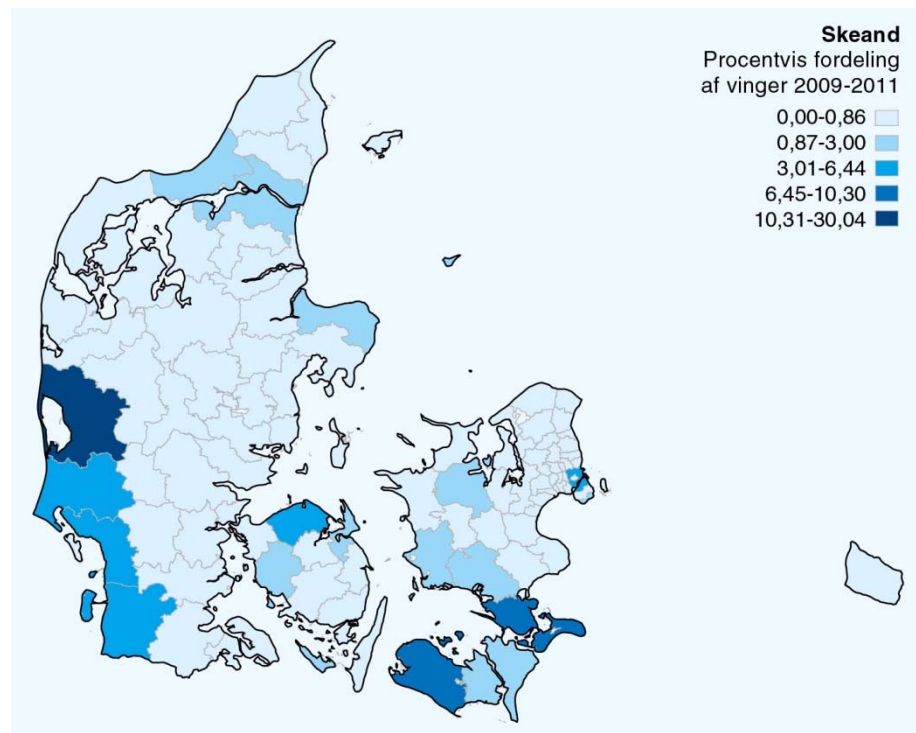
Vurdering af gældende jagttid

Flyway-bestanden er stigende, og derfor vurderes den nuværende jagt som bæredygtig. Den seneste udvidelse af jagten på fiskeriterritoriet i januar vurderes ikke at få væsentlig betydning for jagtudbyttet, da kun relativt få skeænder overvintrer i Danmark; fx optaltes kun 7 individer ved midvintertællingen i 2004 og 219 i 2007/08 (Petersen m.fl. 2006, 2010).

Figur 3.2.21. Jagtudbyttet af skeand i jagtsæsonerne 1969/70-2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af skeand i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.22. Den geografiske fordeling (i procent) af 233 vinger af skeand indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Knarand

Bestands- og jagtforhold	Status	
Bestand i Danmark	Seneste skøn (2000): 300-500 par. Stigende	
Flyway-bestand	60.000 individer. Stigende	
Gældende jagttid	Fra 2011:	1 sep – 31 dec desuden: 1 – 31 jan på fiskeriterritoriet
Tidligere jagttid	1994-2010	1 sep – 31 dec desuden: 1 – 15 jan på fiskeriterritoriet
Årligt jagtudbytte i Danmark	880-1.140 individer de seneste 5 jagtsæsoner	
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år	Signifikans
1994-2011	6,5 %	*
2002-2011	10,7 %	*
2007-2011	6,9 %	ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig	

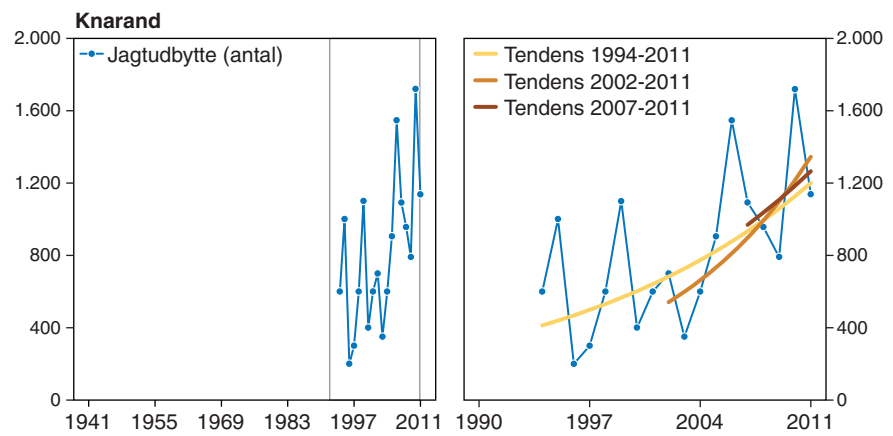
Forekomst og bestandsudvikling

Knarand er indvandret som ynglefugl fra øst til Danmark i 1930'erne og har siden 1980'erne udvist en markant fremgang. Udviklingen i jagtudbyttet synes at indikere en opbremsning i fremgangen i de senere år (Fig. 3.2.23), om end det på nuværende tidspunkt ikke kan udelukkes, at der blot er tale om tilfældige svingninger. Flyway-bestanden er i fremgang (Wetlands International 2012a), og det samme gælder rastebestanden i Danmark om efteråret (Reservatovervågningen (DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet)). Knarand nedlægges fortrinsvis i Vest- og Sydvestjylland samt på Nordfyn, Sydsjælland og Lolland-Falster (Fig. 3.2.24).

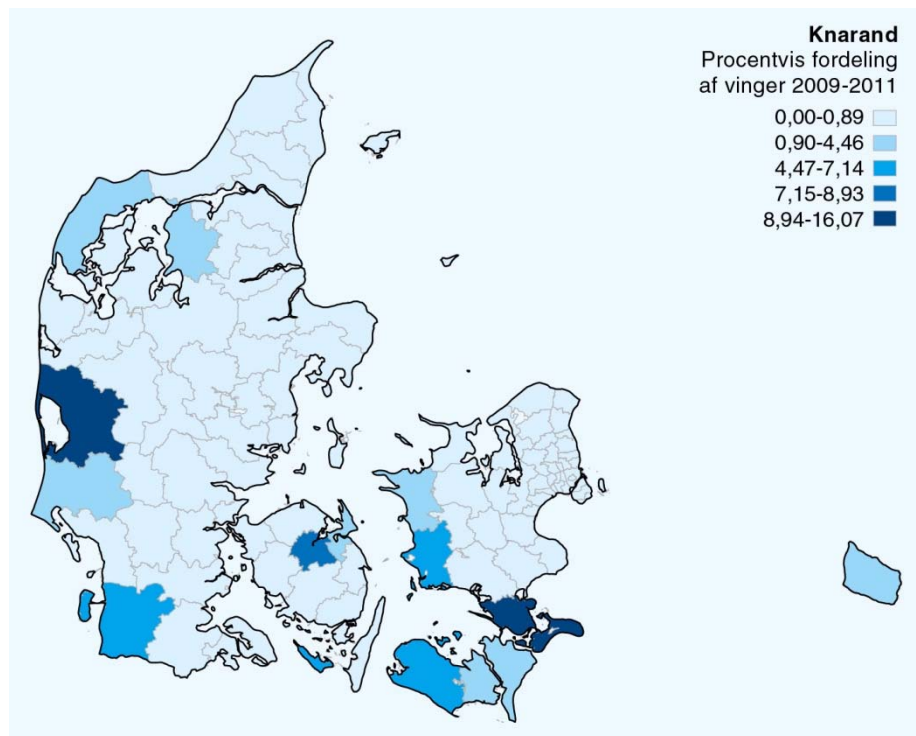
Vurdering af gældende jagttid

Flyway-bestanden og den danske ynglebestand er i fremgang. Derfor vurderes jagten som bæredygtig. Den seneste udvidelse af jagten på fiskeriterritoriet i januar vurderes ikke at have væsentlig betydning for jagtudbyttet, da kun relativt få knarænder overvintrer i Danmark; fx optaltes kun 21 individer ved midvintertællingen i 2004 og 428 i 2007/08 (Petersen m.fl. 2006, 2010).

Figur 3.2.23. Jagtudbyttet af knarand i jagtsæsonerne 1994/95-2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af knarand i de seneste 18, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.24. Den geografiske fordeling (i procent) af 112 vinger af knarand indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Taffeland

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Seneste skøn (2000): 400-600 par. Faldende?
Flyway-bestand	300.000. I tilbagegang
Gældende jagttid	Fra 1994: 1 okt – 31 jan
Tidligere jagttid	1987-1993: 1 okt – 29 feb
Årligt jagtudbytte i Danmark	500-1.000. Faldende.
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-8,5 % ***
2002-2011	-13,5 % *
2007-2011	-23,5 % *
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.

Forekomst og bestandsudvikling

Ifølge DOF's punkttællinger viser den danske ynglebestand af taffeland en årlig tilbagegang på 3,3 % i perioden 1989-2011 (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). De danske ynglefugle forlader landet i september-oktober, mens bestande fra Baltikum og Rusland forekommer senere om efteråret og gennem vinterperioden. Udviklingen i antallet af overvintrende taffelænder har været stabilt siden 1986/87 (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012), og ved den seneste vintertælling blev der registreret ca. 17.000 taffelænder (Petersen m.fl. 2010). Bestandsindeks for NV-Europa viser faldende bestande (Wetlands International 2012a,b). Jagtudbyttet i Danmark har vist en markant tilbagegang siden 1960'erne til et niveau under 1.000 fugle årligt (Fig. 3.2.25). Det er usikkert, hvilken effekt begrænsningen i jagttiden i 1994 har haft.

Vurdering af gældende jagttid

Ud fra en bestandsbiologisk vurdering er der ikke grund til at ændre den nuværende jagttid. De bestande, der hovedsageligt jages i Danmark, vurderes som stærke på trods af en langsigtet tilbagegang (Wetlands International 2012a,b); dertil kommer, at jagtudbyttet er faldende og meget lavt i forhold til den samlede flyway-bestand. Hovedparten af de danske ynglefugle formodes at være trukket ud af landet inden jagtstarten i oktober.

Figur 3.2.25. Jagtudbyttet af taffeland i jagtsæsonerne 1966/67 – 2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af taffeland i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

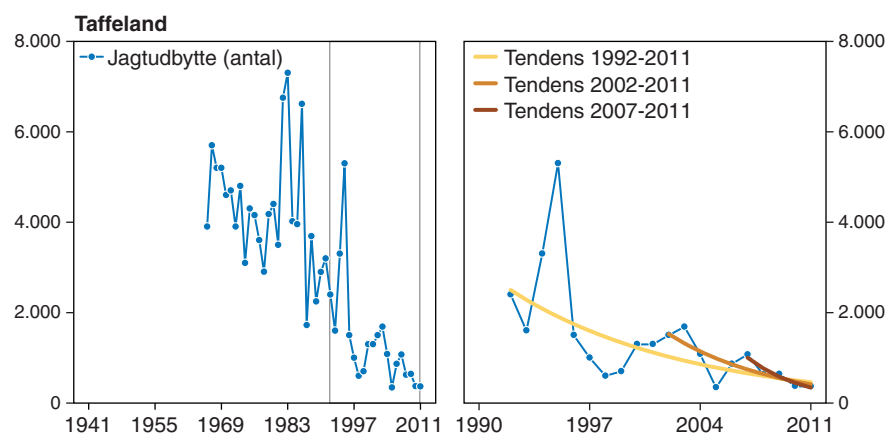
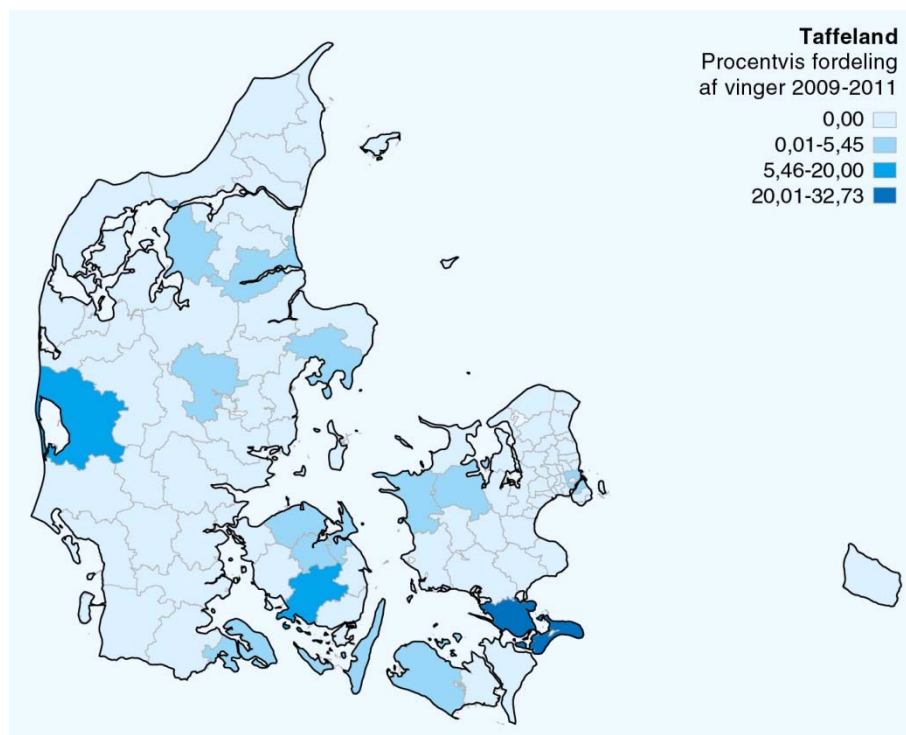

Fig. 3.2.26. Den geografiske fordeling (i procent) af 55 vinger af taffeland indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Troldand

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Seneste skøn (2000): 1.000-2.000 par. Stabil.
Flyway-bestand	1.200.000. Stigende
Gældende jagttid	Fra 1994: 1 okt – 31 jan
Tidligere jagttid	1967-1993: 1 okt – 29 feb
Årligt jagtudbytte i Danmark	5.000-10.000. Stabilt?
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-0,4 % ns
2002-2011	3,3 % ns
2007-2011	2,4 % ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.

Forekomst og bestandsudvikling

DOF's punkttællinger af ynglefugle viser, at den lille danske ynglebestand af troldand har været stabil eller svagt stigende i perioden 1982-2011 (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). Igennem efteråret og i vinterperioden benyttes de danske farvande af trækfugle fra de store ynglebestande fra Baltikum og Rusland. Antallet af overvintrende troldænder i Danmark har været stabilt/svagt stigende med 150.000-190.000 ved de seneste optællinger (Petersen m.fl. 2010). Antallet af overvintrende troldænder kan vise stor årlig variation, afhængig af vinterklima og udbredelse af is i Østersøområdet (jf. Heldbjerg m.fl. 2011). I hårde vintre "skubbes" flere fugle ud af Østersøen, hvor de ellers overvintrer under isfrie forhold. Udviklingen for troldænder i Baltikum-Skandinavien og NV-Europa viser stigende bestande, mens den Centraleuropæiske bestand vurderes at være faldende (Wetlands International 2012a,b). Udbyttet af troldand i Danmark er faldet markant siden 1960'erne, og tilsyneladende er det stabiliseret på et niveau på ca. 5.000 fugle per år (Fig. 3.2.27). En periode med lavere udbytter mellem 1996 og 2003 kan ikke umiddelbart forklares ud fra ændring af jagttiden i 1994.

Vurdering af gældende jagttid

Ud fra en bestandsbiologisk vurdering er der ikke grund til at ændre den nuværende jagttid. De bestande, inklusiv de danske ynglefugle, der hovedsageligt jages i Danmark, er tilsyneladende i fremgang, mens jagtudbyttet de sidste 10-15 år må siges at have været stabilt eller svagt faldende. Der vil potentielt forekomme jagt på danske ynglefugle, da kun dele af bestanden trækker videre til Vesteuropa (Bønløkke m.fl. 2006). I forhold til antallet af overvintrende troldænder udgør de danske fugle dog kun en lille andel.

Figur 3.2.27. Jagtudbyttet af troland i jagtsæsonerne 1966/67 – 2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af troland i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

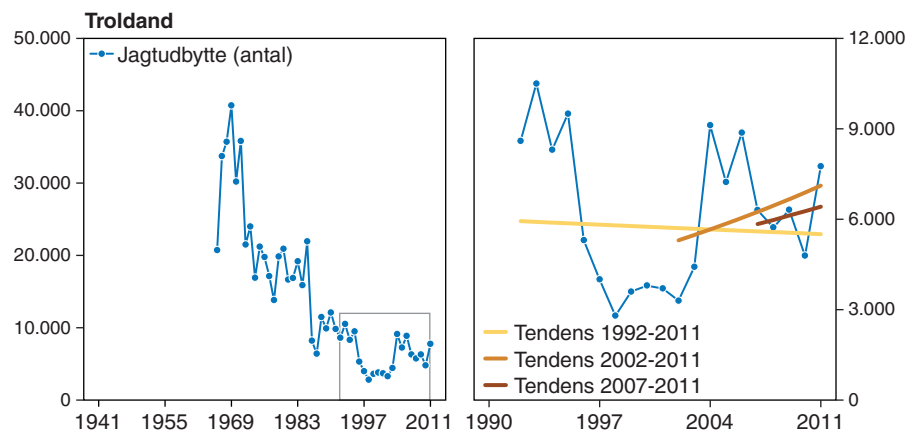
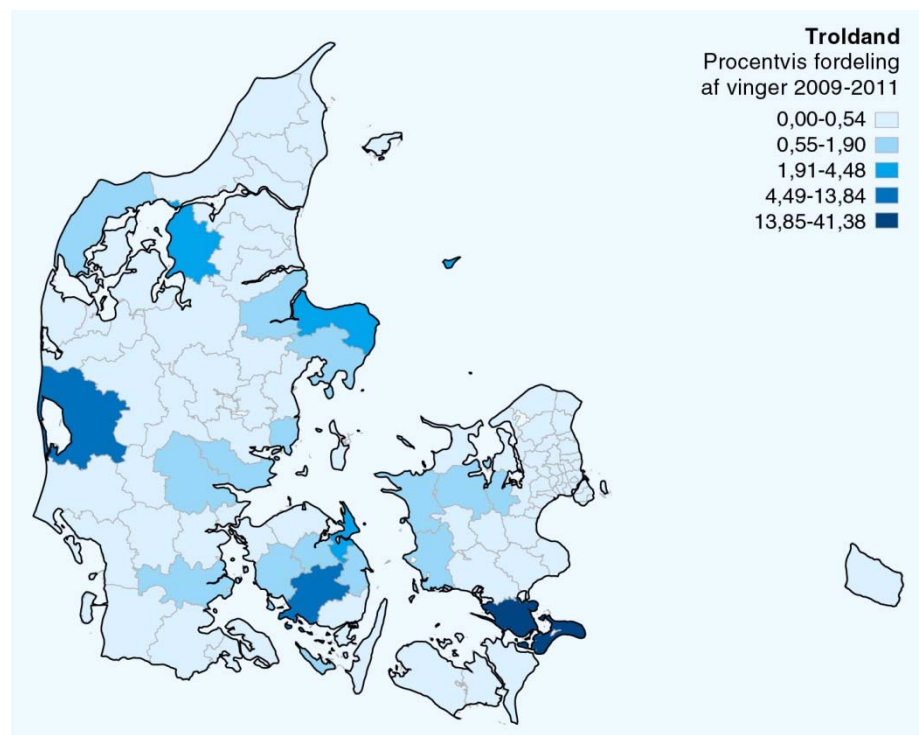

Fig. 3.2.28. Den geografiske fordeling (i procent) af 737 vinger af troland indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Bjergand

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Yngler ikke i Danmark.
Flyway-bestand	310.000. Faldende
Gældende jagttid	Fra 1994: 1 okt – 31 jan
Tidligere jagttid	1967-1993: 1 okt – 29 feb
Årligt jagtudbytte i Danmark	300-400. Stabilt?
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-8,5 % ***
2002-2011	2,2 % ns
2007-2011	-2,5 % ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.

Forekomst og bestandsudvikling

De bjergænder, der forekommer i Danmark, kommer fra ynglebestande i Nordskandinavien, Rusland og Sibirien. Der findes ingen ynglefugleoptællinger fra det samlede område, men bestanden, der overvintrer i Vesteuropa, vurderes at være i tilbagegang ud fra vinterfugletællinger. De seneste vurderinger angiver en samlet vinterbestand i Vesteuropa på 310.000 individer, som vurderes at være faldende (Wetlands International 2012a,b). Antallet af overvintrende bjergænder i Danmark er faldet fra et niveau på ca. 66.000 fugle i perioden 1969-1973 (Laursen m.fl. 1997) til mellem 10.000 og 22.000 fugle ved vintertællinger i 2000, 2004 og senest 2008 (Pihl m.fl. 2013, Petersen m.fl. 2006, 2010). Udbyttet af bjergænder er på lang sigt faldet markant og har de sidste 10-15 år ligget på under 500 fugle per sæson (Fig. 3.2.29).

Vurdering af gældende jagttid

Ud fra en bestandsbiologisk vurdering er der ikke grund til at ændre den nuværende jagttid, da udbyttet siden midten af 1990'erne har været stabilt og meget lille (Fig. 3.2.29).

Figur 3.2.29. Jagtudbyttet af bjergand i jagtsæsonerne 1966/67 – 2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af bjergand i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

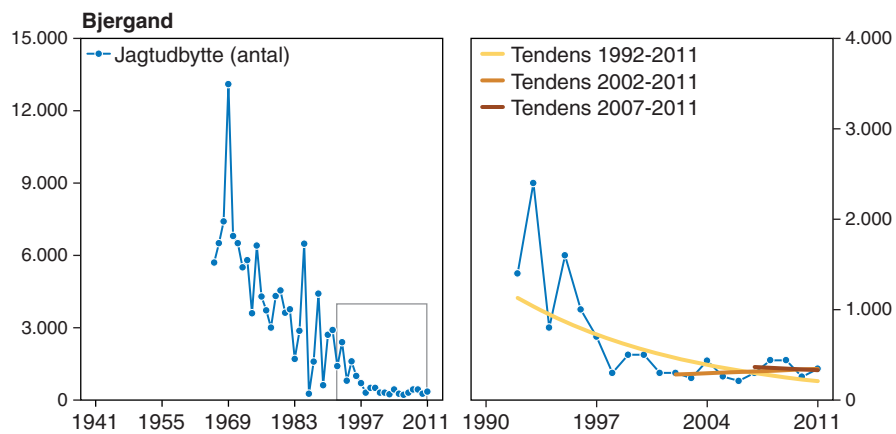
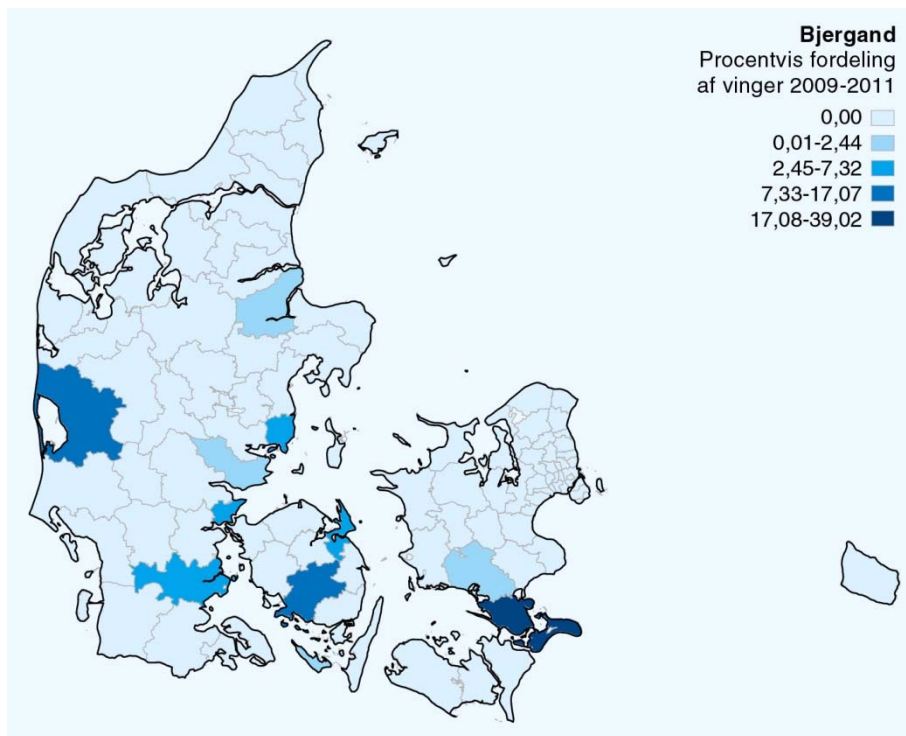

Fig. 3.2.30. Den geografiske fordeling (i procent) af 41 vinger af bjergand indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Hvinand

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Seneste skøn (2007): 98-112 par
Flyway-bestand	1.000.000-1.300.000. Stabil.
Gældende jagttid	Fra 1994: 1 okt – 31 jan
Tidligere jagttid	1967-1993: 1 okt – 29 feb
Årligt jagtudbytte i Danmark	10.000. Faldende.
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-1,9 % **
2002-2011	-1,7 % ns
2007-2011	4,3 % ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.

Forekomst og bestandsudvikling

Siden det første ynglefund af hvinand blev gjort i Sønderjylland i 1972, har antallet af ynglefugle været svagt stigende til et niveau på omkring 100 ynglear (DOF). På grund af det lille antal ynglende hvinænder er arten anført på den danske rødliste, hvor den vurderes som "næsten truet". I vinterperioden passerer de danske farvande af trækfugle fra de fennoskandiske og nordvestrussiske bestande. Det vurderes, at ca. 20 % af disse fugle opholder sig i Danmark gennem vinteren. Danmark angives at være det vigtigste overvintringsområde for den svenske ynglebestand på 200.000-250.000 par (Bønløkke m.fl. 2006, Birdlife International 2004). Det angives, at der er fremgang i den finske ynglebestand og tilbagegang i den svenske, mens den russiske bestand er stabil. Ifølge DOF's punkttællinger af vinterfugle viser hvinand en jævn og signifikant stigning i antallet af overvintrende fugle i Danmark siden 1982/83, dog med et fald i den sidste periode 2001/02-2010/11 (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). Ved de seneste midvintertællinger er der optalt ca. 654.000 hvinænder i de danske farvande (Petersen m.fl. 2006, 2010), og midvinterbestanden i Nordvesteuropa vurderes at være stabil (Wetlands International 2012a,b). Udbyttet af hvinand har været jævnt faldende siden 1970'erne (Fig. 3.2.31).

Vurdering af gældende jagttid

Ud fra en bestandsbiologisk vurdering er der ikke grund til at ændre den nuværende jagttid. De bestande, der hovedsageligt jages i Danmark, er med undtagelse af den svenske tilsyneladende i fremgang eller stabile, hvilket også er tilfældet med midvinterbestanden. Dertil kommer, at udbyttet er faldende.

Figur 3.2.31. Jagtudbyttet af hvinand i jagtsæsonerne 1966/67 – 2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af hvinand i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

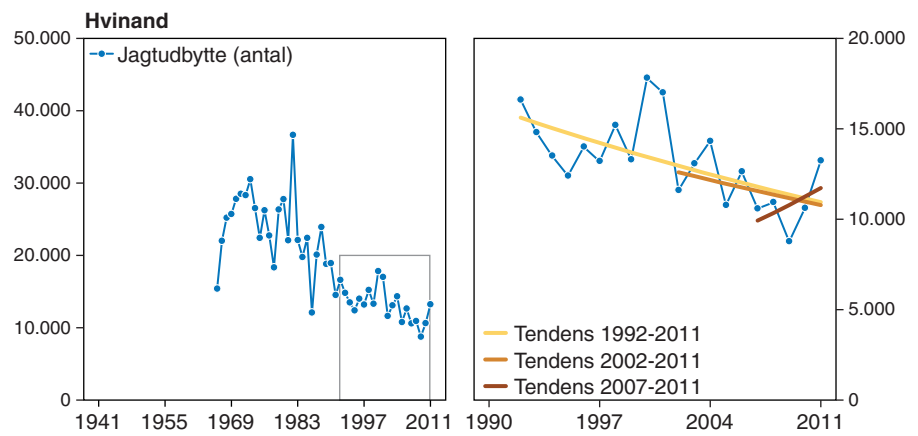
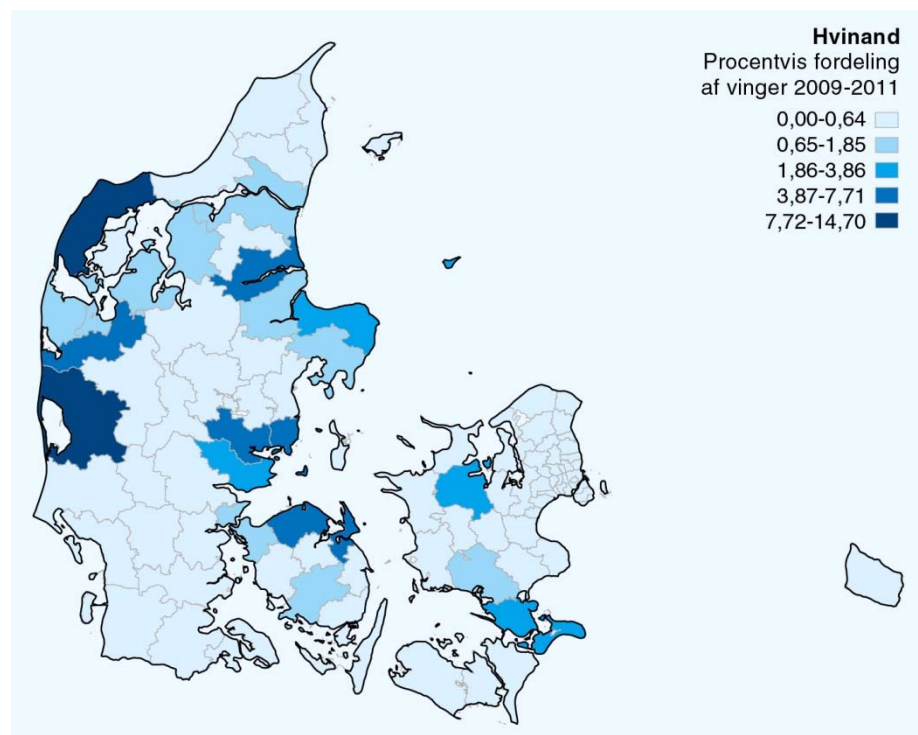

Fig. 3.2.32. Den geografiske fordeling (i procent) af 1.245 vinger af hvinand indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Havlit

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Yngler ikke i Danmark.
Flyway-bestand	1,6 mio. Faldende
Gældende jagttid	Fra 2011: 1 okt – 31 jan
Tidligere jagttid	2004-2010: 1 okt – 31 jan desuden: 1 – 15 feb på fiskeriterritoriet uden for EU-fuglebeskyttelsesområderne
Årligt jagtudbytte i Danmark	1.000-1.500. Faldende.
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-8,6 % ***
2002-2011	-12,7 % ns
2007-2011	-1,5 % ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.

Forekomst og bestandsudvikling

Med de vigtigste overvintringsområder i Østersøen øst og nordøst for Danmark forekommer havlit normalt kun i mindre antal i den vestlige del af Østersøen, hvoraf flest fugle ligger på bankerne omkring Bornholm. Hovedparten af havlitter nedlægges i Det Sydfynske Øhav og i bæltfarvandet (Fig. 3.2.34). Det vurderes, at af den samlede bestand på ca. 1,6 mio. (Wetlands International 2012a,b) overvintrer små 50.000 havlitter årligt i danske farvande (Petersen m.fl. 2006). Forekomsten her påvirkes markant af vintervejret, med høje antal i kolde vintre. Ved de seneste optællinger i 2004 og 2008 blev der optalt hhv. ca. 2.500 og 5.500 havlitter (Petersen m.fl. 2006, 2010). Ved hjælp af statistiske modeller blev det beregnet, at den samlede vinterbestand i 2008 var på 28.000 havlitter (Petersen & Nielsen 2011). De havlitter, der overvintrer i Østersøområdet, kommer fra ynglebestande i Nordskandinavien, det nordlige Rusland og Vestsibirien, hvis bestande vurderes som faldende (Wetlands International 2012a,b). Nyere undersøgelser giver anledning til, at den overvintrende bestand i Østersøen er nedjusteret markant fra 1992 til 2010 (Skov m.fl. 2011). Udbyttet af havlit gennem de seneste 20 år må betegnes som faldende til trods for en stabil tendens de sidste 5 år (Fig. 3.2.33).

Vurdering af gældende jagttid

Ud fra en bestandsbiologisk vurdering er der ikke grund til at ændre den nuværende jagttid. De bestande der hovedsageligt jages i Danmark er store, mens udbyttet er lille og faldende. Ændringer i udbyttet som følge af den seneste ændring i jagttiden for havlit i 2011 kan ikke vurderes på nuværende tidspunkt.

Figur 3.2.33. Jagtudbyttet af havlit i jagtsæsonerne 1966/67 – 2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af havlit i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

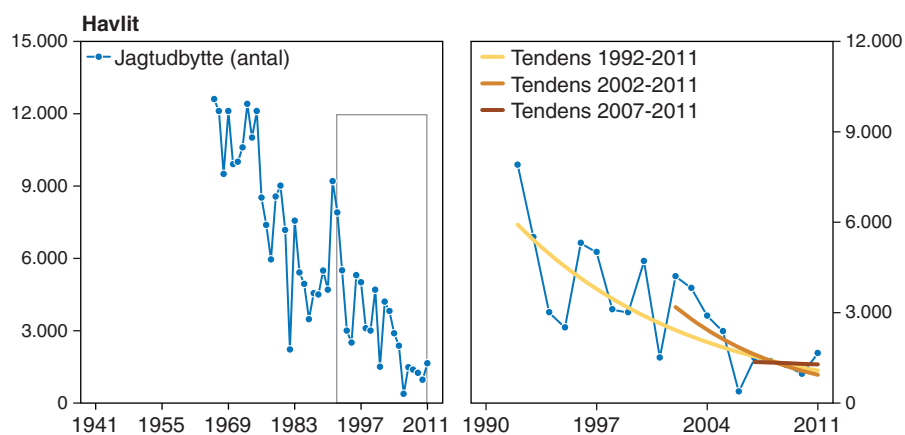
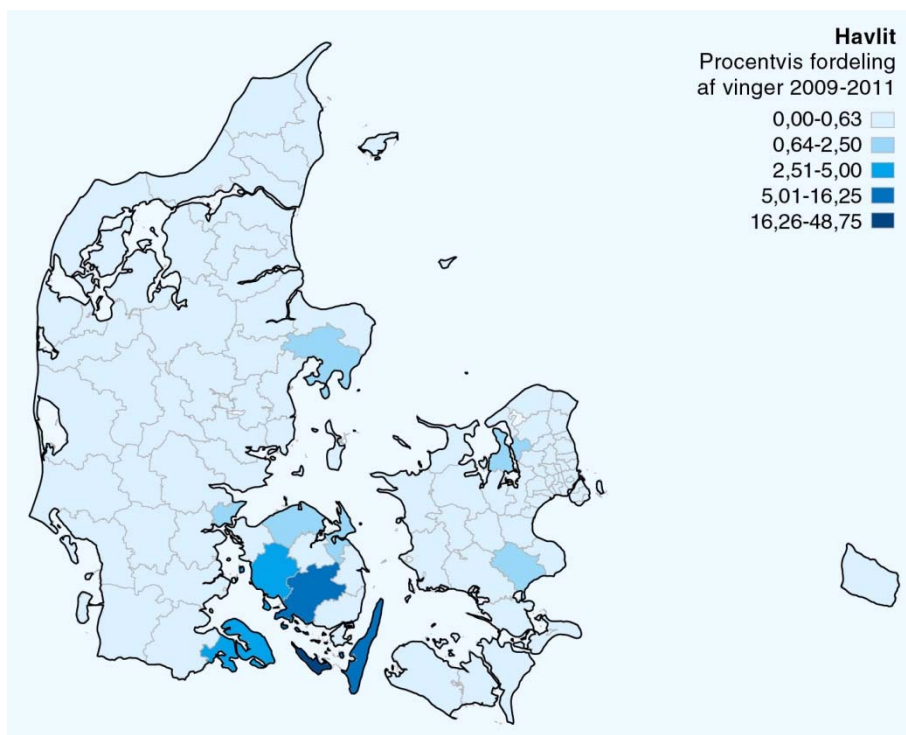

Fig. 3.2.34. Den geografiske fordeling (i procent) af 160 vinger af havlit indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Ederfugl

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	23.00-26.000. Stabil siden 1990.
Flyway-bestand	976.000. Faldende.
Gældende jagttid	Fra 2011: Han: 1 okt – 31 jan Hun: 1 okt – 30 nov Særfredning ved Bornholm.
Tidligere jagttid	2004-2011: Han: 1 okt – 31 jan desuden: 1 – 15 feb på fiskeriterritoriet uden for EU-fuglebeskyttelsesområderne Hun: 1 okt – 15 jan
Årligt jagtudbytte i Danmark	50.000-60.000. Faldende.
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-4,8 % ***
2002-2011	-6,0 % ***
2007-2011	-9,0 % *
Jagtens indflydelse	Usikker, sandsynligvis ikke bæredygtig.

Forekomst og bestandsudvikling

Ederfugl forekommer i Danmark både som ynglefugl, på træk og som overvintrende. Antallet af ynglende ederfugle har overordnet set været stabilt siden 1990, men tallet dækker dog over store lokale ændringer (Christensen & Bregnballe 2011). Der har fx været fremgang i nye områder og tilbagegang i ældre kolonier samt markante lokale svingninger pga. udbrud af fuglekole- ra. Specielt har bestanden på Christiansø været udsat for tilbagegang, hvil- ket hænger sammen med en flerårig periode uden ynglesucces og med stor dødelighed blandt gamle hunner.

I den samlede Flyway-bestand, som omfatter yngleområder i Baltikum, Sydnorge, Danmark, Tyskland og Holland, blev der dokumenteret en tilba- gegang i vinterkvarteret mellem 1990 og 2000 (Desholm m.fl. 2002), mens der mellem 2000 og 2010 blev registreret en fremgang (Ekroos m.fl. 2011). Det er usikkert, om denne fremgang er reel, da resultatet kan være påvirket af forbedrede optællingsmetoder. Modsat er der registreret en markant til- bagegang i den samlede ynglebestand siden 2000, efter en tilsyneladende stabil periode 1990-2000. Denne tilbagegang kan tilskrives store reduktioner i ynglebestandene i både Sverige og Finland (Ekroos m.fl. 2011). For den samlede periode fra 1990 til 2010 vurderes det, at bestanden er gået tilbage med op mod 50 % (jf. Desholm m.fl. 2002, Ekroos m.fl. 2011).

De danske farvande udgør et meget vigtig raste- og overvintringsområde for ederfugl. Ud over at Danmark årligt bruges af det meste af den samlede flyway-bestand, har de seneste tællinger i hhv. 2006 og 2008 dokumenteret, at der i fældeperioden (sensommer) optræder ca. 100.000 ederfugle i Kattegat, og i vinterperioden raster der ca. 503.000 ederfugle i hele landet (Peter- sen & Nielsen 2011). Udbyttet af ederfugle har de seneste 20 år været mar- kant faldende, fra godt 100.000 årligt til ca. 50.000 årligt (Fig. 3.2.35). Det er dog tidligere påvist, at den generelle tilbagegang i udbyttet af ederfugle si-

den 1980/1990 er tæt knyttet til en nedgang i antallet af ederfuglejægere og mindre til bestandsændringer (Christensen 2005). Den ensartede tendens i vildtudbyttet siden 1980 indikerer, at dykandejagt er en aktivitet i tilbagegang.

Vingeundersøgelsen i Danmark viser desuden, at andelen af ungfugle og andelen af gamle hunner blandt de nedlagte ederfugle har været faldende siden 1990'erne (Lehikoinen m.fl. 2008). Dette indikerer, at en øget dødelighed blandt hunner og en generelt faldende reproduktion sandsynligvis har været medvirkende årsager til den nedadgående bestandsudvikling. I erkendelse af behovet for øget beskyttelse med henblik på at forøge ungeproduktionen blev der i 2004 iværksat en målrettet forvaltning for at beskytte hunnerne. Det var første gang, at man i Danmark iværksatte en kønsdifferentieret jagt på en vandfugleart. En vurdering af effekten af ændringen i 2004 gives nedenfor. Derimod er det ikke på nuværende tidspunkt muligt, at vurdere effekten af ændringerne af jagttiden, som blev indført i 2011, da der kun foreligger et års udbyttedata.

Effekter af jagttidsændring og kønsdifferentieret jagt i 2004

Der blev indført nye jagttider i 2004, hvor ederfuglehunner blev fredet fra midten af januar, mens hanner blev fredet de sidste 14 dage af februar. Tidligere havde begge køn jagttid fra 1. oktober til 29. februar. Fra og med sæsonen 2011, blev jagt på hunner yderligere reduceret med 1½ måned, mens jagt på hanner blev reduceret med 14 dage (se ovenstående tabel). I 2011 blev der ligeledes indført en særfredning på Bornholm mhp. at frede ynglefuglene fra kolonien på Christiansø, som er gået kraftigt tilbage siden 1990.

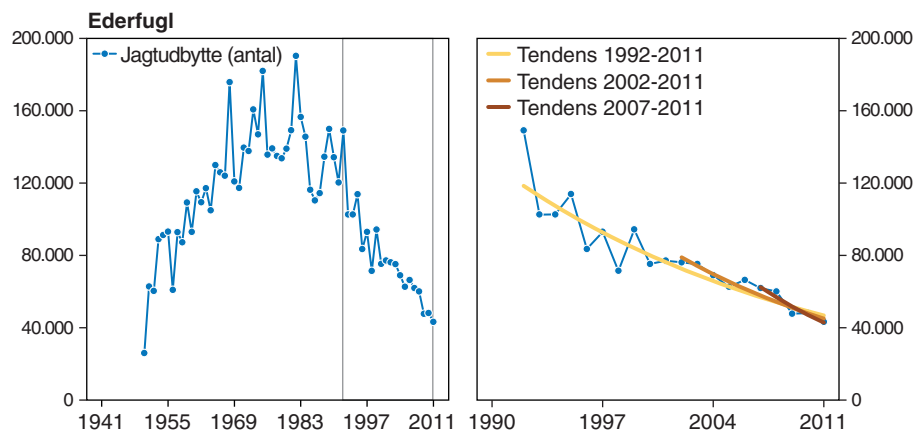
Effekten af den kønsdifferentierede fredning fra 2004 på afskydningen af gamle hanner og hunner fremgår af Fig. 3.2.36. Vurderet ud fra det gennemsnitlige antal skudte fugle i perioden 1996-2003 og i perioden 2004-2010 er der sket et fald på ca. 10.400 gamle hunner årligt, mens det gennemsnitlige antal af gamle hanner er faldet med ca. 1.500 fugle årligt. De tilsvarende tal for ungfugle (ikke vist) er beregnet til et fald på ca. 3.600 unge hunner (fra ca. 9.800 til 6.200 årligt) og ca. 7.700 unge hanner (fra ca. 15.800 til 8.100 årligt).

Omregnes det lavere antal skudte ederfugle som følge af jagttidsændringen i 2004 til øget overlevelse, viser foreløbige resultater af demografiske modelberegninger, at den indførte fredning i teorien ville kunne vende en årlig tilbagegang på ca. 6% til en tilbagegang på ca. 3%. Modellen forudsætter, at tilbagegangen udelukkende skyldes ændringer i hunnernes overlevelse, at jagtdødeligheden er additiv, og at de reproduktive parametre holdes konstante.

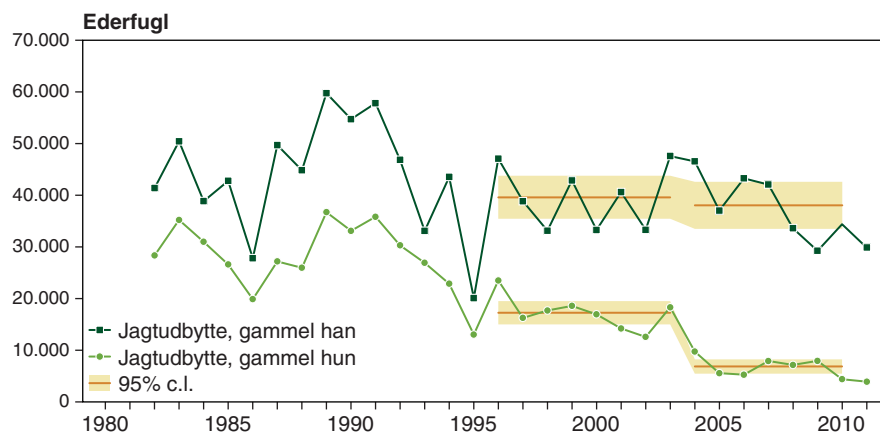
Vurdering af gældende jagttid

På baggrund af den fortsatte tilbagegang i Flyway-bestanden vurderes det, at den nuværende jagttid bør bibeholdes, indtil effekten kan evalueres på et forsvarligt datagrundlag. Eventuelle ændringer af jagttiden bør dog ligeledes afvente nye bestandsopgørelser, da det har stor betydning, om bestandsudviklingen er negativ, stabil eller positiv. Særfredningen på Bornholm bør fortsættes, indtil der foreligger data, der påviser en stabilisering eller fremgang i ynglebestanden på Christiansø.

Figur 3.2.35. Jagtudbyttet af ederfugl i jagtsæsonerne 1950/51 – 2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af ederfugl i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.36. Jagtudbyttet af ederfugl 1982-2011 opdelt på gamle hanner og gamle hunner. For perioden før (1996-2003) og efter (2004-2010) ændringen i ederfuglens jagttid i 2004 (se tabel) er vist gennemsnit og 95% sikkerhedsgrænser.

Figur 3.2.37. Den geografiske fordeling (i procent) af 4.049 vinger af ederfugl indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

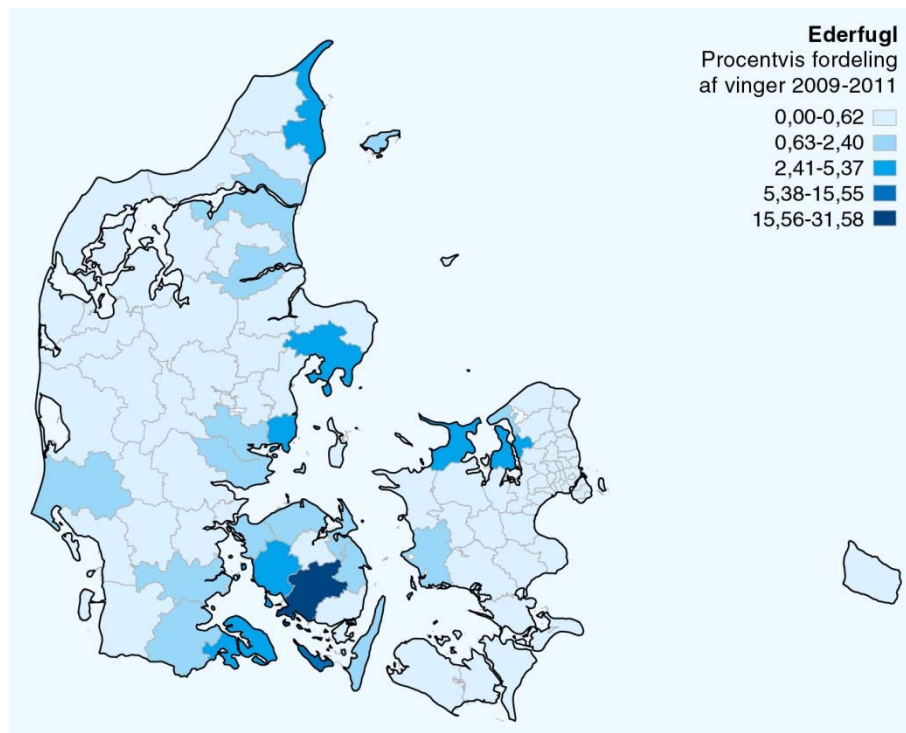

Foto: John Frikke.

Sortand

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Yngler ikke i Danmark.
Flyway-bestand	550.000. Faldende.
Gældende jagttid	Fra 2011: 1 okt – 31 jan
Tidligere jagttid	2004-2010: 1 okt – 31 jan desuden: 1 – 15 feb på fiskeriterritoriet uden for EU-fuglebeskyttelsesområderne
Årligt jagtudbytte i Danmark	7.500. Stigende.
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	0,3 % ns
2002-2011	6,6 % **
2007-2011	0,0 % ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.

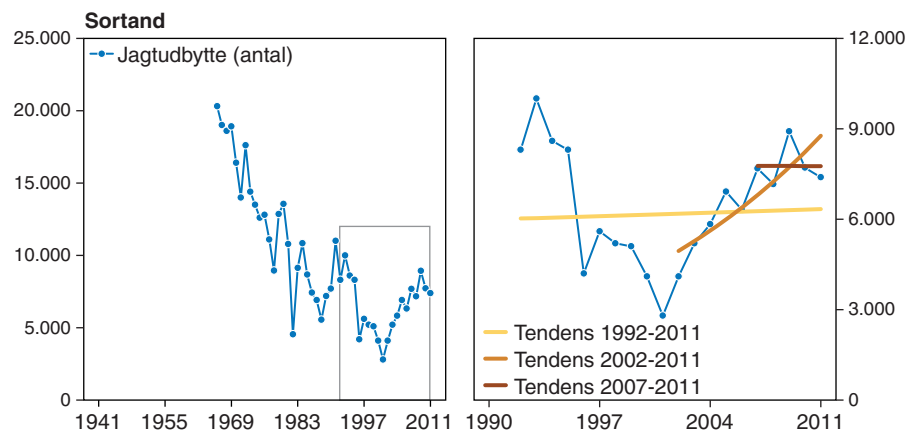
Forekomst og bestandsudvikling

Sortand forekommer i danske farvande i fældningstiden i sensommerperioden og igennem vinteren, hvor de vigtigste områder findes i det nordlige Kattegat og i den sydlige del af Nordsøen ud for Vadehavet. Sortænderne kommer fra ynglebestande i Fennoskandien, det nordlige Rusland og Vest-sibirien, hvis bestande angives som faldende (Wetlands International 2012a,b). Antallet af fugle, der overvintrer i Danmark, er senest vurderet til 600.000 i 2008 (Petersen & Nielsen 2011), hvilket indikerer en fremgang fra tidligere beregninger på hhv. 400.000 og 450.000 i perioden 1987-1989 og i 2004 (Laursen m.fl. 1997, Petersen m.fl. 2006). På den anden side giver tællinger i Østersøen anledning til nedjustering af antallet med 48 % i perioden fra 1992-1993 til 2008-2009 (Skov m.fl. 2011). Baseret på en sensommertælling i danske farvande af fældefugle i 2006 skønnes det, at ca. 50.000 sortænder fælder i de danske farvande (Petersen & Nielsen 2011), hvilket er et fald fra det tidligere antal på 100.000-150.000 fugle i starten af 1960'erne (Joensen 1973). Udbyttet af sortænder i Danmark er faldet fra ca. 20.000 i midten af 1960'erne til under 5.000 fugle ved årtusindskiftet, hvorefter der har været en signifikant stigning i udbyttet de seneste 10 år (Fig. 3.2.38).

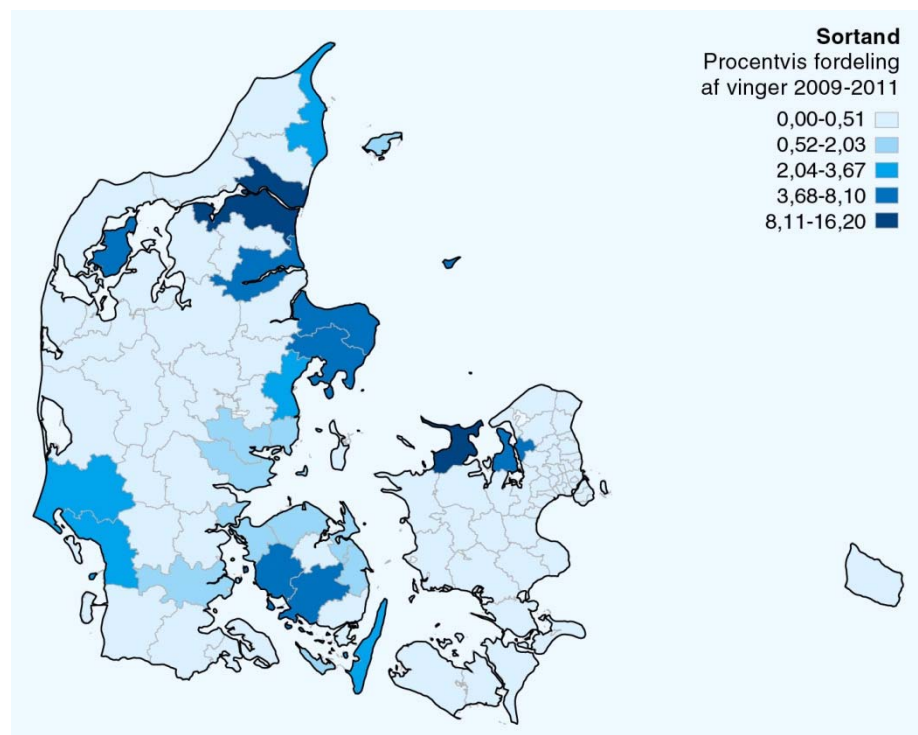
Vurdering af gældende jagttid

Ud fra en bestandsbiologisk vurdering er der ikke grund til at ændre den nuværende jagttid. De bestande der hovedsageligt jages i Danmark er faldende, men udbyttet er lavt i forhold til bestandsstørrelsen. Ændringer i udbyttet som følge af den seneste ændring i jagttiden for sortand i 2011 kan ikke vurderes på nuværende tidspunkt.

Figur 3.2.38. Jagtudbyttet af sortand i jagtsæsonerne 1966/67 – 2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af sortand i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.39. Den geografiske fordeling (i procent) af 790 vinger af sortand indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Fløjlsand

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Yngler ikke i Danmark
Flyway-bestand	450.000. Faldende?
Gældende jagttid	Fra 2011: 1 okt – 31 jan
Tidligere jagttid	2004-2010: 1 okt – 31 jan desuden: 1 – 15 feb på fiskeriterritoriet uden for EU-fuglebeskyttelsesområderne
Årligt jagtudbytte i Danmark	2.000. Stabilt.
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-1,8 % ns
2002-2011	4,9 % ns
2007-2011	-13,1 % ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.

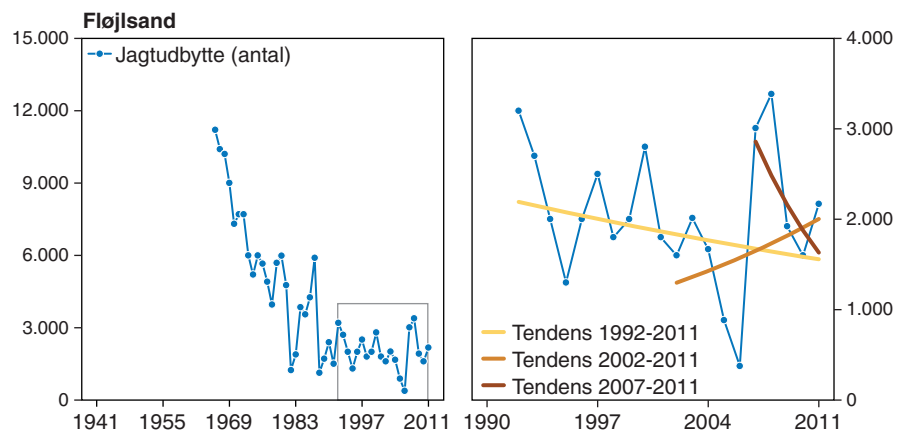
Forekomst og bestandsudvikling

Fløjlsand har sine vigtigste overvintringsområder i Østersøen øst og nordøst for Danmark (Pihl m.fl. 1993), hvortil fugle fra Fennoskandien, Nordrusland og Vestsibirien trækker. I Danmark forekommer de fleste overvintrende fugle i Kattégatområdet ofte sammen med sortænder. Omkring 1970 taltes der op til 37.000 fløjlsænder (Joensen 1973), som dog er faldet til et meget lavere niveau ved de seneste tællinger: 930 fugle i 2004 og 601 i 2008 (Petersen m.fl. 2006, 2010). Tilsvarende er der sket et fald i antallet af fløjlsænder, som fælder i danske farvande (Laursen m.fl. 1997). Det vides ikke, om disse ændringer i de danske farvande skyldes en tilbagegang i bestanden, eller om fuglene i højere grad fælder og overvintrer længere mod øst og nordøst end tidligere (jf. Noer m.fl. 2009). Der foreligger ikke sikre og entydige opgørelser over bevaringsstatus og bestandsudvikling. Bestanden vurderes både at have ugunstig bevaringsstatus (Den Europæiske Kommission 2006, 2008), at være "måske faldende" (Birdlife International 2004) og senest at være faldende (Wetlands International 2012a,b). Tællinger i Østersøen i 2007-2009 tyder på færre fugle i forhold til tidligere, hvilket har givet anledning til en nedjustering af bestandsestimatet med 60 % (Skov m.fl. 2011). Udviklingen i udbyttet af fløjlsænder i Danmark har vist et fald fra 10.000-12.000 fugle per jagtsæson i 1960'erne til et niveau på ca. 2.000 fugle omkring 1990 (Fig. 3.2.40). Det vurderes, at der ikke er sket ændringer i udbyttet de seneste 20 år (Fig. 3.2.40).

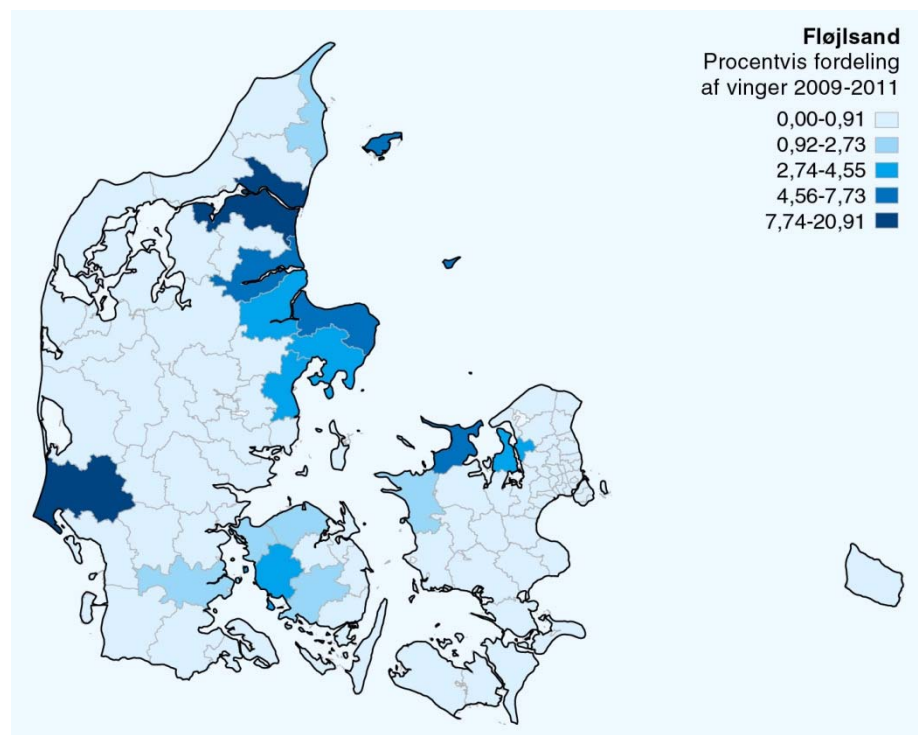
Vurdering af gældende jagttid

Ud fra en bestandsbiologisk vurdering er der ikke grund til at ændre den nuværende jagttid. Selv om bestandsudviklingen senest er vurderet som faldende, vurderes den samlede bestand at være så stor, at effekten af jagtlig udnyttelse i Danmark kan betragtes som begrænset. Ændringer i udbyttet som følge af den seneste ændring i jagttiden for fløjlsand i 2011 kan ikke vurderes på nuværende tidspunkt.

Figur 3.2.40. Jagtudbyttet af fløjsand i jagtsæsonerne 1966/67 – 2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af fløjsand i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.41. Den geografiske fordeling (i procent) af 220 vinger af fløjsand indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Stor skallesluger

Bestands- og jagtforhold	Status	
Ynglebestand i Danmark	Senest skøn (2010): 48-53 par. Stabil?	
Flyway-bestand	266.000. Faldende?	
Gældende jagttid	Fra 1994:	1 okt – 31 jan fredet på fiskeriterritoriet syd for 55°40'N samt i 21 kommuner syd herfor.
Tidligere jagttid	1986-1993:	1 okt – 29 feb samt fredet på fiskeriterritoriet syd for 55°40'N samt i Sønderjyllands, Fyns og Storstrøms amter.
Årligt jagtudbytte i Danmark	1.000. Stabilt.	
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år	Signifikans
1992-2011	-3,2 %	ns
2002-2011	-6,0 %	ns
2007-2011	-21,4 %	ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.	

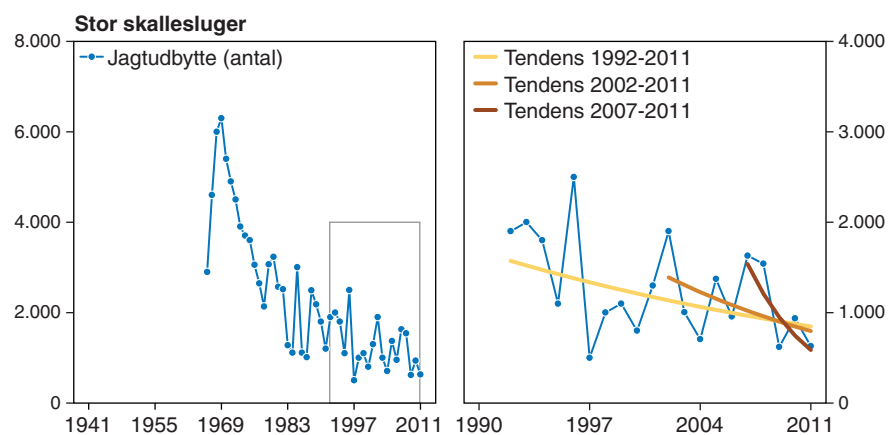
Forekomst og bestandsudvikling

Den lille bestand af ynglende stor skallesluger i Danmark findes primært i de sydlige og sydøstlige dele af landet og vurderes som stabil med omkring 50 ynglepar (DOF). Med under 60 ynglepar er stor skallesluger vurderet som "sårbar" på den danske rødliste. I vinterhalvåret passerer vore farvande af trækkende fugle og benyttes af overvintrende fugle fra ynglebestandene i Norge, Sverige og Finland. Antallet af overvintrende store skalleslugere er meget afhængig af vintervejret med flere fugle i kolde vintre. Ved de seneste tællinger har antallet af store skalleslugere ligget mellem 13.000 og 20.000 fugle (Pihl m.fl. 2001, Petersen m.fl. 2006, 2010). Tællinger i Østersøen i 1988-1993 og igen i 2007-2009 tyder også på stabile antal (Skov m.fl. 2011). De nyeste bestandsindeks indikerer tilbagegang i både Baltikum-Skandinavien og i NV- og Centraleuropa (Wetlands International 2012a,b). Udbyttet af stor skallesluger i Danmark har været jævnt faldende siden 1970 til et gennemsnitligt niveau på ca. 1.000 fugle årligt (Fig. 3.2.42).

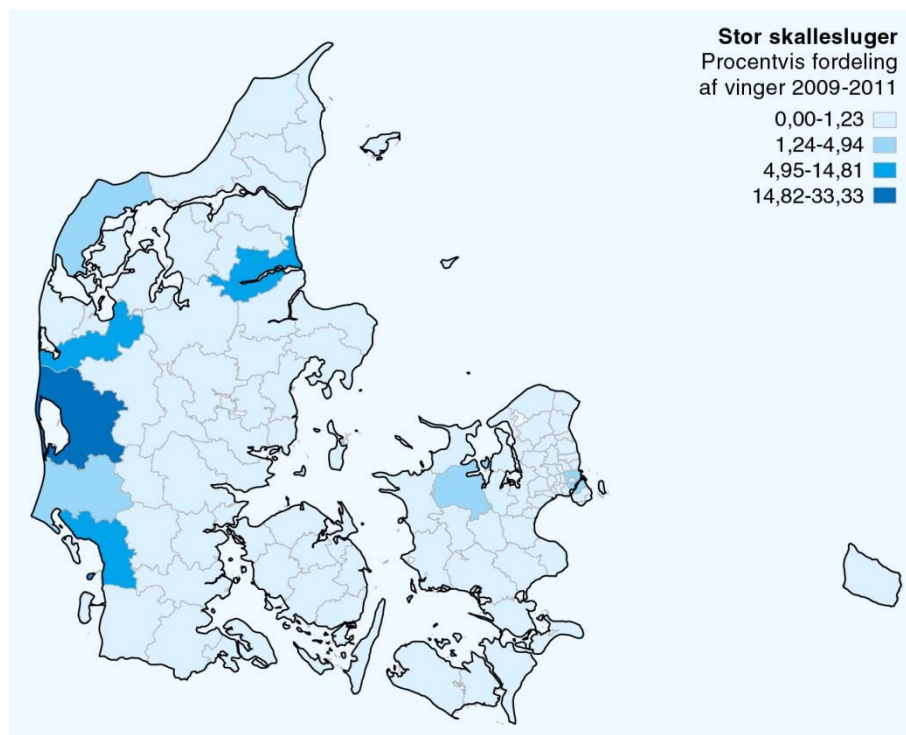
Vurdering af gældende jagttid

Ud fra en bestandsbiologisk vurdering er der ikke grund til at ændre den nuværende jagttid, da udbyttet er lille og faldende, og de bestande, der jages i Danmark, er relativt store. Lokalfredningen syd for linjen 55°40'N bør ligeledes bibeholdes for at undgå muligheden for jagt på danske ynglefugle. Ringmærkning har påvist, at de danske ynglefugle kan opholde sig tæt på ynglelokaliteterne året rundt (Bønløkke m.fl. 2006), og de skulle derfor være sikret af særfredningen.

Figur 3.2.42. Jagtudbyttet af stor skallesluger i jagtsæsonerne 1966/67 – 2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af stor skallesluger i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.43. Den geografiske fordeling (i procent) af 83 vinger af stor skallesluger indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Toppet skallesluger

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Seneste skøn (2000): 2.000-3.000 par. Faldende?
Flyway-bestand	170.000. Ukendt.
Gældende jagttid	Fra 1994: 1 okt – 31 jan fredet på fiskeriterritoriet syd for 55°40'N samt i 21 kommuner syd herfor.
Tidligere jagttid	1968-1993: 1 okt – 29 feb Fra 1990 fredet på fiskeriterritoriet syd for 55°40'N samt i Sønderjyllands, Fyns og Storstrøms amter.
Årligt jagtudbytte i Danmark	1.000-2.000. Faldende.
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-6,2 % ***
2002-2011	-2,2 % ns
2007-2011	-8,2 % ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.

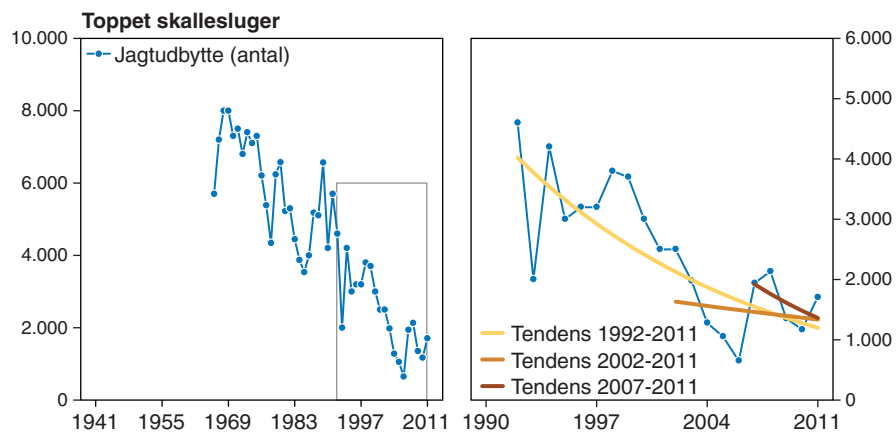
Forekomst og bestandsudvikling

Den danske ynglebestand af toppet skallesluger har vist en signifikant tilbagegang i perioden 1987-2011 vurderet på baggrund af DOF's punkttællinger (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). Ses der på udviklingen de seneste 10 år, er der dog en signifikant fremgang (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). I vinterhalvåret udnyttes de danske farvande af trækkende og overvintrende fugle fra hele den NV-Europæiske bestand, der forsigtigt vurderes som svagt stigende (Wetlands International 2012a). Der er dog tilsyneladende regionale forskelle i bestandsudviklingen, idet der er rapporteret fremgange i Finland og Rusland og tilbagegange i Norge og Sverige (DOF). Tællinger i hele Østersøen tyder på et betydeligt fald i perioden mellem 1992-1993 og 2007-2009 på 42 % (Skov m.fl. 2011). Vinterfugletællinger i Danmark viser på lang sigt (1986/87-2010/11) en stabil udvikling, mens der på kort sigt (2001/02-2010/11) har været en signifikant fremgang (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). Midvintertællingerne har på lang sigt vist en tendens til nedgang fra ca. 15.000 til ca. 10.000 fugle (jf. Petersen m.fl. 2010), og ved hjælp af rumlig modellering er midvinterbestanden i 2008 beregnet til 55.000 toppede skalleslugere (Petersen & Nielsen 2011). Udbyttet af arten i Danmark har været jævnt faldende siden slutningen af 1960'erne, dog med større udsving i enkelte sæsoner (Fig. 3.2.44).

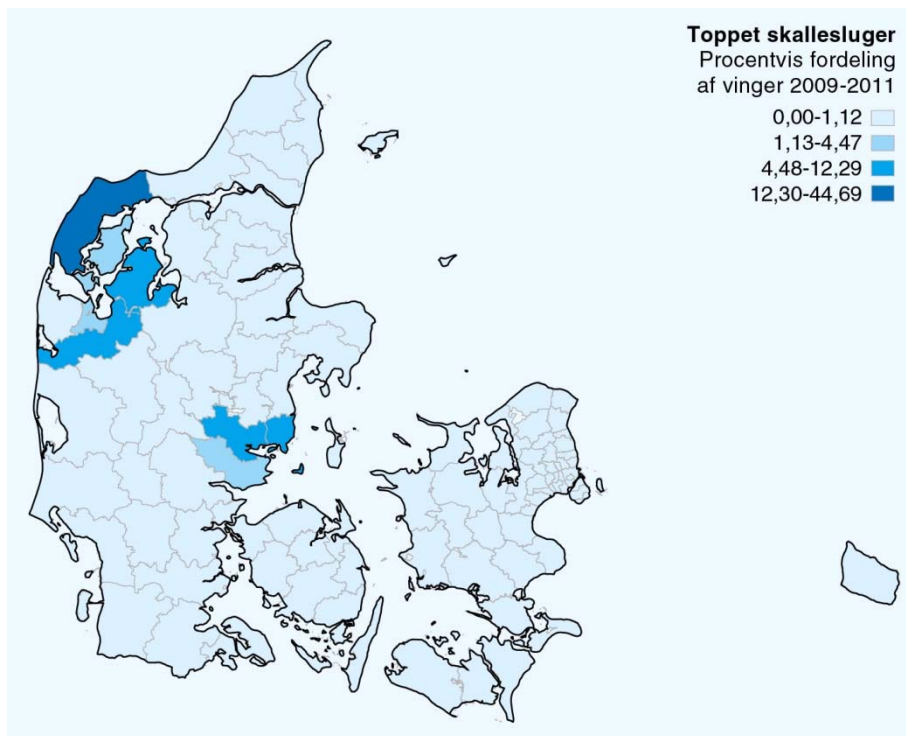
Vurdering af gældende jagttid

Ud fra en bestandsbiologisk vurdering er der ikke grund til at ændre den nuværende jagttid. Den samlede NV-Europæiske bestand er overordnet stabil, mens jagtudbyttet i Danmark er lille og faldende. På grund af muligheden for forveksling med stor skallesluger bør fredningen af toppet skallesluger syd for linjen 55°40'N fastholdes.

Figur 3.2.44. Jagtudbyttet af toppet skallesluger i jagtsæsonerne 1966/67 – 2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af toppet skallesluger i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.45. Den geografiske fordeling (i procent) af 186 vinger af toppet skallesluger indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Agerhøne

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Seneste skøn (2003): 47.000 par. Fluktuerende, men muligvis stabil efter langsigtet tilbagegang
Gældende jagttid	Fra 2011: 16 sep – 15 okt
Tidligere jagttid	2004-2010: 16 sep – 31 okt
Årligt jagtudbytte i Danmark	Ca. 20.000-45.000 i 2000'erne
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-7,6 % ***
2002-2011	-4,3 % ns
2007-2011	5,6 % ns
Jagtens indflydelse	Kan ikke vurderes. I områder med lave tætheder (1-4 ynglepar eller 20 efterårsfugle pr. km ²), er jagten sandsynligvis ikke bæredygtig.
Årlig udsætning	20.000 – 70.000 individer (skøn)

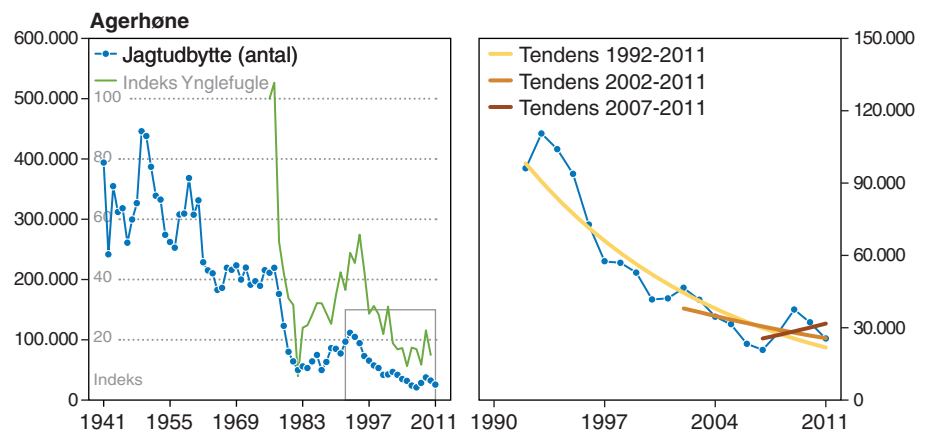
Forekomst og bestandsudvikling

Årlige ændringer i agerhønes bestandsstørrelse kan vurderes ud fra vildtudbyttestatistikken og ændringer i forekomster observeret ved standardoptællinger i yngletiden (DOF's punktællinger). Trods fejlkilder ved begge metoder er der generelt god overensstemmelse mellem kurverne for jagtudbytte og ynglefugleindeks (Fig. 3.2.46). Begge metoder indikerer, at bestanden af agerhøne, trods fluktuationer, muligvis har stabiliseret sig i 2000'erne, om end på det laveste niveau i den tid, der er samlet data ind (Fig. 3.2.46). DOF's punktællinger har vist, at den årlige tilbagegang for både ynglefugle- og vinterfugleindekset er reduceret fra ca. 3,5 % til ca. 1,6 % (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012).

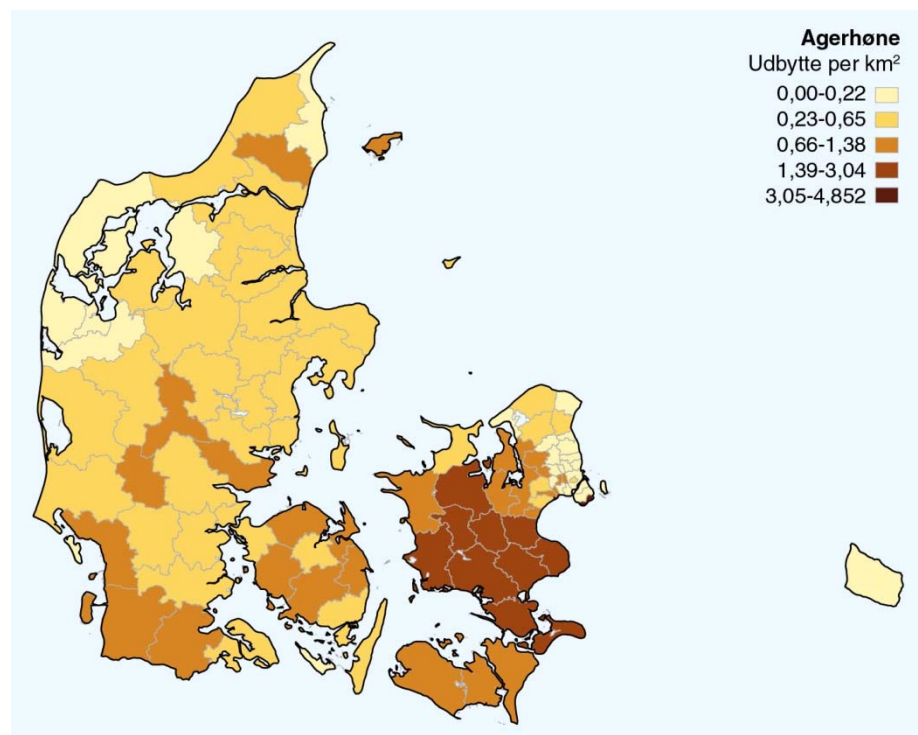
Vurdering af gældende jagttid

Det er ikke muligt at vurdere indflydelsen af jagt på bestanden af vildtlevende agerhøns, idet der udsættes et stort antal opdrættede fugle, p.t. mellem 20.000 og 70.000 (Christensen & Kahlert 2011). I data for forekomst og jagtudbytte kan der ikke skelnes mellem opdrættede og vilde fugle. Udsætninger påvirker formentlig den geografiske fordeling af jagtudbyttet (Fig. 3.2.47), om end der også er en sammenhæng mellem tætheder af vilde agerhøns og jagtudbytte (Noer m.fl. 2009). Jagttiden for agerhøne blev fra jagtsæsonen 2011/12 indskrænket med 14 dage, således at den aktuelt strækker sig over én måned. For indeværende findes der imidlertid ikke vildtudbyttedata, der kan beskrive konsekvenserne af denne ændring. Jagt på agerhøne i områder med små tætheder anses ikke for bæredygtig, men bestandstætheden varierer meget, såvel fra landsdel til landsdel som fra sted til sted indenfor landsdelene. Netop de store forskelle i bestandstæthed er baggrunden for, at AU i sit oplæg til forvaltningsplan foreslog, at afskydningen (på frivillig basis) afstemmes lokalt i forhold til bestandstætheden. Forslaget er videreført i den netop offentliggjorte "Forvaltningsplan for agerhøne" (Naturstyrelsen 2013). Planen anbefaler endvidere, at der ikke drives jagt i områder med en ynglebestand på under 5 par agerhøns per km² eller en efterårsbestand på under 20 agerhøns per km². En sådan forvaltningstilgang med graderet jagttryk forudsætter en troværdig estimering af tætheden af lokale agerhønsbestande. Det kræver systematiske og ensartede tællinger. Forvaltningsplanen anviser praktisk anvendelige metoder til sådanne tællinger.

Figur 3.2.46. Jagtudbyttet af agerhøne i jagtsæsonerne 1941/42 – 2011/12 og ynglefugleindeks i perioden 1976-2010 (Heldbjerg 2011) og tendenser i jagtudbyttet af agerhøne i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.47. Geografisk fordeling af jagtudbyttet af agerhøne vist som gennemsnitligt udbytte på kommuneplan for sæsonerne 2007/08-2011/12.

Fasan

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Seneste skøn (2000): 200.000 par? Muligvis faldende?
Gældende jagttid	Fra 2007: Haner: 1 okt – 31 jan Høner: 16 okt – 31 dec
Tidligere jagttid	1994-2006: Haner: 1 okt – 15 jan Høner: 16 okt – 31 dec
Årligt jagtudbytte i Danmark	750.000. Stabilt. Inkl. udsatte fugle.
Udsætning	Ca. 1.000.000 årligt
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-0,4 % ns
2002-2011	0,9 % ns
2007-2011	-2,3 % ns
Jagtens indflydelse	Kan ikke vurderes på grund af udsætning.

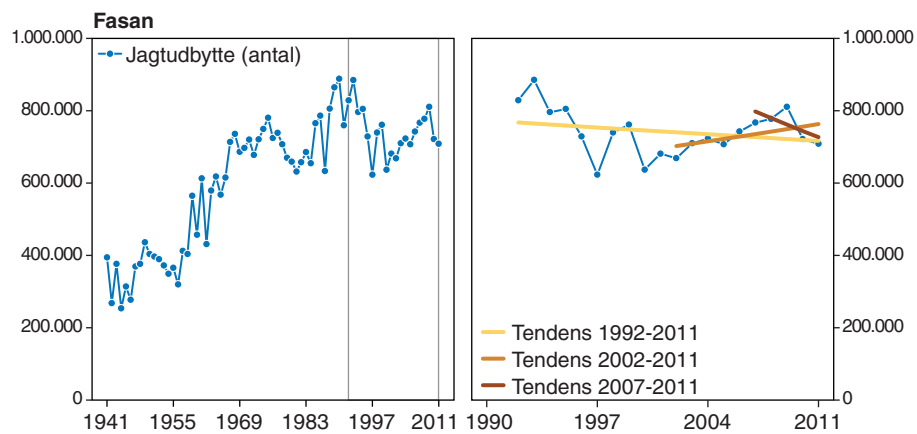
Forekomst og bestandsudvikling

Den seneste vurdering af den fritlevende ynglebestand af fasan i Danmark er på 100.000-200.000 par (Birdlife International 2004), hvilket er et fald fra 280.000 par vurderet i midten af 1980'erne (Grell 1998). Udviklingen i DOF's ynglefugleindeks for fasan viser en langsigtet tilbagegang, dog med en stigning for årene 2002-2011 (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). Modsat er der en positiv udvikling i vinterfugleindekset (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). Udviklingen i både antallet af ynglefugle og vinterfugle er dog med stor sandsynlighed påvirket af spredning og overlevelse blandt de op til 1.000.000 fasaner, der årligt udsættes med henblik på jagt (Vildtforvaltningsrådet 2006). Udviklingen i udbyttet af fasaner i Danmark har efter en stigning frem til 1970'erne ligget relativt stabilt på et niveau på ca. 750.000 fugle (Fig. 3.2.48). Effekten af indførelse af skærpede krav siden 2008 ved udsætning af et større antal fasaner (2-7 fasan/ha) på ejendomsniveau, som medfører krav om udarbejdelse af en biotopplan (BEK nr. 870 af 04/07/2007), kan endnu ikke vurderes. Udviklingen i vildtudbyttet (Fig. 3.2.48) viser ingen umiddelbar ændring i forhold til de nye krav til udsætning.

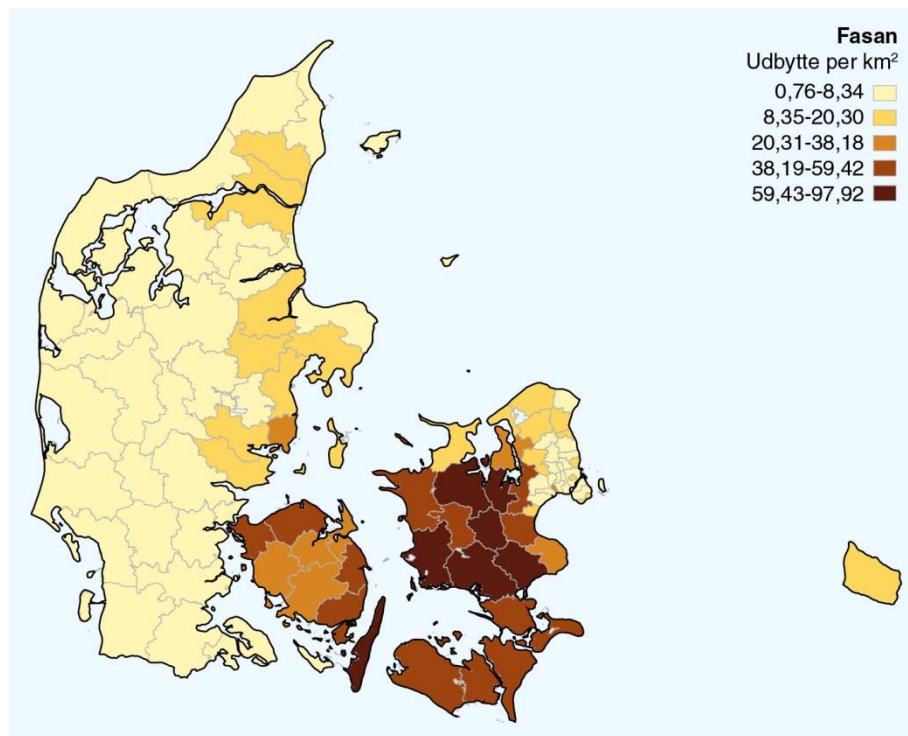
Vurdering af gældende jagttid

Jagtens indflydelse på den vildtlevende bestand kan ikke vurderes på grund af det betydelige antal fasaner, der udsættes årligt, og som vurderes at udgøre op mod halvdelen af udbyttet (Vildtforvaltningsrådet 2006, Noer m.fl. 2009). Uden en differentiering mellem vilde og udsatte fasaner er det tilsvarende ikke muligt at vurdere, om jagten er bæredygtig. Med et stabilt udbytte og en relativt stor bestand er der for indeværende ingen biologisk begrundelse for ændringer i jagttiden.

Figur 3.2.48. Jagtudbyttet af fasan i jagtsæsonerne 1941/42 – 2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af fasan i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.49. Geografisk fordeling af jagtudbyttet af fasan vist som gennemsnitligt udbytte på kommuneplan for sæsonerne 2007/08-2011/12.

Blishøne

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Seneste skøn (2000): 15.000-20.000 par.
Flyway-bestand	1.750.000. Stabil.
Gældende jagttid	Fra 1994: 1 sep – 31 jan
Tidligere jagttid	1982-1993: 1 sep – 29 feb
Årligt jagtudbytte i Danmark	20.000. Faldende?
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-1,7 % ns
2002-2011	-6,4 % *
2007-2011	-18,5 % **
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.

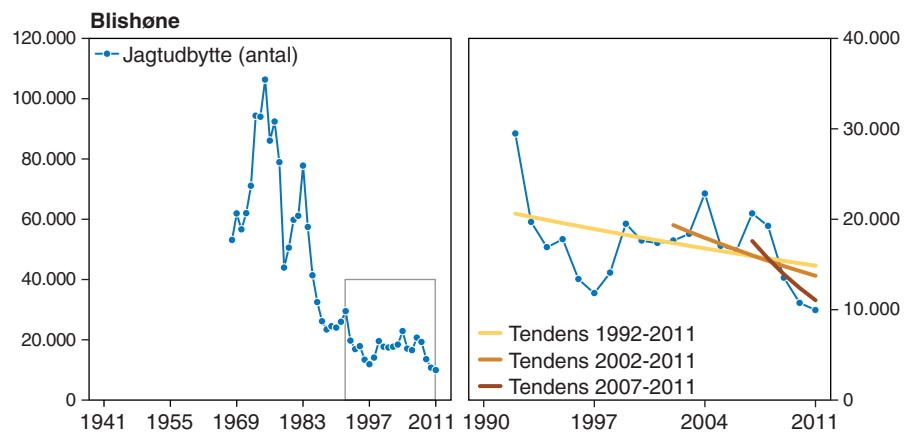
Forekomst og bestandsudvikling

Bestandsindekset for den danske ynglebestand af blishøne viser en stabil udvikling i perioden 1976-2011, mens det tilsvarende indeks for vintertællinger 1982/83-2010/11 viser en signifikant stigning i antallet af overvintrende blishøns (Heldbjerg & Lørdal-Jørgensen 2012). Udviklingen i den samlede NV-Europæiske bestand har vist en svag tilbagegang siden starten af 1970'erne, dog med en stigende tendens siden slutningen af 1990'erne (Wetlands International 2012a,b). Det vurderes, at der i Danmark overvintrer mellem 200.000 og 400.000 blishøns, som primært kommer fra de svenske, finske og baltiske bestande (Bønløkke m.fl. 2006). Ved de seneste midvintertællinger blev der registreret mellem ca. 185.000 og 210.000 blishøns (Petersen m.fl. 2006, 2010). Det kan forventes, at bestanden indenfor de seneste år er gået tilbage som følge af de kolde vintre, da blishøne har en meget høj dødelighed i isvintre (jf. Pihl 2000). Udbyttet i Danmark har de seneste knapt 20 år ligget relativt stabilt på ca. 20.000 blishøns, dog med en faldende tendens de seneste 5-10 år (Fig. 3.2.50).

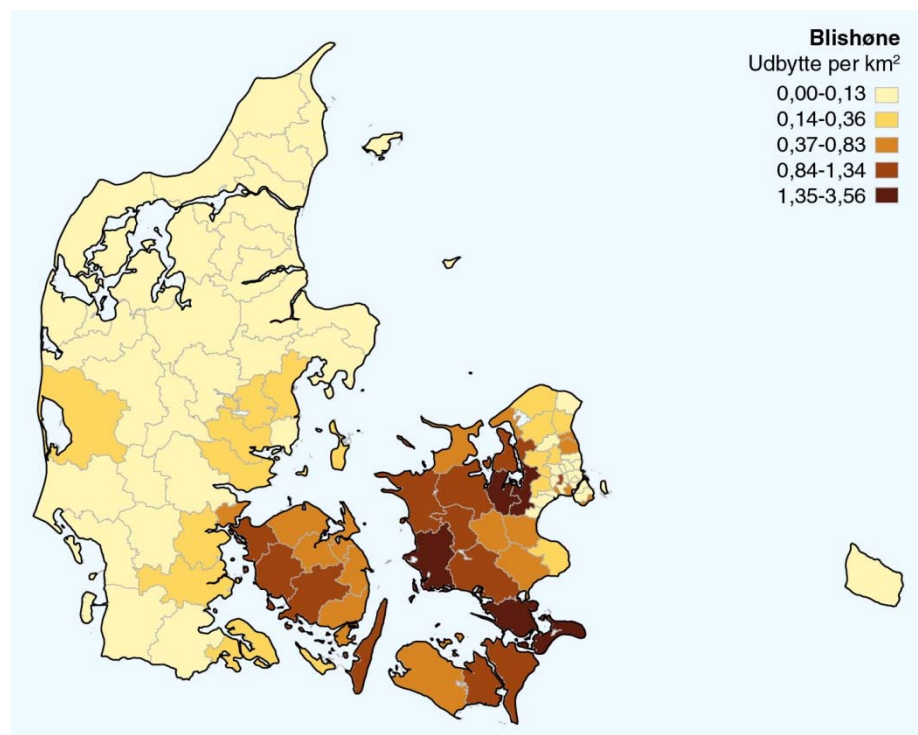
Vurdering af gældende jagttid

Ud fra en bestandsbiologisk vurdering er der ikke grund til at ændre den nuværende jagttid. Med en stor og stigende vinterbestand, et faldende udbytte og en stabil dansk ynglebestand vurderes jagten at være bæredygtig.

Figur 3.2.50. Jagtudbyttet af blishøne i jagtsæsonerne 1966/67 – 2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af blishøne i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.51. Geografisk fordeling af jagtudbyttet af blishøne vist som gennemsnitligt udbytte på kommuneplan for sæsonerne 2007/08-2011/12.

Dobbeltbekkasin

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Seneste skøn (2000): 2.500-3.000 par. Faldende.
Flyway-bestand	>2.500.000. Faldende?
Gældende jagttid	Fra 1982: 1 sep – 31 dec
Tidligere jagttid	1967-1981: 16 aug – 31 dec
Årligt jagtudbytte i Danmark	15.000. Faldende. Indtil 2003 inkluderer udbyttet enkeltbekkasin med ca. 1.000-4.000 fugle årligt.
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-3,9 % ***
2002-2011	-4,4 % **
2007-2011	-9,7 % *
Jagtens indflydelse	Usikker, Muligvis bæredygtig.

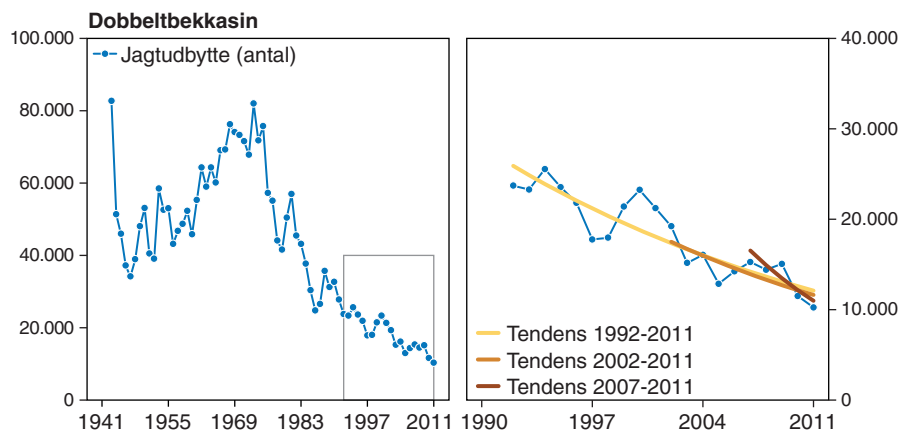
Forekomst og bestandsudvikling

Bestandsindekset for den danske ynglebestand af dobbeltbekkasin viser en signifikant tilbagegang over perioden 1983-2011 (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). Arten kan fluktuere meget i antal, hvilket har medført, at dobbeltbekkasin er anført på den danske rødliste, men som "ikke truet". Udviklingen i den samlede NV-Europæiske bestand på ca. 2,5 mio. er usikker og angives som stabil eller faldende (Wetlands International 2012a,b). Af denne bestand skønnes det, at omkring 800.000 fugle årligt passerer Danmark på træk. Udbyttet af dobbeltbekkasin i Danmark toppede i 1970'erne med op til 80.000 fugle per sæson (Fig. 3.2.52), men har siden vist en signifikant tilbagegang til det nuværende niveau på godt 10.000 fugle årligt.

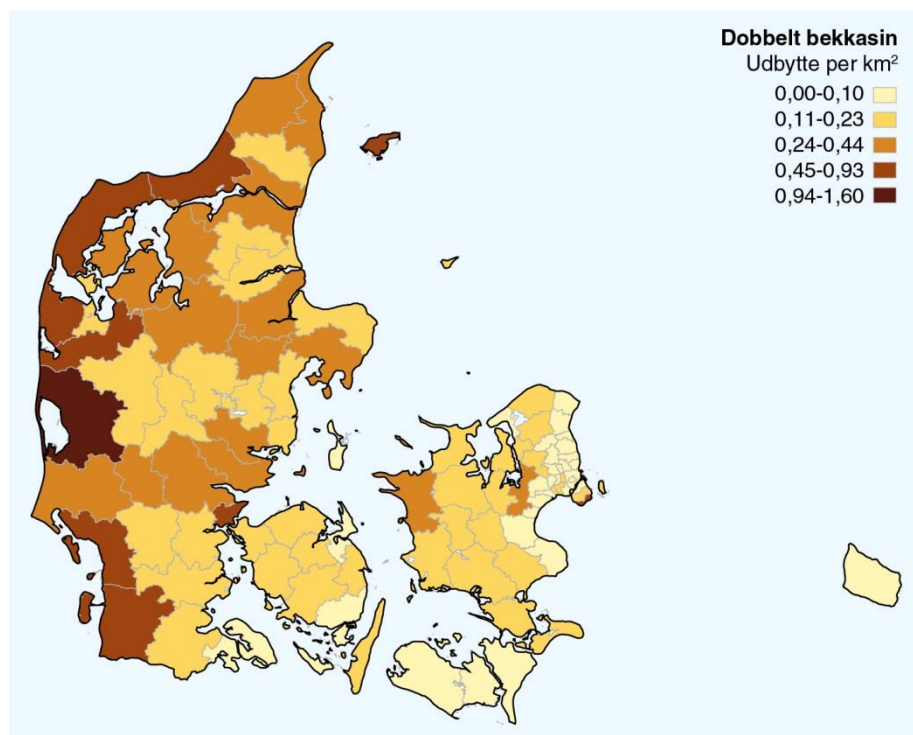
Vurdering af gældende jagttid

Jagtens indflydelse på bestanden af dobbeltbekkasin vurderes som usikker. På baggrund af det relativt lille og faldende antal dobbeltbekkasin, der skydes i Danmark (Fig. 3.2.52), sammenlignet med det store antal fugle, der passerer landet, er der ingen grund til at antage, at jagten i Danmark ikke er bæredygtig. En endelig vurdering af jagtens indflydelse bør dog afvente en mere sikker vurdering af bestandsudviklingen.

Figur 3.2.52. Jagtudbyttet af dobbeltbekkasin i jagtsæsonerne 1943/44 – 2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af dobbeltbekkasin i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8. Indtil 2003 inkluderer udbyttet enkeltbekkasin med ca. 1.000-4.000 fugle årligt.

Figur 3.2.53. Geografisk fordeling af jagtudbyttet af dobbeltbekkasin vist som gennemsnitligt udbytte på kommuneplan for sæsonerne 2007/08-2011/12.

Skovsneppe

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Seneste skøn (2000): 2.500-3.000 par. Stigende?
Flyway-bestand	10.000.000-25.000.000.
Gældende jagttid	Fra 2011: 1 okt – 31 jan
Tidligere jagttid	2004-2010: 1 okt – 15 jan 1972-2003: 1 okt – 31 dec
Årligt jagtudbytte i Danmark	50.000-65.000. Stigende.
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	2,8 % *
2002-2011	1,1 % ns
2007-2011	-19,8 % ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.

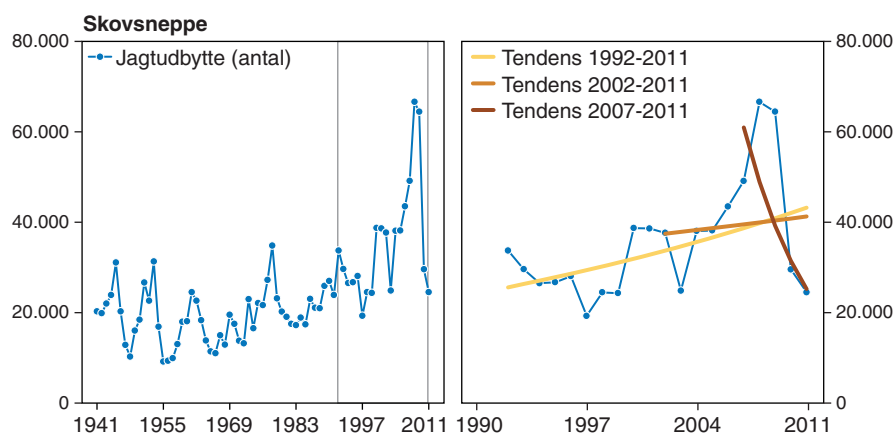
Forekomst og bestandsudvikling

Den danske ynglebestand af skovsneppe har været i fremgang fra midten af 1900-tallet og frem til 1990'erne (Grell 1998). Der foreligger dog ingen nyere tal, der kan vise den seneste udvikling. Det vurderes, at der i Vesteuropa overvintrer et stabilt antal på mellem 10 og 25 mill. skovsnepper (Wetlands International 2012a,b), hvoraf fugle fra Skandinavien og det nordvestlige Rusland trækker gennem Danmark til vinterkvartererne i det nordlige Frankrig, Benelux-landene og Storbritannien. Det angives, at de finske og estiske bestande er i fremgang, mens de svenske, lettiske og litauiske er stabile. Der er usikkerhed om udviklingen i Rusland, men den seneste vurdering tyder på en moderat tilbagegang (Birdlife International 2004). Antallet af skovsnepper, der overvintrer i Danmark er meget påvirket af frostperioder, hvilket fx afspejles i det lave udbytte i Danmark i sæsonen 2010/11, hvor vinteren satte ind med frost og sne i midten af november. Ses der bort fra dette ekstraordinære år, samt det uforklarligt lave tal for 2011/12, har udviklingen i udbyttet af skovsnepper været stigende på både lang og kort sigt (Fig. 3.2.54).

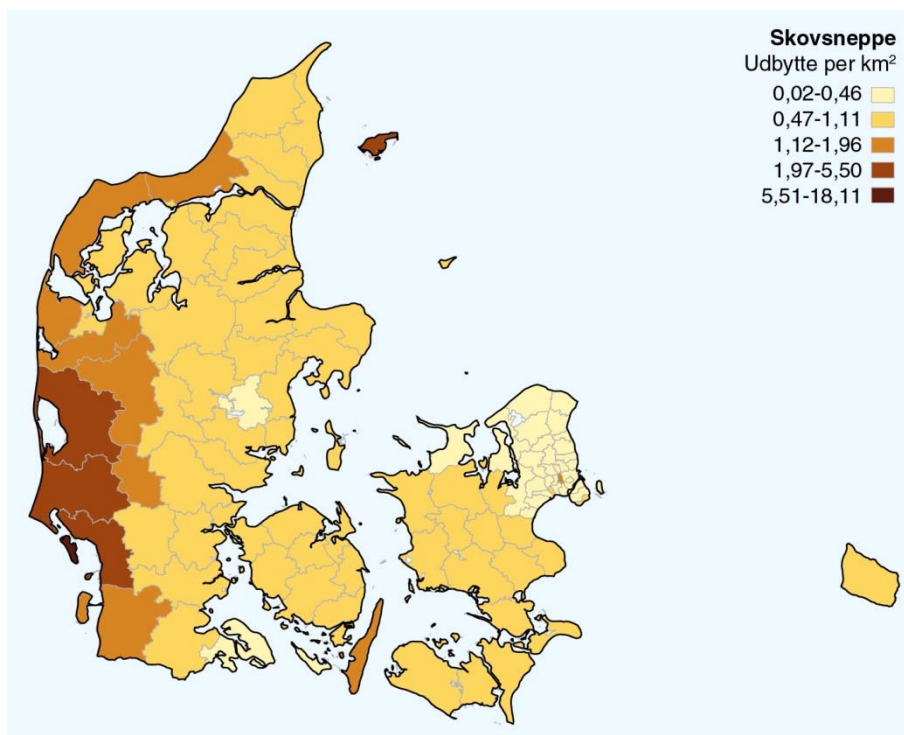
Vurdering af gældende jagttid

Effekten af udvidelsen af jagttiden fra og med sæsonen 2011 kan endnu ikke vurderes. Den forrige udvidelse af jagttiden med 14 dage i januar fra 2004 viste ingen umiddelbar stigning i udbyttet, som dog efterfølgende er steget markant i perioden 2006-2009. Ud fra en bestandsbiologisk vurdering er der ikke grund til at ændre den nuværende jagttid. Med store, stabile eller stigende bestande vurderes jagten som bæredygtig. En faldende ungfugleprocent blandt nedlagte skovsnepper i Danmark (AU's vingeundersøgelse, bi-os.au.dk/vinger) kan dog indikere en faldende ynglesucces, et forhold som man bør være opmærksom på fremover.

Figur 3.2.54. Jagtudbyttet af skovsneppe i jagtsæsonerne 1941/42 – 2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af skovsneppe i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.55. Geografisk fordeling af jagtudbyttet af skovsneppe vist som gennemsnitligt udbytte på kommuneplan for sæsonerne 2007/08-2011/12.

Sildemåge

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Seneste skøn (2010): 5.200 par. Stabil.
Flyway-bestand	900.000-1.100.000 (se nedenfor).
Gældende jagttid	Fra 2007: 1 sep – 31 jan og 1 nov – 31 jan på fiskeriterritoriet syd for 56° N og øst for 10° 50' Ø, samt i 20 kommuner på Sydsjælland, Lolland- Falster og Bornholm
Tidligere jagttid	2004-2006: 1 sep – 31 jan og 1 okt – 31 jan på fiskeriterritoriet syd for 55°40' N, samt i Storstrøms og Born- holms amter
Årligt jagtudbytte i Danmark	200-300
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-0,5 % ns
2002-2011	18,0 % *
2007-2011	3,1 % ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.

Forekomst og bestandsudvikling

Der forekommer tre racer af sildemåge i Danmark, som alle har forskellig status og bestandsudvikling. Den baltiske sildemåge, den såkaldte nominatform *Larus fuscus fuscus*, har sin yngleudbredelse i Østersøen. Bestanden er opgjort til 55.000 individer, og den er faldende (Wetlands International 2012a,b). Den anden bestand, mellemformen, *L.f. intermedius*, er opgjort til 325.000-440.000 individer og er stigende. Den tredje bestand, den vestlige race *L.f. graellsii*, er opgjort til 530.000-570.000 individer og er ligeledes stigende (Wetlands International 2012a,b).

Alle tre racer yngler i Danmark, og den samlede bestand vurderes til mere end 5.200 par (Bregnballe in prep.), hvoraf den største del tilhører racerne *intermedius* og *graellsii*, som yngler i Kattegatområdet og Vestjylland. Racen *fuscus*, der yngler på Christiansø og Saltholm, er i tilbagegang, og der er formentlig under 15 par tilbage i Danmark. Individer af denne race trækker tidligt om efteråret, de fleste mod syd (Bønløkke m.fl. 2008).

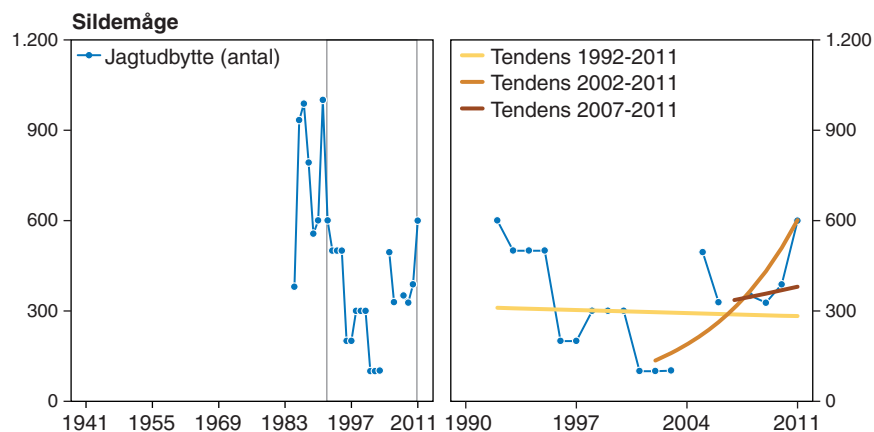
Sildemågen har jagttid fra 1. september - 31. januar. For at beskytte den baltiske ynglebestand blev sildemåge i 2007 fredet i september og oktober syd for 56°N og øst for 10° 50'Ø. For at undgå muligheden for forveksling med andre mågearter omfatter fredningen også sølvmåge og svartbag.

De fleste sildemåger trækker til Sydeuropa og Afrika, men et stigende antal, op mod 15.000 fugle, opholder sig i den sydlige del af Nordsøen i vinterperioden (Skov m.fl. 1995). Det vurderes, at 65.000 fugle forekommer i Danmark i efterårsperioden. Udbyttet af sildemåge er faldet fra omkring 1.000 til 200-300 fugle siden 1992 og har været ret stabilt i de sidste 15 år (Fig. 3.2.56). Antallet er baseret på et lille antal indsendte vinger, og udviklingen gennem årene skal derfor vurderes med forsigtighed.

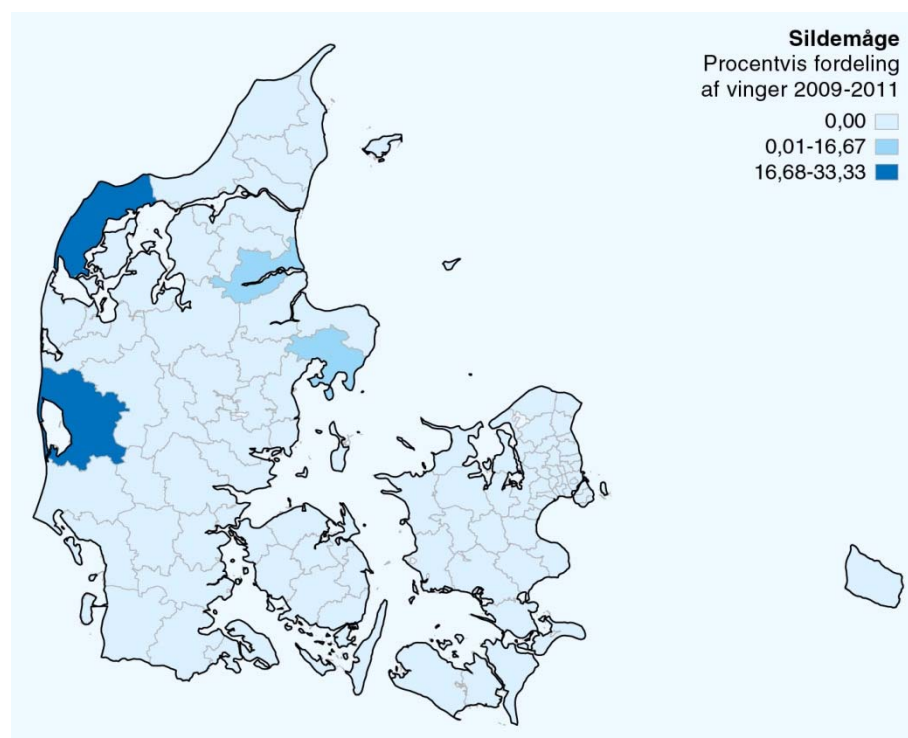
Vurdering af gældende jagttid

Artens bestandsforhold giver ikke anledning til ændring af den nuværende jagttid. De bestande, inklusive de danske ynglefugle, der hovedsageligt jages herhjemme, er tilsyneladende stabile eller i fremgang, mens jagtudbyttet de seneste 10 år må siges at være stabilt til stigende. Den fåtallige og potentielt truede del af den danske ynglebestand af baltiske sildemåge er beskyttet ved lokalfredningen i den sydøstlige del af landet, hvor disse fugle opholder sig.

Figur 3.2.56. Jagtudbyttet af sildemåge i jagtsæsonerne 1985/86-2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af sildemåge i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.57. Den geografiske fordeling (i procent) af 6 vinger af sildemåge indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Sølvmåge

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Seneste skøn (2000): 55.000-58.000 par. Stabil/svagt faldende.
Flyway-bestand	1,3 – 3,1 mio. Stabil.
Gældende jagttid	Fra 2007: 1 sep – 31 jan 1 nov – 31 jan på fiskeriterritoriet syd for 56° N og øst for 10° 50' Ø, samt i 20 kommuner på Sydsjælland, Lolland-Falster og Bornholm
Tidligere jagttid	2004-2006: 1 sep – 31 jan og 1 okt – 31 jan på fiskeriterritoriet syd for 55°40' N, samt i Storstrøms og Bornholms amter
Årligt jagtudbytte i Danmark	15.000-20.000.
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-4,4 % ***
2002-2011	-2,8 % ns
2007-2011	-3,8 % ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.

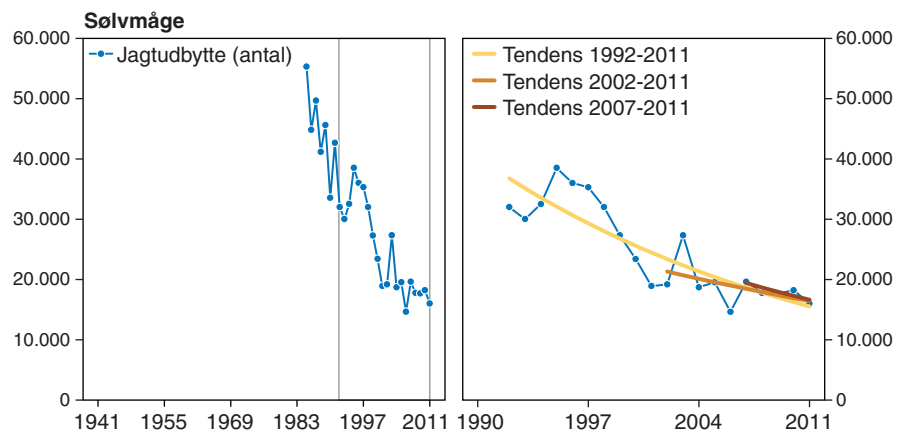
Forekomst og bestandsudvikling

Vurderet ud fra punkttællinger er den danske ynglebestand af sølvmåge fordoblet i perioden 1976-2011 (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). Om efteråret og vinteren benyttes de danske farvande af trækfugle fra de store ynglebestande i Norge, Sverige, Finland, Estland og Rusland (Kola-halvøen). Antallet af overvintrende sølvmåger i Danmark er omkring 50.000 fugle, og det samlede antal i Østersøen og Nordsøen vurderes til omkring 1,3 mio. fugle med en stabil udvikling siden 1996 (Petersen m.fl. 2010, Skov m.fl. 1995). Ifølge DOF's punkttællinger er antallet af sølvmåger om vinteren faldet signifikant i perioden 1975/76-2010/11, men har dog været stabilt siden 2001/02 (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). Antallet af overvintrende sølvmåger varierer dog i relation til vintertemperaturen. Sølvmåge nedlægges især langs kysterne i det nordøstlige Jylland, Lille Bælt, Store Bælt og Det Sydfynske Øhav (Fig. 3.2.59). Udbyttet af arten i Danmark er faldet markant siden 1992, men har i de seneste 5 år ligget stabilt på omkring 17.000 fugle (Fig. 3.2.58).

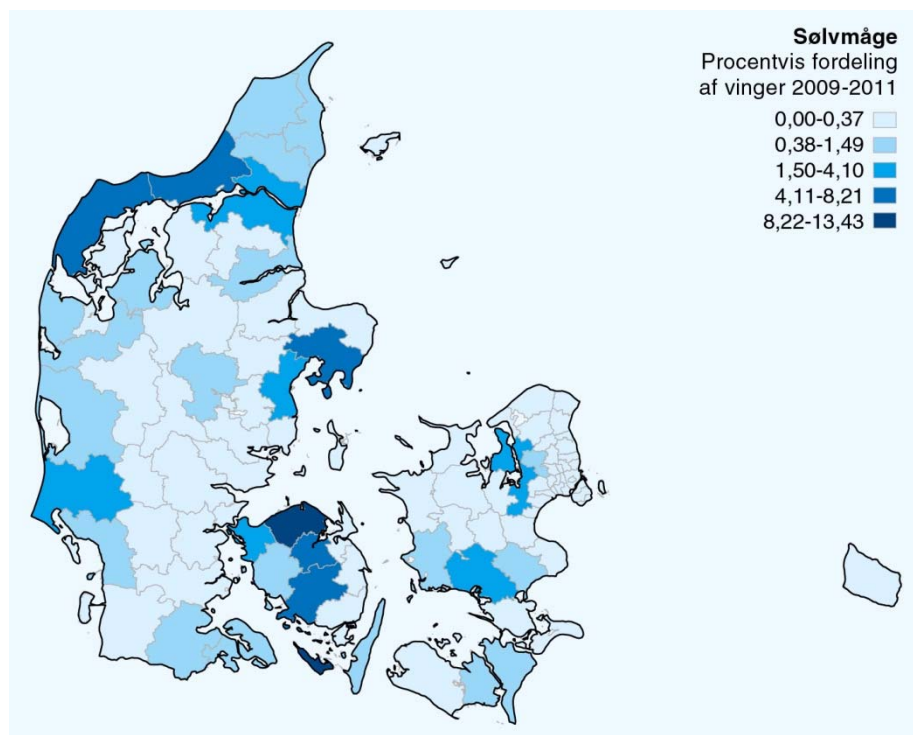
Vurdering af gældende jagttid

Ud fra en bestandsbiologisk vurdering er der ikke grund til at ændre den nuværende jagttid. De bestande, inklusive de danske ynglefugle, der hovedsageligt jages herhjemme, er tilsyneladende i fremgang eller stabile, mens jagtudbyttet de seneste 10 år har været stabilt eller svagt faldende.

Figur 3.2.58. Jagtudbyttet af sølvmåge i jagtsæsonerne 1985/86-2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af sølvmåge i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.59. Den geografiske fordeling (i procent) af 269 vinger af sølvmåge indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Svartbag

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Seneste skøn (2010): 2.500 par. Stigende.
Flyway-bestand	330.000-540.000. Stigende.
Gældende jagttid	Fra 2007: 1 sep – 31 jan 1 nov – 31 jan på fiskeriterritoriet syd for 56° N og øst for 10° 50' Ø, samt i 20 kommuner på Sydsjælland, Lolland-Falster og Bornholm
Tidligere jagttid	2004-2006: 1 sep – 31 jan og 1 okt – 31 jan på fiskeriterritoriet syd for 55°40' N, samt i Storstrøms og Bornholms amter
Årligt jagtudbytte i Danmark	7.000-7.500
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-1,8 % ns
2002-2011	-0,2 % ns
2007-2011	7,8 % ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.

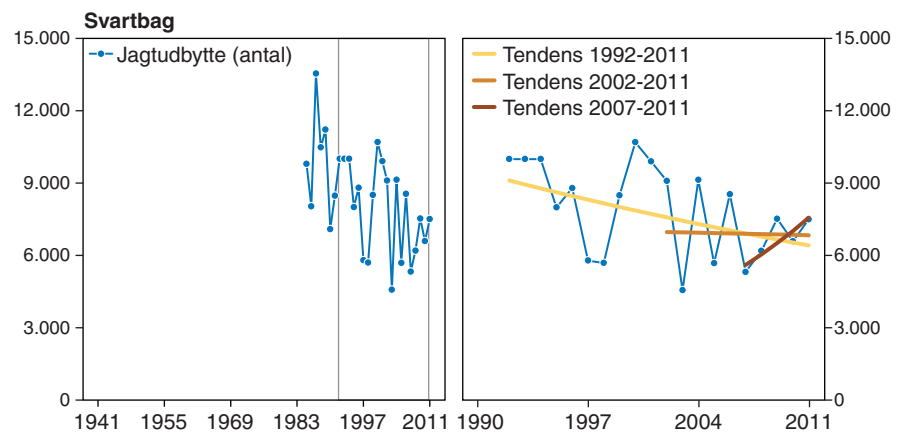
Forekomst og bestandsudvikling

Den danske ynglebestand af svartbag skønnes at være på mindst 2.500 par, og den er stigende (Thomas Bregnballe, pers. medd.). Dansk Ornitologisk Forenings punkttællinger viser, at den danske bestand er steget kraftig siden 1985, men dog stabiliseret sig siden 2002 (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). I efteråret og i vinterperioden udnyttes de danske farvande af trækfugle fra de store ynglebestande i Norge, Sverige, Finland og Estland. Antallet af overvintrende svartbager er under 2.000 fugle, men op til 30.000 fugle befinder sig længere til havs i Kattegat og Nordsøen (Petersen m.fl. 2010, Skov m.fl. 1995). Ifølge DOFs punkttællinger har antallet af svartbag registreret om vinteren været stabilt i perioden 1977/78-2010/11, men signifikant faldende siden 2001/02 (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). Et svagt faldende antal er tidligere vurderet for det nordisk/baltiske område samt i NV-Europa (Delany m.fl. 2008). Jagtudbyttet af arten i Danmark må betegnes som stabilt siden 1992, dog med en faldende tendens (Fig. 3.2.60). Denne udvikling er dog baseret på få vinger indsamlet via AU's vingeundersøgelse (bios.au.dk/vinger), og skal vurderes med forsigtighed.

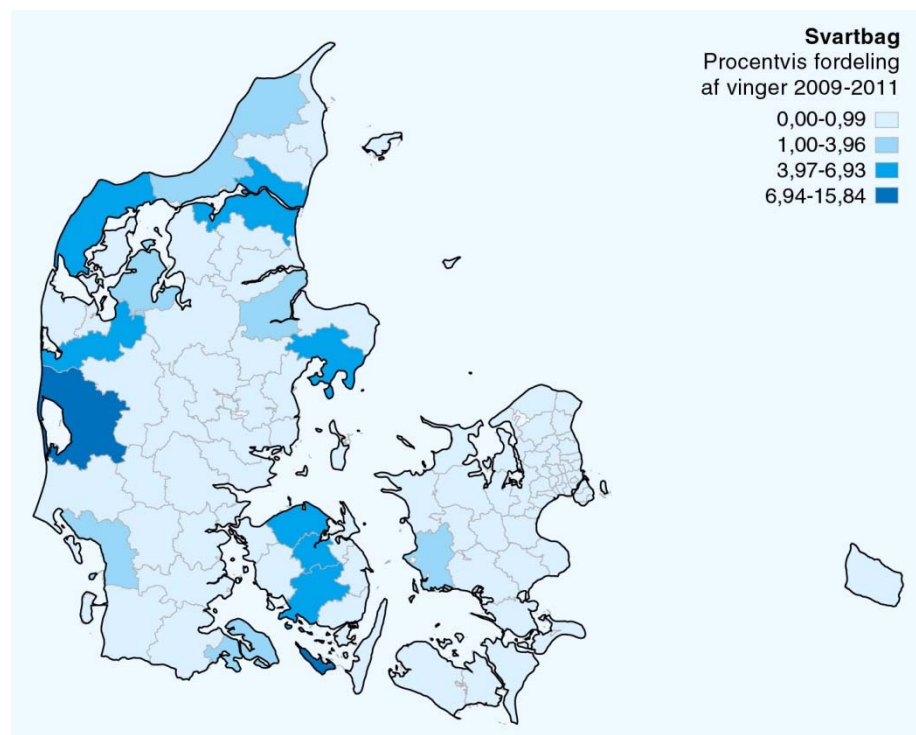
Vurdering af gældende jagttid

De bestandsmæssige forhold giver ikke anledning til at ændre den nuværende jagttid for svartbag. Den danske ynglebestand er steget, mens vinterbestanden er stabil, hvilket også er tilfældet med udbyttet i de sidste ti år. Samlet nedlægges der kun en meget lille del af det antal fugle, som opholder sig i de danske farvande om efteråret.

Figur 3.2.60. Jagtudbyttet af svartbag i jagtsæsonerne 1986/86-2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af svartbag i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.61. Den geografiske fordeling (i procent) af 101 vinger af svartbag indsendt i sæsonerne 2009/10-2011/12 fordelt på kommuner.

Ringdue

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Seneste skøn (2000): 250.000-350.000 par. Stigende.
Flyway-bestand	1.500.000-5.000.000.
Gældende jagttid	Fra 2011: 1 nov – 31 jan
Tidligere jagttid	2007-2010: 1 okt – 31 jan 1994-2006 1 sep – 31 jan
Årligt jagtudbytte i Danmark	200.000-300.000. Stigende.
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-0,9 % ns
2002-2011	-4,0 % ns
2007-2011	9,6 % ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.

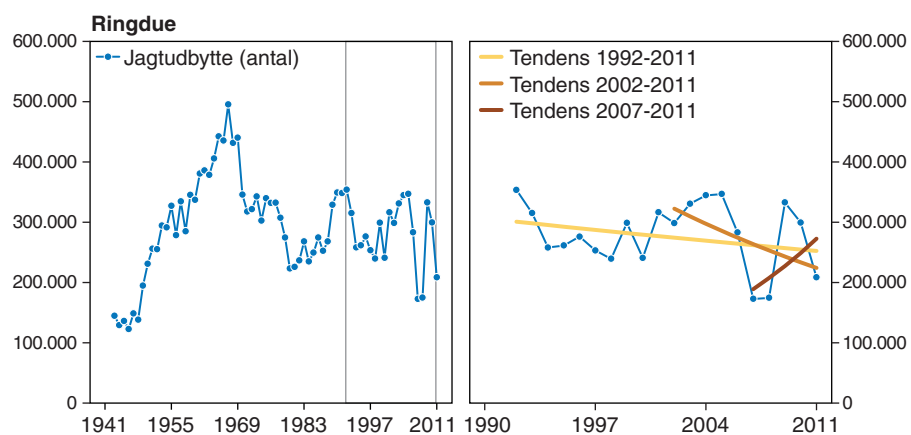
Forekomst og bestandsudvikling

Bestandsindekset for den danske ynglebestand af ringdue viser en markant fremgang i perioden 1976-2010, med en fordobling siden starten af 1980'erne (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). Med en vurderet bestand på 250.000-350.000 i starten af 2000'erne (Birdlife International 2004) må den aktuelle bestand derfor formodes at være betydelig større her 10 år senere. Danmark passerer af norske, svenske og finske ringduer på træk, og dele af disse bestande overvintrer i Danmark. Den norske bestand er vurderet som stabil og den svenske er i tilbagegang, mens den finske er i fremgang (Birdlife International 2004). Samlet er bestandsudviklingen i NV-Europa vurderet som stabil eller i fremgang på både kort (1980-2008) og lang sigt (1999-2008) (Heldbjerg m.fl. 2011). Det danske vinterfugleindeks for ringdue viser en signifikant fremgang siden 1975/76 (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). Udbyttet af ringdue i Danmark har siden 1940'erne vist en stigning frem til slutningen af 1960'erne til ca. 500.000 (Fig. 3.2.62), hvorefter udbyttet faldt til et niveau på ca. 300.000 fugle årligt. Ændringer i jagttiden i 1994, 2007 og 2011 (bortfald af jagt i hhv. august, september og oktober) har alle medført fald i udbyttet. Med fredningen i 2007 faldt udbyttet meget markant de første to sæsoner, men steg dog igen i 2009 og 2010. De høje udbytter i disse to sæsoner var efter alt at dømme betinget af særlige jagtmuligheder i de kolde vintermåneder. I forhold til sæsonen 2010/11 faldt udbyttet 30 % i 2011/12, som var første sæson uden oktoberjagt, og som havde et mildere vintervejr end de to foregående sæsoner. Det kan ikke på nuværende tidspunkt vurderes, hvorvidt jagttidsændringerne i 2007 og 2011 vil medføre et lavere udbytte-niveau i fremtiden; det vil bl.a. afhænge af jægerens interesse for at udvikle nye måder at jage duer på.

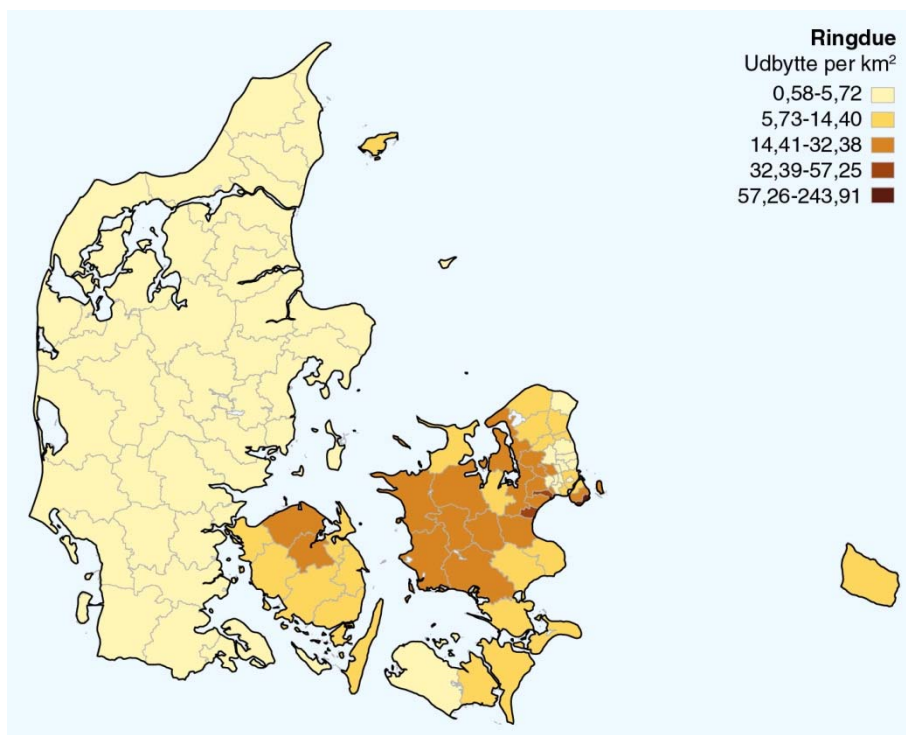
Vurdering af gældende jagttid

Ud fra en bestandsbiologisk vurdering er der ikke grund til at ændre den nuværende jagttid. De bestande, der hovedsageligt jages i Danmark, er store og enten stabile eller i fremgang.

Figur 3.2.62. Jagtudbyttet af ringdue i jagtsæsonerne 1941/42 – 2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af ringdue i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.63. Geografisk fordeling af jagtudbyttet af ringdue vist som gennemsnitligt udbytte på kommuneplan for sæsonerne 2007/08-2011/12.

Tyrkerdue

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Seneste skøn (2000): 20.000-50.000 par. Stabil.
Gældende jagttid	Fra 2007: 1 nov – 31 dec
Tidligere jagttid	2004-2006: 1 okt – 31 nov
Årligt jagtudbytte i Danmark	4.000. Faldende.
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-6,2 % ***
2002-2011	-10,6 % ***
2007-2011	-6,9 % ns
Jagtens indflydelse	Usikker. Sandsynligvis bæredygtig.

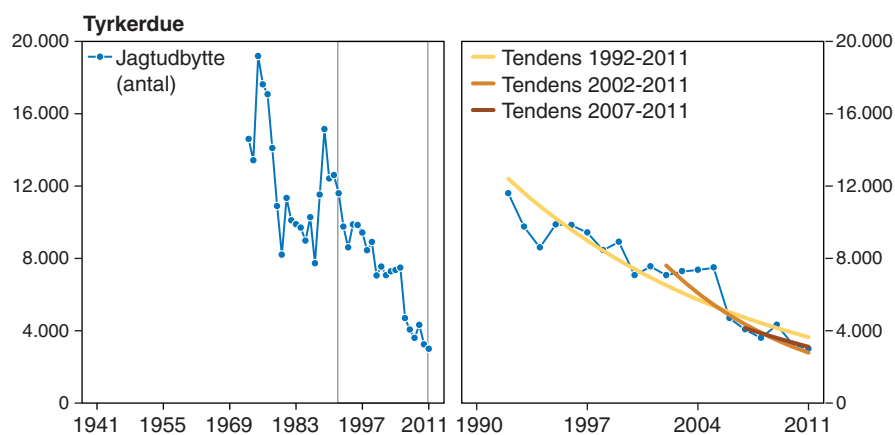
Forekomst og bestandsudvikling

Tyrkerduen er udpræget standfugl, og jagt sker derfor hovedsaglig på den danske bestand. Vurderet ud fra DOF's punkttællinger har bestandsudviklingen stort set været stabil på både lang (1977-2011) og kort (2002-2011) sigt (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). Udviklingen i hhv. Vest-, Nord- og Østeuropa viser tilsvarende enten stabile eller stigende bestande (Heldbjerg m.fl. 2011). For disse regioner foreligger der dog kun tendenser for bestandsudviklingen og ikke egentlige bestandsopgørelser. Udviklingen i udbyttet af tyrkerdue i Danmark har gennem den seneste 20-års periode udvist et signifikant fald til det nuværende niveau på ca. 4.000 fugle per sæson (Fig. 3.2.64). Det markante fald i udbyttet mellem 2005/06 og 2006/07 fra ca. 8.000 til 4.000 fugle kan ikke umiddelbart forklares.

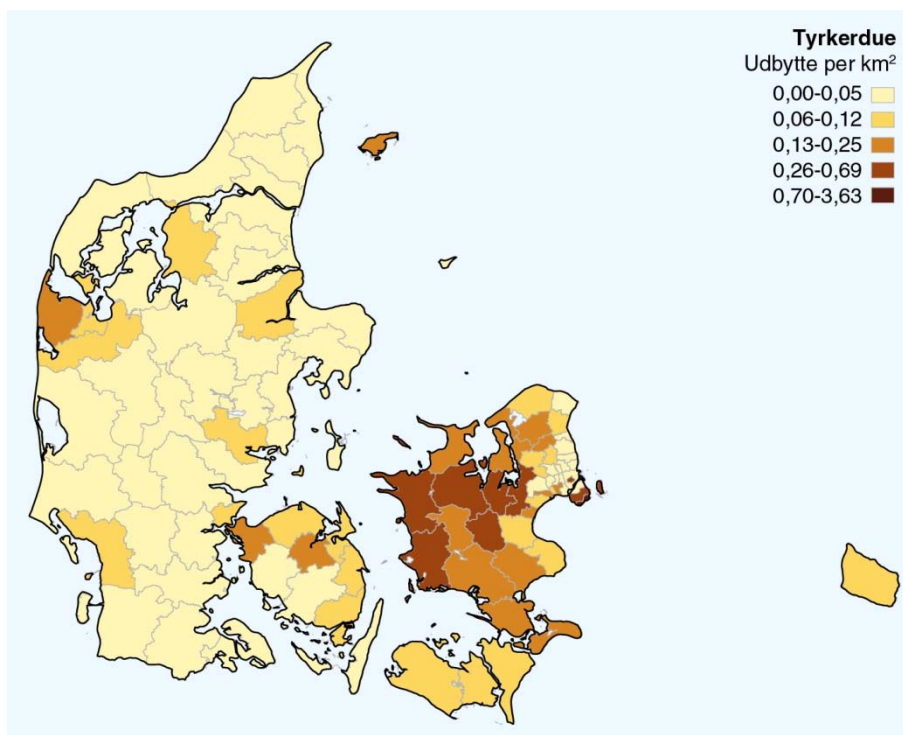
Vurdering af gældende jagttid

Ud fra en bestandsbiologisk vurdering er der ikke grund til at ændre den nuværende jagttid. Den danske bestand er stabil, og udbyttet er lavt og generelt faldende.

Figur 3.2.64. Jagtudbyttet af tyrkerdue i jagtsæsonerne 1941/42 – 2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af tyrkerdue i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.65. Geografisk fordeling af jagtudbyttet af tyrkerdue vist som gennemsnitligt udbytte på kommuneplan for sæsonerne 2007/08-2011/12.

Krage

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Seneste skøn (2000): Gråkrage: 150.000-200.000 par. Stigende. Sortkrage: 300-4.000 par. Stigende?
Flyway-bestand	1.500.000-4.000.000.
Gældende jagttid	Fra 2004: 1 sep – 31 jan samt regulering 1 feb – 30 apr
Tidligere jagttid	1995-2003: 1 sep – 31 jan samt regulering 1 – 29 feb 1983-1994: Regulering hele året
Årligt jagtudbytte i Danmark	90.000. Stigende.
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	1,5 % *
2002-2011	-1,0 % ns
2007-2011	-1,6 % ns
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.

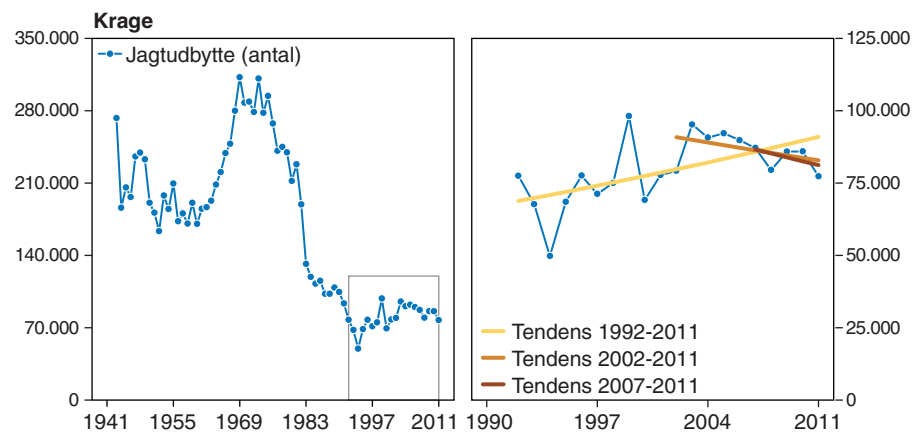
Forekomst og bestandsudvikling

De danske ynglefugle er overvejende standfugle, og vurderet ud fra DOF's punkttællinger har bestanden udvist en signifikant fremgang siden 1976 (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). I vinterhalvåret gæstes Danmark af trækfugle fra de norske, svenske og finske bestande. Disse er senest vurderet til hhv. fremgang i Norge og tilbagegang i både Sverige og Finland (Birdlife International 2004). Det danske vinterfugleindeks angiver en tilbagegang for krage for perioden 1975/76-2010/11 (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). Udbyttet af krage i Danmark toppede i 1970'erne med ca. 300.000 fugle pr. sæson (Fig. 3.2.66). I starten af 1980'erne skete der et markant fald i udbyttet, hvorefter udbyttet har stabiliseret sig på et niveau omkring 90.000 fugle årligt (Fig. 3.2.66). I udbyttetallene indgår også krager nedlagt under reguleringsbestemmelserne.

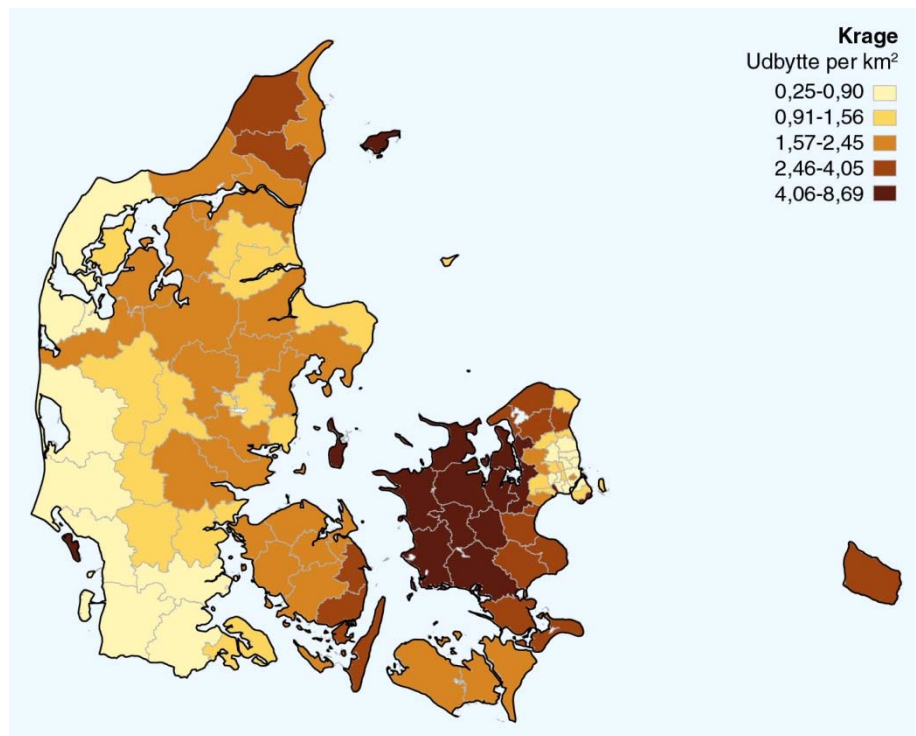
Vurdering af gældende jagttid

Ud fra en bestandsbiologisk vurdering er der ikke grund til at ændre den nuværende jagttid. Jagt formodes hovedsageligt at høste af danske ynglefugle, som de seneste år har vist en positiv bestandsudvikling med det aktuelle jagttryk.

Figur 3.2.66. Jagtudbyttet af krage i jagtsæsonerne 1943/44 – 2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af krage i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.67. Geografisk fordeling af jagtudbyttet af krage vist som gennemsnitligt udbytte på kommuneplan for sæsonerne 2007/08-2011/12.

Husskade

Bestands- og jagtforhold	Status
Ynglebestand i Danmark	Seneste skøn (2000): 200.000-300.000 par. Stigende.
Gældende jagttid	Fra 2004: 1 sep – 31 jan samt regulering 1 feb – 15 apr
Tidligere jagttid	1995-2003: 1 sep – 31 jan samt regulering 1 – 29 feb 1983-1994: Regulering hele året
Årligt jagtudbytte i Danmark	40.000. Faldende.
Tendens i jagtudbyttet	Ændring / år Signifikans
1992-2011	-1,2 % *
2002-2011	-3,1 % ***
2007-2011	-5,2 % *
Jagtens indflydelse	Bæredygtig.

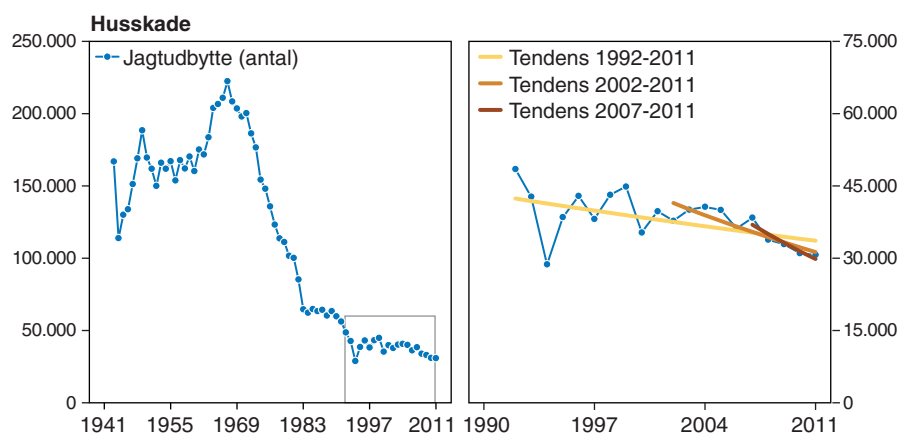
Forekomst og bestandsudvikling

De danske ynglefugle er overvejende standfugle, og vurderet ud fra DOF's punkttællinger har bestanden udvist en svag, men signifikant fremgang siden 1976 (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). Vurderet ud fra genfund af ringmærkede fugle forekommer der kun meget få husskader på træk fra Norge og Sverige (Bønløkke m.fl. 2006). Det danske vinterfugleindeks angiver, at vinterbestanden har været yderst stabil gennem hele perioden 1975/76-2010/11 (Heldbjerg & Lerche-Jørgensen 2012). Udbyttet af husskade i Danmark har stort set udviklet sig parallelt med udbyttet for krage med de største udbytter på ca. 200.000 fugle omkring 1970, hvorefter der er sket et markant fald frem til starten af 1980'erne (Fig. 3.2.68). Gennem de seneste 20 år har udbyttet vist en jævnt faldende udvikling til det nuværende niveau på ca. 40.000 fugle per sæson (Fig. 3.2.68). I udbyttetallene indgår også husskader nedlagt under reguleringsbestemmelserne.

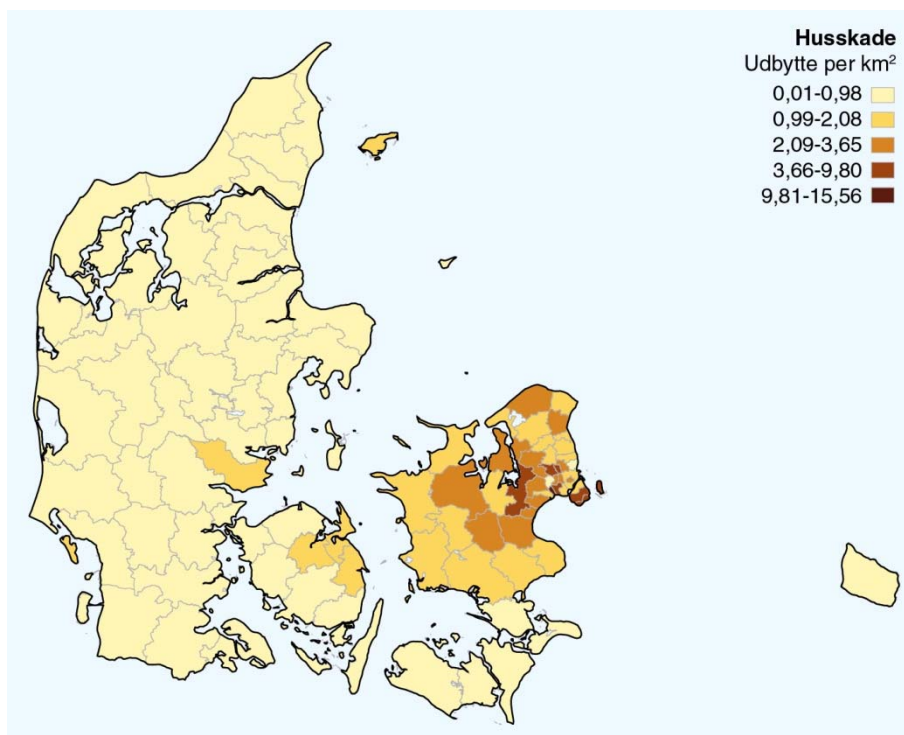
Vurdering af gældende jagttid

Ud fra en bestandsbiologisk vurdering er der ikke grund til at ændre den nuværende jagttid. Jagt høster hovedsageligt af de danske ynglefugle, som de seneste år har vist en positiv bestandsudvikling, samtidig med at jagtrykket er faldet.

Figur 3.2.68. Jagtudbyttet af husskade i jagtsæsonerne 1943/44-2011/12 og tendenser i jagtudbyttet af husskade i de seneste 20, 10 og 5 år. Se forklaring side 8.

Figur 3.2.69. Geografisk fordeling af jagtudbyttet af husskade vist som gennemsnitligt udbytte på kommuneplan for sæsonerne 2007/08-2011/12.

4 Konklusion og anbefalinger

Konklusionen på gennemgangen af de 42 arter er, at der i forhold til Noer m.fl. (2009) er bestandsmæssige grunde til at overveje den fremtidige forvaltning, herunder jagttiden, af sædgås. I rapporten gives forslag til konkrete forvaltningsmæssige tiltag for denne art.

5 Referencer

- Andreasen, N.P. (1997). Fugle på Nyord Enge 1982-1996. – Storstrøms Amt, Teknik- og miljøforvaltningen Natur- og plankontoret.
- Andreasen, N.P. (2008). Fugle på Nyord Enge 1997-2007. – Vordingborg Kommune.
- Asferg, T. (1996). Fejlkilder i vildtudbyttestatistikken. Omfang og effekt af manglende indberetninger. – Danmarks Miljøundersøgelser. Faglig rapport fra DMU, nr. 167. 25 s.
- Asferg, T. & Lindhard, B.J. (2003). Korrektion for manglende indberetninger til vildtudbyttestatistikken. – Danmarks Miljøundersøgelser. Faglig rapport fra DMU, nr. 473. 28 s.
- Asferg, T. (2011). Vildtudbyttestatistik for jagtsæsonen 2010/11. – Notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi/Institut for Bioscience, Aarhus Universitet. 7 s.
- Asferg, T. (2012). Vildtudbyttestatistik for jagtsæsonen 2011/12. – Notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi/Institut for Bioscience, Aarhus Universitet. 7 s.
- Birdlife International (2004). Birds in Europe: Population estimates, trends and conservation status. – Birdlife Conservation Series, nr. 12. 374 s.
- Bregnballe, T., Asferg, T., Clausager, I., Noer, H., Clausen, P., & Christensen, T.K. (2003): Vildtbestande, jagt og jagttider i Danmark 2002. En biologisk vurdering af jagtens bæredygtighed som grundlag for jagttidsrevisionen 2003. – Danmarks Miljøundersøgelser. Faglig rapport fra DMU, nr. 428. 227 s.
- Bønløkke, J., Madsen, J.J., Thorup, K., Pedersen, K.T., Bjerrum, M. & Rahbek, C. (2006). Dansk trækfugleatlas. – Rhodos. 870 s.
- Christensen, T.K. (2005). Factors affecting the bag size of the eider *Somateria mollissima* in Denmark 1980-2000. – Wildlife Biology 11: 89-99.
- Christensen, T.K. & Bregnballe, T. 2011. Status of the Danish breeding population of Eiders *Somateria mollissima* 2010. – Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 105: 195-205.
- Christensen, T.K. & Kahlert, J. (2011). Agerhøne – faglig baggrund for udarbejdelse af forvaltningsplan. – Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. Fagligt notat fra DMU/AU. 58 s.
- Clausager, I. (1997). Vingeindsamling fra jagtsæsonen 1996/97 i Danmark. – Danmarks Miljøundersøgelser. Faglig rapport fra DMU, nr. 201. 44 s.

Clausen, P. & Kahlert, J. (red.) (2010). Ynglefugle i Tøndermarsken og Margrethe Kog 1975-2009. En analyse af udviklingen i fuglenes antal og fordeling med anbefalinger til forvaltningstiltag. – Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. Faglig rapport fra DMU, nr. 778. 206 s.

Clausen, P., Nielsen, R.D., Laursen, K. & Holm, T.E. (2010). Rastende vandfugle i reservaterne 2009. – I: Christensen, J.S. & Lange, P. (red.): Fugleåret 2009. – Dansk Ornitologisk Forening.

Dalby, L., Söderquist, P., Christensen, T.K., Clausen, P., Einarsson, A., Elmberg, J., Fox, A.D., Holmqvist, N., Langendoen, T., Lehtikainen, A., Lindström, Å., Lorentsen, S.-H., Nilsson, L., Pöysä, H., Rintala, J., Sigfússon, A.P. & Svenning, J.-C. (2013): Status of the Nordic Mallard in a changing world. – *Ornis fennica* (i trykken; Online Early). Delany, S., Dodman, T., Scott, D., Butchart, S., Martakis, G. & Helmink, T. (2008). Report on the conservation status of migratory waterbirds in the agreement area. Fourth edition. – Final draft agreement on the conservation of African-Eurasian migratory waterbirds.

Den Europæiske Kommission (2006). Assessment, monitoring and reporting under Article 17 of the Habitats Directive: Explanatory notes & guidelines. Final draft. – Den Europæiske Kommission. 64 s.

Den Europæiske Kommission. (2008). Vejledning om jagt i medfør af Rådets direktiv 79/409/EØF om beskyttelse af vilde fugle. – Den Europæiske Kommission. 92 s.

Desholm, M., Christensen, T.K., Scheiffarth, G., Hario, M., Andersson, M., Ens, B.J., Camphuysen, C.J., Nilsson, L., Waltho, C.M., Lorentsen, C.-H., Kuresoo, A., Kats, R.H.K. & Fox, A.D. (2002). Status of the Baltic/Wadden Sea population of the common eider *Somateria m. mollissima*. – *Wildfowl* 53: 167-203.

DOF. Dansk Ornitologisk Forening. <http://www.dof.dk/>

Ekroos, J., Fox, A.D., Christensen, T.K., Petersen, I.K., Kilpi, M., Jónsson, J.E., Green, M., Laursen, K., Cervenc, A., de Boer, P., Nilsson, L., Meissner, W., Garthe, S. & Öst, M. (2012). Declines amongst breeding eider *Somateria mollissima* numbers in the Baltic/Wadden Sea flyway. – *Ornis Fennica* 89: 81-90.

FDC (La Fédération Départementale des Chasseurs du Cher) (2012). Nouvelle saison de chasse. <http://www.chasseursducentre.fr/Site18/spip.php?rubrique9>. (16. februar 2012).

Flinterup, M. 2012. Hjortevildtoversigten 2012. Hjortevildt overalt. – *Jæger* 21 (9): 26-36.

Fox, A.D., Ebbinge, B.S., Mitchell, C., Heinicke, T., Aarvak, T., Colhoun, K., Clausen, P., Dereliev, S., Faragó, S., Koffijberg, K., Kruckenberg, H., Loonen, M.J.J.E., Madsen, J., Mooij, J., Musil, P., Nilsson, L., Pihl, S. & van der Jeugd, H. (2010). Current estimates of goose population sizes in western Europe, a gap analysis and an assessment of trends. – *Ornis Svecica* 20: 115-127.

- Grell, M. (1998). Fuglenes Danmark. – Dansk Ornitologisk Forening, Gad. 825 s.
- Heldbjerg, H., Lerche-Jørgensen, M. & Eskildsen, A. (2011). Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2010. Årsrapport for Punkttællingsprojektet. – Dansk Ornitologisk Forening. 58 s.
- Heldbjerg, H. & Lerche-Jørgensen, M. (2012). Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2011. Årsrapport for Punkttællingsprojektet. – Dansk Ornitologisk Forening. 64 s.
- Joensen, A.H. (1973). Ederfuglen (*Somateria mollissima*) som ynglefugl i Danmark. – Danske Vildtundersøgelser, hæfte 20. 36 s.
- Joensen, A.H. (1978). Statistics of duck hunting in Denmark 1966-1976. – Danish Review of Game Biology 10 (7). 22 s.
- Jørgensen, H.E., Madsen, J. & Clausen, P. (1994). Rastende bestande af gæs i Danmark 1984-92. – Faglig rapport fra DMU nr. 97. 112 s.
- Kanstrup, N., Asferg, T., Madsen, P., Buttenschøn, R.M., Stenkjær, K. & Andersen, L.T. (2012). Jagt på kronvildt på Sjælland i sæsonen 2010/2011 - resultater af en spørgebrevsundersøgelse. – Arbejdsrapport nr. 153, Skov & Landskab, Københavns Universitet. 29 s.
- Kjeldsen, J.P. (2008). Ynglefugle i Vejlerne efter inddæmningen, med særlig vægt på feltstationsårene 1978-2003. – Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 102: 1-240.
- Larsen, T.R. (2012). Kanon kaninagt. – Jæger 21 (3): 12-15.
- Laursen, K. & Frikke, J. (2006). Assessment of sustainable management of staging waterbirds in the Danish Wadden Sea. – Wildfowl 56: 152-171.
- Laursen, K., Pihl, S., Durinck, J., Hansen, M., Skov, H., Frikke, J. & Danielson, F. (1997). Numbers and distributions of waterbirds in Denmark 1987-1989. – Danish Review of Game Biology 15 (1). 181 s.
- Lehikoinen, A., Christensen, T.K., Öst, M., Kilpi, M., Saurola, P. & Vattulainen, A. (2008). Large-scale change in the sex-ratio of a declining eider *Somateria mollissima* population. – Wildlife Biology 14: 288-301.
- Lindström, Å., Green, M. & Ottvall, R. (2011). Övervakning av fåglarnas populationsutveckling. Årsrapport för 2010. – Rapport, Biologiska institutionen, Lunds Universitet. 79 s.
- Madsen, J., Asferg, T., Clausager, I. & Noer, H. (1996). Status og jagttider for danske vildtarter. – Danmarks Miljøundersøgelser. TEMA-rapport fra DMU, 1996/6. 112 s.
- Madsen, J., Cracknell, G. & Fox, T. (red.) (1999). Goose populations of the Western Palearctic. A review of status and distribution. National Environmental Research Institute, Denmark and Wetlands International, Wageningen, The Netherlands. – Wetlands International Publication 48.

- Madsen, J. & Williams, J.H. (2012). AEWA Technical Report No. 48 (se http://www.unep-aewa.org/publications/technical_series.htm).
- Markus, S.H. (2009). Rykkeren virkede. – Skov- og Naturstyrelsen, Vildtinformation 09: 13.
- Meltofte, H. & Clausen, P. (2011). Svømmefuglene på Tipperne 1929-2007. – Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 105: 1-120.
- Miljøministeriet (2008). Handlingsplan for invasive arter. – Miljøministeriet. 54 s.
- Noer, H., Søndergaard, M. & Jørgensen, T.B. (2008). Udsætning af gråænder i Danmark og påvirkning af søers fosforindhold. – Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. Faglig rapport fra DMU, nr. 687. 44 s.
- Noer, H., Asferg, T., Clausen, P., Olesen, C.R., Bregnballe, T., Laursen, K., Kahlert, J., Teilmann, J., Christensen, T.K. & Haugaard, L. (2009). Vildtbestande og jagttider i Danmark: det biologiske grundlag for jagttidsrevisionen 2010. – Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. Faglig rapport fra DMU, nr. 742. 288 s.
- Olesen, C.R. & Rasmussen, B.O. (2011). Haretælling i Himmerland – Forårstælling maj 2010. – Danmarks Jægerforbund. DJ Fagrapport, Januar 2011. 13 s.
- Olsen, R.V. (2007). Hjorteoversigt 2007. Då- og sikavildtet ekspanderer. – Jæger 16 (8): 86-91.
- Olsen, R.V. (2011). Kronvildtoversigten 2011. Udsøgte hjorte. – Jæger 20 (9): 36-40, 42, 44.
- Petersen, I.K., Pihl, S., Hounisen, J.P., Holm, T.E., Clausen, P., Therkildsen, O.R. & Christensen, T.K., (2006). Landsdækkende optælling af vandfugle, januar og februar 2004. – Danmarks Miljøundersøgelser. Faglig rapport fra DMU, nr. 606. 76 s.
- Petersen, I.K., Nielsen, R.D., Pihl, S., Clausen, P., Therkildsen, O.R., Christensen, T.K., Kahlert, J. & Hounisen, J.P. (2010). Landsdækkende optælling af vandfugle i Danmark, vinteren 2007/2008. – Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. Arbejdsrapport fra DMU, nr. 261. 78 s.
- Petersen, I.K. & Nielsen, R.D. (2011). Abundance and distribution of selected waterbird species in Danish marine areas. – NERI Report commissioned by Vattenfall A/S. 62 s.
- Pihl, S. (2000). Vinterklimaets indflydelse på bestandsudviklingen for overvintrende kystnære vandfugle i Danmark 1987-1996. – Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 94: 73-89.
- Pihl, S., Clausen, P., Petersen, I.K., Nielsen, R.D., Laursen, K., Bregnballe, T., Holm, T.E. & Søgaard, B. (2013). Fugle 2004-2011. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 188 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi, nr. 49, 188 s.

Pihl, S., Durinck, J. & Skov, H. (1993). Waterbird numbers in the Baltic Sea, winter 1993. – Danmarks Miljøundersøgelser. Faglig rapport fra DMU, nr. 145. 59 s.

Pihl, S., Petersen, I.K., Hounisen, J.P. & Laubek, B. (2001). Landsdækkende optælling af vandfugle, vinteren 1999/2000. – Danmarks Miljøundersøgelser. Faglig rapport fra DMU, nr. 356. 46 s.

Skov, H., Durink, J., Leopold, M.F. & Tasker, M.L. (1995). Important bird areas for seabirds in the North Sea. – BirdLife International, Cambridge.

Skov, H., Heinänen, S., Zydelis, R., Bellebaum, J., Bzoma, S., Dagys, M., Durinck, J., Garthe, S., Grishanov, G., Hario, M., Kieckbusch, J.J., Kube, J., Kuresoo, A., Larsson, K., Luigujoe, L., Meissner, W., Nehls, H.W., Nilsson, L., Petersen, I.K., Roos, M.M., Pihl, S., Sonntag, N., Stock, A., & Stipniece, A. (2011). Waterbird populations and pressure in the Baltic Sea. – Nordic Council of Ministers. TemaNord 2011: 550.

Sunde, P. (2011). Statusrapport vedr. de indkomne data og foreløbige resultater fra Naturstyrelsens haretællingsprojekt i Nordjylland. – Notat fra Institut for Bioscience, Aarhus Universitet. 9 s.

Sunde, P. (2012). Effekttundersøgelser af harefredninger i Himmerland. Statusnotat 2012. – Upubliceret notat fra Institut for Bioscience, Aarhus Universitet. 8 s.

Sunde, P. & Asferg, T. (2011). Hare. Faglig baggrund for udarbejdelse af forvaltningsplan. – Fagligt notat fra DMU/AU, 60 s.

Søgaard, B., Pihl, S., Wind, P., Clausen, P., Andersen, P.N., Bregnballe, T. & Wiberg-Larsen, P. (2010). Arter 2009. NOVANA. – Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. Faglig rapport fra DMU, nr. 805. 114 s.

Thorup, O. & Laursen, K. (2011). Ynglefuglene på Tipperne. – Nyhedsbrev. DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet.

Vildtforvaltningsrådet (2006). Indfangning, udsætning og jagt på fasan, agerhøne og gråand i Danmark. - Udredningsrapport udarbejdet af en arbejdsgruppe nedsat af rådet. 84 s.

Wetlands International (2012a). Report on the conservation status of migratory waterbirds in the agreement area. Fifth edition. - Wetlands International, Wageningen, Holland. 91 s.

http://www.unep-aewa.org/meetings/en/mop/mop5_docs/pdf/mop5_14_csr5.pdf

Wetlands International (2012b). Waterbird population estimates – Fifth Edition. Online database besøgt 18. februar 2013. <http://wpe.wetlands.org>.

JAGTTIDSREVISION 2014

Vurdering af jagtens bæredygtighed i forhold til gældende jagttider

Denne rapport indeholder en præsentation af den nyeste viden om bestandsudvikling og jagtudbytte af 42 arter af jagtbare pattedyr og fugle. Rapporten er bestilt af Naturstyrelsen og indgår som en væsentlig del af Vildtforvaltningsrådets og Naturstyrelsens faglige beslutningsgrundlag for den endelige indstilling til miljøministeren forud for revisionen af jagttider i 2014. Konklusionen på gennemgangen af de 42 arter er at opretholde anbefalingerne fra den forrige revision (2010), og at der derudover er bestandsmæssige grunde til at overveje den fremtidige forvaltning, herunder jagttiden, af sædgås. I rapporten gives forslag til konkrete forvaltningsmæssige tiltag for denne.